

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Els nous camins del cooperativisme

Joan Berney
Jordi Estivill
Josep M. de la Hoz

MARÇ 1987

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
jaume
BOFILL
Bofill

ELS NOUS CAMINS DEL COOPERATIVISME

INDEX (PRIMER VOLUM)

	<u>Pàgina</u>
<u>PRIMERA PART: MARC INTRODUCTORI.....</u>	1
<u>CAPÍTOL I: LA RECERCA.....</u>	2
1. OBJECTIUS GENÈRICS DE LA RECERCA.....	3
2. EL CONTEXT SÒCIO-CULTURAL.....	5
3. LA METODOLOGIA D'ANÀLISI.....	13
<u>CAPÍTOL II: NOTES SOBRE L'ITINERARI HISTÒRIC DE LES COOPE-</u>	
<u>RATIVES DE TREBALL ASSOCIAT.....</u>	27
1. BASES DOCTRINALS DEL COOPERATIVISME DE TREBALL	
ASSOCIAT.....	28
2. APUNTS SOBRE EL DESENVOLUPAMENT DEL COOPERATIVIS	
ME DE TREBALL ASSOCIAT A CATALUNYA.....	34
<u>SEGONA PART: LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT A CATALUNYA...</u>	42
<u>CAPÍTOL III: DESCRIPCIÓ DE LES COOPERATIVES DE TREBALL AS-</u>	
<u>SOCIAT A CATALUNYA.....</u>	44
1. CONCENTRACIÓ TERRITORIAL DE LES COOPERATIVES.....	45
2. ANY DE CONSTITUCIÓ.....	48
3. ELS PRINCIPALS SECTORS D'ACTIVITAT ECONÒMICA.....	52
4. LA DIMENSIÓ SEGONS EL NOMBRE DE SOCIS I D'ASSALA-	
RIATS.....	57
5. CARACTERÍSTIQUES DELS SOCIS.....	64

	<u>Pàgina</u>
<u>CAPÍTOL IV: VELL I NOU COOPERATIVISME?</u>	69
1. LES HIPOTESIS DE PARTIDA.....	70
2. ESTRUCTURA DE LES COOPERATIVES "ANTIGUES".....	72
3. ESTRUCTURA DE LES COOPERATIVES RECENTS.....	86
 <u>CAPÍTOL V: ANTIC I RECENT COOPERATIVISME</u>	101
1. VERS UNA UBICACIÓ MENYS CONCENTRADA.....	103
2. UNA ESPECIALITZACIÓ SECTORIAL DE LES COOPERATIVES RECENTS.....	105
3. LA COMPARACIÓ DE LES CARACTERÍSTIQUES DELS SOCIS.....	107

ELS NOUS CAMINS DEL COOPERATIVISME

ÍNDEX (SEGON VOLUM)

Pàgina

<u>TERCERA PART: LES MÚLTIPLES CARES D'UNA REALITAT.....</u>	125
<u>CAPÍTOL VI: LA DIVERSITAT DELS ORÍGENS I LES MOTIVACIONS.....</u>	126
1. A TRAVÉS DE LA NECESSITAT O DE LA LLIURE ELECCIÓ.....	127
2. COOPERATIVES QUE ORIGINEN UNA NOVA EMPRESA.....	129
3. COOPERATIVES QUE ES CONSTITUEIXEN A PARTIR D'EMPRESSES JA EXISTENTS.....	132
<u>CAPÍTOL VII: ASSAIG TIPOLÒGIC.....</u>	135
1. L'ATUR COM A VIA.....	137
2. LA SUMA D'ESFORÇOS.....	145
3. LA DIGNITAT DE LA COOPERACIÓ.....	150
4. LA RUPTURA DEL TREBALL ASSALARIAT.....	155
5. LA LEGALITZACIÓ D'UNA ACTIVITAT.....	163
6. ELS JOVES A LA RECERCA D'UN PRIMER TREBALL.....	168
7. PER A UN TREBALL SOCIAL.....	171
8. PROCREANT NOVES VIES.....	177
9. ELS PARES DE PERSONES DEFICIENTS.....	184
10. UN COP MÉS, TORNEM-HI.....	186
11. LA INTERVENCIÓ PER LA CREACIÓ D'OCUPACIÓ.....	190
12. MANTENIR EL LLOC DE TREBALL.....	195
13. ENCARA ÉS POSSIBLE LA COOPERATIVA.....	201

<u>QUARTA PART: LA SITUACIÓ EUROPEA.....</u>	206
<u>CAPÍTOL VIII: VELL I NOU COOPERATIVISME A EUROPA.....</u>	207
1. LES COOPERATIVES OBRERES DE PRODUCCIÓ A FRANÇA.....	209
2. LES NOVES COOPERATIVES OBRERES A BELGICA.....	219
3. LES COOPERATIVES AUTOGESTIONÀRIES A ITALIA.....	223
4. LES COOPERATIVES OBRERES A GRAN BRETANYA.....	236
<u>CINQUENA PART: CONCLUSIONS.....</u>	243
<u>CAPÍTOL IX: CONCLUSIONS PROVISIONALS.....</u>	244
<u>ANNEXOS.....</u>	253
<u>ANNEX 1: BIBLIOGRAFIA UTILITZADA.....</u>	254
<u>ANNEX 2: FITXA GENERAL.....</u>	263
<u>ANNEX 3: LLISTA DE COOPERATIVES COMPLETADES.....</u>	267
<u>ANNEX 4: LLISTA DE COOPERATIVES NO LOCALITZADES.....</u>	271

PRIMERA PART: MARC INTRODUCTORI

CAPÍTOL I

LA RECERCA

1. OBJECTIUS GENÈRICS DE LA RECERCA.

La crisi econòmica i social dels darrers anys ha comportat un replantejament de l'empresa tradicional i una reestructuració del marc econòmic i industrial. En aquest context s'ha generat un procés creixent de creació de noves empreses cooperatives, tant a Catalunya com a altres països d'arreu d'Europa.

Les dificultats en els mercats de treball assalariat, els canvis de valor envers el treball -sobretot per part d'alguns joves-, la crisi del sector industrial i l'aparició de noves activitats -sobretot en el sector de serveis-, són alguns dels factors que han facilitat l'actual onada d'empreses que prenen la forma de cooperativa per tal d'assegurar ocupació i permetre sortir de la condició de treball assalariat.

La recerca té com a objectiu l'anàlisi i estudi d'aquest fenomen, que alguns defineixen com a "nou cooperativisme", per contrast amb el cooperativisme de treball associat de caire més tradicional.

Aquest balanç que ara es presenta, s'ha estructurat en tres parts. En primer lloc s'ha plantejat el context en què s'està produint la creació de cooperatives. Per això s'ha realitzat un recorregut pel marc socio-polític i econòmic.

En un segon aspecte, la recerca ha estudiat l'estat actual del moviment cooperatiu de treball associat a Catalunya, a través d'un treball de camp. Aquest s'ha concretat en un conjunt de visites a les empreses cooperatives, per tal de realitzar-hi unes entrevistes en profunditat i per recollir-hi dades de caire general que ajudessin a oferir una fotografia estàtica d'aquestes. En aquesta fase, s'han recollit les motivacions del perquè la gent es decideix a formar part d'aquest moviment cooperatiu. També, s'ha intentat copsar quins són els límits que delimiten l'aparició d'aquestes noves cooperatives, i quins factors condicionen les velles.

Això ha conduït a plantejar les contradiccions que es generen a l'hora de compaginar la perspectiva d'ésser una alternativa estable a la crisi d'ocupació i l'esdevenir un element per a la recerca i el disseny de noves actituds, de nous valors en relació al marc laboral i social.

En tercer lloc la recerca es concreta en un assaig de comparació entre els resultats del treball empíric, realitzat sobre la situació de les cooperatives de treball associat de casa nostra, i la situació d'aquestes fora del nostre país, i molt especialment en la regió del Vèneto (Itàlia) i de Valònia (Bèlgica).

2. EL CONTEXT SÒCIO-CULTURAL.

2.1. Uns nous generadors d'il·lusions.

Davant de l'actual reestructuració del món en el qual hom està immers, apareixen un gran nombre d'interpretacions. Les unes, més pessimistes, auguren des de perills escatològics fins esquinçaments fonamentals de pràctiques i valors que són presentats com a primitius i superats. Les altres, més optimistes, insisteixen també, en funció d'una modernització i fins i tot d'una post-modernització, que cal abandonar velles il·lusions i antigues banderes. La tecnologia, la metròpoli, i la racionalització de l'estat són presentats com les noves divinitats a les quals cal adorar.

Davant la creixent insatisfacció i incapacitat del model de creixement econòmic que pressuposava el caràcter il·limitat dels recursos, l'expansió del consum i la plena ocupació es proposa una perspectiva de transformacions tècniques capaces d'alliberar les potencialitats individuals i col·lectives. Així es van creant unes noves il·lusions.

Val la pena aturar-se a considerar aquestes propostes. Les unes provenen d'autors que hom situaria en una interpretació de tipus progressista (1), les altres podrien agrupar-se en el moviment conegut com la "Nova Dreta" (2). Ambdós corrents coincideixen a adjudicar a l'estat un paper central en el disseny de la societat. També ambdues parteixen del qüestionament a les formes de la seva intervenció i en la necessitat d'una redefinició. Però divergeixen sobre la forma que ha d'adoptar aquesta intervenció.

En el primer corrent de pensament s'assenyala que la societat occidental està vivint una segona, o fins i tot una tercera, revolució industrial, la qual comporta una reducció de la necessitat d'aplicació de la força de treball humà, en funció del salt tecnològic. Això implica l'acceptació d'un atur estructural. Davant d'aquesta situació el valor treball ja no pot ésser central en la vida social. Cal trencar els motllos mentals i el sistema de valors que el treball estructura, i acceptar un nou sentit que vindria donat per les possibilitats d'utilització del temps de no treball. Aquest com

prendria l'autoocupació, i la vivència d'un temps lliure, creatiu i socialment útil.

Un dels instruments claus per a obrir aquests camins seria l'estat. Aquest fóra l'únic que podria redefinir i redistribuir la força de treball, al mateix temps que assegurar a tothom uns ingressos i prestacions sota la forma de salari social.

La temptativa d'aquesta visió no deixa de tenir interès. Intenta reconvertir un fet, l'atur, en una virtut, i l'oci lliure en una possibilitat d'alliberament. Així l'home-treball es converteix en l'home-lúdic. Però això contrasta enormement amb la realitat actual en la qual tot va en el sentit de reforçar l'home-productiu, on precisament els grups majoritàriament exclosos són els considerats menys productius (vells, joves, dones, ...), on la màquina continua esclavitzant l'home i on l'atur és viscut i assumit en termes de deteriorament del nivell d'ingressos, de la posició familiar i social i amb un sentit de culpabilitat. Hom no veu a través de quin procés es pot canviar una tendència sobre la qual pressiona un consumisme aclaparador, i sobretot, quines són les forces i els grups que poden ajudar a canviar-la i com. La referència a un estat benefactor, paternal i distributiu no sembla que solucioni la qüestió.

Precisament aquest darrer és una de les principals preocupacions de la segona escola. Per a la nova dreta, els plantejaments anteriors cauen en la trampa d'augmentar la presència de l'estat, tot reforçant el procés en el qual aquest esdevé una mena de tecno-estructura despallada de tota ideologia i gestionada no tant amb l'objectiu de governar sinó el d'organitzar i regular la distribució del camp econòmic i social. A l'inrevés, per a ells, cal la remodelació d'un estat "lleuger", que no intervingui en la vida econòmica, que es limiti a una funció política que defineixen com la de l'autoritat i no com la de l'administració. Per a ells, una societat post-industrial d'alta tecnologia i dèbil activitat humana porta vers una situació de pauperació creixent, de major atur i a una dependència més gran dels ciutadans envers l'estat-tutor-tecno-burocràtic.

Tampoc aquí hom no veu com de la desaparició de les traves polítiques sobre la vida econòmica se'n poden derivar únicament avantatges i no creixents ruptures i costos del món social. El contracte societatari també fonamenta la vida econòmica i política. La restricció de l'última, en les actuals circumstàncies, no augura res de bo....

2.2. L'esgotament de l'Estat del Benestar (3).

L'existència d'aquestes visions il·lusionadores, i potser un xic il·luses, no es poden entendre si no se situen en el context de l'esgotament, sempre relatiu (4), és clar, de les polítiques econòmiques i socials dels darrers quaranta anys. No és el cas d'explicar-les ací. Però sí d'assenyalar aquells trets que més incideixen sobre els interrogants plantejats.

En efecte, des de la crisi començada l'any 1973, els fonaments (5) sobre els quals s'han edificat els estats del Benestar s'estan esberlant i s'aixequen un conjunt de crítiques i propostes per a modificar-lo i transformar-lo. A l'anomenat estat del Benestar cada cop li és més difícil: 1) conservar l'equilibri entre la intervenció pública i la iniciativa privada lucrativa (Keynesianisme); 2) assegurar les condicions de reproducció de la força de treball; 3) mantenir el consens ideològic entre les grans orientacions (lliberal, conservadora, socialdemocràtica i cristiana) que el varen originar; 4) trobar noves fonts de legitimació a partir dels principis d'igualtat, llibertat i seguretat. Crisi fiscal, incapacitat de resoldre velles i noves necessitats, ruptures dels discursos ("més estat, menys estat"), efectes perversos que provoquen que els que més ho necessiten, menys poden gaudir de les prestacions i serveis, i evidència que un cert igualitarisme no s'ha aconseguit, generen un malestar creixent (6).

El ciutadà europeu es troba submergit pels impressos que ha d'omplir, per unes prestacions que no arriben en el moment adequat, tractat com un número, classificat sota criteris tan generals que el massifiquen i l'homogeneïtzen, o tan específics que molt pocs poden acollir-s'hi. El ciutadà, subjecte actiu esdevé un assistit permanent.

L'atur que sobretot colpeja els joves, les dones i els sectors més febles de la població, la persistència i el desenvolupament dels mecanismes d'exclusió i de marginació, la creixent opacitat de la cultura metropolitana i les creixents dificultats dels canals d'integració i articulació social (escola, treball, habitatge,...) plantegen reptes que posen en qüestió les polítiques socials tradicionals.

Davant d'aquests problemes i reptes s'aixequen veus que volen tornar als orígens decimonònics, altres que desitgen introduir modificacions parcials, les de més enllà que voldrien trencar uns motllos que consideren inservibles.

2.3. Una cruïlla reemergent: l'economia social.

Ja des dels inicis d'aquest segle i en un altre context, en el si del moviment obrer es va formular una nova perspectiva de transformació de les relacions econòmiques i socials a partir de la xarxa d'organitzacions constituïdes (sindicats, cooperatives, mútues, etc...) per a resoldre les necessitats socials (7). Sota noms diversos, seguint múltiples viarany, l'eco-nomia social reemergeix amb nova força en la darrera dècada.

Així s'obre camí l'antiga intuïció de crear un nou espai entre la dimensió lucrativa, generadora de desigualtats i la pública, generadora d'anquilosaments i rigideses, tot i que l'entrecreuament de les dues dimensions sigui ara molt més gran que abans (discurs universalitzant de la iniciativa privada, discurs d'eficàcia i rendibilització de la pública).

Tampoc el nou espai no està exempt d'ambigüitats.

Per un costat, es tracta de crear sortides per a les persones que són rebutjades pel mercat de treball i es veuen excloses dels processos d'inserció social. S'insisteix llavors en un treball socialment útil i la dignificació que això pot suposar. També s'accentua la utilització del temps lliure en una perspectiva de superació de les alienacions de la societat de consum.

Per un altre costat, es veu aquest nou espai com un element de revitalització de la xarxa associativa, com un moment d'innovació de les formes participatives i democràtiques, com un lloc d'experimentació d'allò que ni l'empresa tradicional, ni "l'estat del benestar" poden portar a terme. La reducció de costos, la recerca de noves fonts de legitimació, fins i tot un disseny alternatiu al sistema actual, reforcen argumentalment l'economia social. Aquesta es constitueix en una cruïlla de discursos i pràctiques, complementaris a vegades, contradictoris en altres ocasions.

Tanmateix, en aquest món en ebullició, que pren formes tan diverses com el moviment MEMO holandès que agrupa més de 1.300 empreses alternatives que inclouen granges ecològiques, centres de distribució, escoles, impremtes, un banc cooperatiu i dues fundacions; les cooperatives autogestionàries del Nord d'Itàlia; els centres locals de creació d'ocupació anglesos; les experiències alternatives alemanyes; els esforços de desenvolupament local, etc..., es dibuixa un model divers de relacions econòmiques, socials i culturals (8). Així s'insisteix en la qualitat i no en la quantitat, en l'equilibri entre el temps de treball i el temps d'oci, en el desenvolupament d'experiències reduïdes i la generació de recursos locals, en l'alternància del treball ma-

nual i l'intel·lectual, en l'autoresolució de les necessitats i en la recerca de noves formes d'organització del treball i de la vida associativa.

En el si d'aquest moviment i en molts països (Anglaterra, Bèlgica, Itàlia, Holanda, etc...), la forma cooperativa pren una nova embranzida (9). Si en el vell Continent Europeu es genera una nova saba de l'experimentació econòmica i social, aquesta circula per aquestes venes i circuits.

2.4. Les cooperatives de treball, socialitzadores de pobresa? Creadores de noves identitats?

Aquesta onada de cooperatives de treball associat, es presenta generalment com un fenomen vinculat a una situació d'atur, i per tant com un moviment defensiu. Aquesta visió, no és nova, ja que molt sovint s'ha vist la història del moviment cooperatiu, com un moviment que neix de la pobresa, de la necessitat, com un element de resistència envers les adverses conseqüències del procés d'industrialització.

Sense voler negar del tot aquesta visió i sense oblidar que la viabilitat econòmica és una condició sine qua non per la supervivència i el desenvolupament, caldria també fixar-se en les altres raons que afavoreixen la constitució d'empreses cooperatives.

És veritat que en aquests moments de crisi econòmica el creixement del moviment cooperatiu es dona bàsicament en les empreses cooperatives de treball associat, mentre que això no es dona igual en altres tipus de cooperatives. Tampoc no cal negligir que si bé els índexs de natalitat són molt alts, també ho són els de mortalitat. De fet, en aquesta recerca, com es podrà comprovar, hom troba que aquest índex se situa al voltant d'un 30% de les cooperatives nascudes després de 1979. Això implica reforçar al màxim les estructures de sosteniment financer, de formació empresarial, de coordinació inter-cooperativa, i d'estratègia de gestió.

Però interpretar l'expansió actual del moviment cooperatiu únicament com una supervivència és reduir-se també a una anàlisi de la crisi en termes econòmics.

Contràriament, tal com s'ha assenyalat al llarg d'aquesta recerca, la crisi té altres dimensions. Algunes d'elles estan connectades amb l'actual resurgència del moviment cooperatiu a Europa i a Catalunya. Davant de la manca de treball, les cooperatives ofereixen una possibilitat d'autocrear-ne. Davant la inseguretat i la desarticulació social ofereixen un marc de socialització i de pertinença a un col·lectiu precís. Davant de la passivitat i manca d'innovació ofereixen un lloc d'experimentació i participació, fins i tot davant la cristallització i burocratització dels grans aparells i de l'estabilitat de les relacions socials i polítiques, esdevenen una esperança de dinàmica i de transformació.

De forma difusa i amb tonalitats ben diverses segons cada país i cada circumstància, moltes d'aquestes característiques es dibuixen en el món del nou cooperativisme. Aquest, fora de les nostres fronteres, vol trencar els motllos anteriors. Així enfront de la grandària i la quantitat oposa la petitesa i la qualitat, enfront de la divisió de tasques oposa la rotació dels llocs de treball, enfront de l'existència d'assalariats oposa el retorn al caràcter societatari, enfront de la reclusió corporativa oposa la necessitat d'una projecció exterior vers la comunitat, enfront de l'anquilosament democràtic oposa el desenvolupament de la informació i dels canals de decisió. Fora, la distància i fins i tot la ruptura entre el vell i el nou cooperativisme és força considerable.

Ací, i d'acord amb els primers resultats de la present recerca, les diferències entre les cooperatives creades abans de 1979-1981 i les posteriors no són tan clares, i hom troba elements vells i nous, tradicionals i innovadors que travessen la frontera d'aquests dos anys. Així més que parlar de vell i nou, caldria distingir entre antic i recent.

Hom ha elaborat unes hipòtesis diacròniques i sincròniques. En el darrer cas, sembla confirmar-se la distinció entre una primera fase en la qual els futurs cooperadors viuen entusiàsticament la germinació de la idea, una segona en la qual el projecte es concreta i es formalitza on apareixen els primers problemes i contradiccions, i una tercera, en el cas d'haver superat les dues primeres, en la qual s'inicia l'experiència. Aquesta, en desenvolupar-se, pot o consolidar-se o esllanguir-se. Quines són les

condicions internes i externes que fan avançar una o altra via és una pregunta a contestar posteriorment.

En el primer cas apareix una tipologia que permet distingir un conjunt de factors de causalitat i de viabilitat. Sembla que del nombre de cooperatives creades, unes responen a la crisi industrial i la desaparició d'empreses, altres a la iniciativa de l'administració pública, especialment la d'àmbit local, unes terceres a professionals que mancomunen el seu treball oferint uns determinats serveis i unes quartes a les temptatives, sobretot de gent jove, de crear-se treball i un lloc de socialització.

En qualsevol cas, la majoria de cooperatives recents posen en evidència una dualitat, la d'ésser una eina de salvaguarda i creació de treball, la de constituir-se en un marc on es construeixen determinades formes d'identitat social. Així l'anàlisi del cooperativisme actual portaria vers la recerca de les funcions que compleixen.

En el terreny econòmic es pot diferenciar una funció residual, de manteniment per l'economia central de sectors i empreses obsoletes i poc productives, d'una funció de descoberta i complement en la mesura que les cooperatives es veuen obligades a utilitzar grans dosis d'imaginació i esforços per a poder ofertar productes i serveis innovadors o poc explotats.

En el terreny social, les cooperatives instauren nous canals de legitimació per a les institucions, al mateix temps que ajuden a pal·liar certs efectes de la crisi i a superar determinats límits de l'estat protector. Però igualment són marges d'autonomia i de participació, on es formen alguns dels elements innovadors d'identitat lligats al món laboral i social.

3. LA METODOLOGIA D'ANÀLISI.

3.1. Uns punts de partida.

De bell antuvi la recerca afronta un panorama complex i difícil de delimitar. La complexitat es posa de relleu en la diversitat de les motivacions per a crear cooperatives, dels moments escollits per a fer-ho, de les perspectives i representacions culturals i ideològiques dels iniciadors, de les respostes que cada una d'elles dona als reptes econòmics, tècnics i socials, de la mútua influència entre els factors externs i interns, i de les condicions que afavoreixen el seu desenvolupament o que el limiten.

Aquesta diversitat impedeix portar a terme un tractament homogeni de la realitat cooperativa. Aquesta, molt sovint s'analitza com un tot, agrupant situacions ben diferents, i això comporta generalitzacions abusives. La present recerca intenta superar aquest obstacle partint de la complexitat i diversitat esmentades.

La delimitació de l'objecte presenta menys esculls. Hom ha triat el conjunt de Cooperatives de Treball Associat de Catalunya, distingint les creades fins l'any 1980 de les que s'han originat posteriorment.

Una altra explicitació necessària rau en la perspectiva dels recerca-dors davant l'objecte-subjecte del seu treball. Hom no parteix d'una posició neutral, per altra banda gairebé impossible d'aconseguir, sinó d'una visió del món cooperatiu com un element positiu en l'avenç vers un tipus d'organització social més equitatiu i autònom. Això no vol dir que en la història i situació actual del cooperativisme no s'hagin donat i es donin incoherències i retrocessos. En qualsevol cas, la recerca pot ajudar a fer-los aparèixer i a veure com s'estan resolent en el nostre país i a fora.

3.2. Les hipòtesis.

La creació de cooperatives de treball associat a Catalunya es dispara a partir de les acaballes dels anys setanta, seguint un ritme accelerat, tal com es pot observar en la Taula núm. 1. De 251 cooperatives de treball existents l'any 1979, s'arriba a 1.934 empreses cooperatives a finals de l'any 1985. Aquestes en el moment actual pràcticament incideixen en tots els sectors econòmics, sobretot en la indústria i els serveis, tal com es posa de manifest en la Taula núm. 2. La seva distribució territorial és molt desigual, si es té present que el 84% de les noves cooperatives registrades en el període 1980-1985 estan situades a la província de Barcelona, segons es pot veure en la Taula núm. 3.

TAULA - 1. COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT REGISTRADES A CATALUNYA (1979-1985).

<u>Any</u>	<u>Nombre de cooperatives</u>
1979	251
1980	386
1981	569
1982	800
1983	1.137
1984	1.508
1985	1.934

Font: Registre de la Direcció General de Cooperació de la Generalitat de Catalunya.

TAULA - 2. COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT PER SECTORS ECONÒMICS (Desembre de 1984).

<u>Sector</u>	<u>Cooperatives (%)</u>
Agrari	1,3
Industrial	47,6
Construcció	15,6
Serveis	35,5

Font: "El cooperativisme de treball associat a Catalunya". Direcció General de Cooperació, 1986.

TAULA - 3. DISTRIBUCIÓ PER PROVÍNCIES DE LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT INSCRITES DURANT EL PERÍODE 1980-1985.

	<u>Nombre Cooperatives</u>	<u>%</u>
Barcelona	1.415	84
Girona	45	2,7
Lleida	100	6
Tarragona	123	7,3
TOTAL	1.683	100

Font: Registre de la Direcció General de Cooperatives de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta onada de noves cooperatives de treball associat dels darrers cinc anys planteja una sèrie de qüestions, que hom articula al voltant de tres hipòtesis.

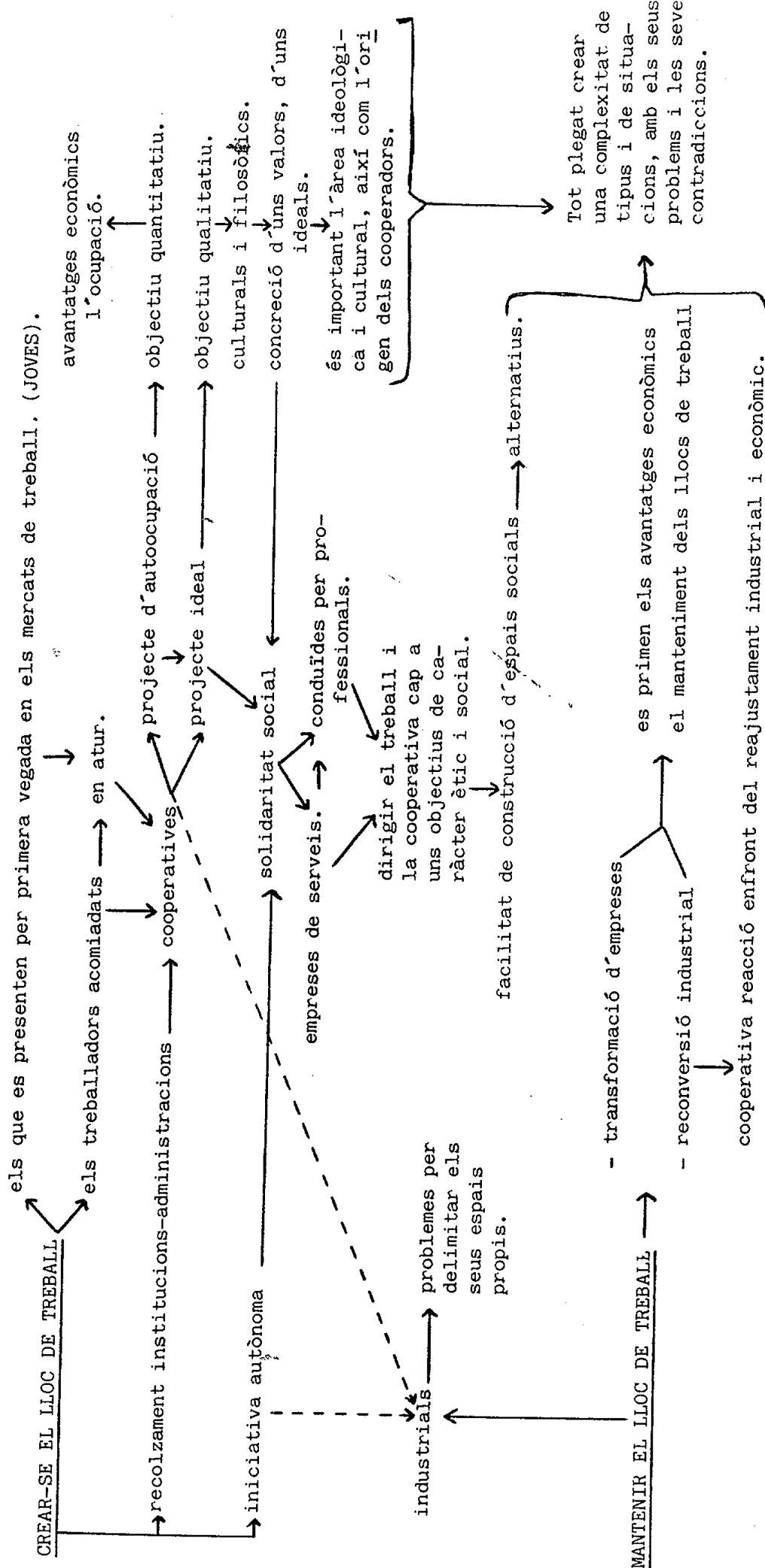
Per una part, i en coherència amb allò que s'ha dit anteriorment, es parteix del fet que aquest moviment cooperatiu de treball associat, abasta un gran nombre de situacions diverses. Així cal determinar un fenomen complex, enquadrat en els contextos econòmics i social en què emergeix, així com per la intencionalitat dels promotors. Conseqüentment hom ha diferenciat quatre tipologies bàsiques sobre l'origen de les cooperatives perfilant-ne i distingint-ne les variables que les caracteritzen. A partir d'aquesta primera aproximació tipològica, la recerca l'ha ampliada. Dels resultats del treball empíric se'n deriven la conformació de tretze tipologies. Cada una d'elles queda caracteritzada per un conjunt de trets específics.

Unes cooperatives responen a la crisi industrial i a la desaparició d'empreses, altres a la iniciativa de les administracions públiques, especialment les d'àmbit local, unes terceres a professionals que mancomunen el seu treball, oferint uns determinats serveis i unes quartes s'originen a través de les temptatives, sobretot de gent jove, de crear-se treball i un lloc de socialització (Taula núm. 4).

La segona hipòtesi es pot formular així: les actuals iniciatives cooperativistes, se solen presentar com a "noves" davant del cooperativisme més o menys tradicional. De fet en la darrera onada hi ha elements i manifestacions que mostren la dificultat que hi ha per realitzar una diferenciació entre "nou" i "vell" cooperativisme.

Sovint la ruptura entre el nou i el vell ve donat per visions que recullen realitats de més enllà de les nostres fronteres, en què l'existència d'un "nou" cooperativisme es fa més patent, i on el trencament dels motllos del cooperativisme tradicional cristal·litza en unes formes alternatives a les anteriors.

TAULA NÚM. 4. MOVIMENT DE NOVES COOPERATIVES.

Ací semblaria que les diferències entre les cooperatives creades abans de 1979 i les posteriors no són tan clares, i hom troba elements vells i nous, tradicionals i innovadors que travessen la frontera divisòria de l'abans i dels després dels inicis de l'actual onada de cooperatives de treball associat.

Una tercera hipòtesi consisteix en plantejar les fases del desenvolupament de les cooperatives distingint tres grans fases. Aquestes vindrien definides per la gènesi, l'origen formal i el transcurs de la vida cooperativa.

La primera, la de gènesi, es podria caracteritzar per la reunió d'un conjunt de persones que decideixen formular un projecte cooperatiu. Aquest grup promotor intenta autoconvèncer-se i persuadir altres de la viabilitat dels objectius que persegueixen.

Es una etapa en la qual se cerca una cohesió del grup, per tal de concretar els objectius i l'activitat a desenvolupar per la cooperativa. Acostuma a ésser un moment en el qual el debat se centra en les motivacions ideològiques o concretes dels promotors i on les contradiccions se situen en aquest àmbit.

La fase d'origen ve determinada per la formalització de la cooperativa i acostuma a caracteritzar-se per l'entusiasme col·lectiu, i per la dinàmica social participativa. També, sol donar-se una forta unió entre els socis, i les decisions són preses generalment per tots els membres, destacant-se un gran voluntarisme per part d'aquests.

En aquesta fase els òrgans de l'empresa tenen un grau petit de diferenciació i de divisió funcional. Normalment es delimiten l'estratègia empresarial i l'organització interna. En aquest sentit poden aparèixer els primers problemes com a conseqüència de les dificultats de compaginar els objectius socials i la viabilitat organitzativa i econòmica i la superació de la situació econòmica, generalment precària en aquest estadi.

Es fan presents un cert nombre de contradiccions que poden conduir a la cooperativa a reconsiderar les seves finalitats, les seves activitats i la resposta organitzativa de la qual s'ha dotat.

La fase de transcurs ve delimitada per l'intent d'enfortir econòmicament la cooperativa. És l'etapa que determina la seva consolidació o el seu falliment. La cooperativa va rebent les influències de l'exterior (mercat, finances, etc...) l'obliguen a fer reajustaments i a replantejar-se els seus objectius inicials.

El seu desenvolupament demana a les cooperatives el modificar l'organització, tot potenciant de manera progressiva l'assumpció d'una estructura funcional. Els canvis en l'organització de les tasques de producció i de gestió, la implantació en el mercat, la recerca de solucions financeres, acostuma a generar un procés d'especialització dels coneixements i dels rols dels socis en el si de la cooperativa.

El pas de la fase projectual a les successives, implica una capacitat de lectura de l'entorn, tant empresarial, com social, per tal d'anar delimitant els recursos i les estratègies necessaris per aconseguir abastar els objectius programats. De la capacitat estratègica en superar cada un dels estadis depèn la consolidació o bé l'esllanguiment de la cooperativa.

La darrera hipòtesi que tracta de diferenciar les fases del desenvolupament cooperatiu ha estat present al llarg de la recerca. Però no s'ha fet un tractament específic, ja que la metodologia utilitzada que permetia comprovar la versemblança de les dues primeres, no era la més adequada per la tercera. Certament per avaluar aquesta caldria utilitzar un mètode molt més qualitatiu, de seguiment continuat d'un nombre selectiu de cooperatives. En aquest sentit, aquesta és una via que queda oberta per a futures recerques.

3.3. El treball de camp.

Una etapa prèvia a la recerca ha estat la de recollir les publicacions i investigacions realitzades sobre el moviment cooperatiu, tant a Catalunya com a fora. Atès que un dels objectius de la recerca és el de la comparació de resultats, s'ha dedicat una major atenció a la literatura especialitzada i molt especialment a la produïda a Itàlia, Bèlgica, França i Anglaterra. En l'annex núm. 1 es facilita una llista bibliogràfica referida al tema de l'ocupació i el cooperativisme.

Una vegada formulades les hipòtesis de la recerca, que poden ésser contrastades amb les d'altres investigacions estrangeres, la tasca següent ha estat la de confeccionar un llistat actualitzat de les Cooperatives de Treball Associat de Catalunya. D'aquest llistat s'han seleccionat aleatòriament un 10% de cooperatives registrades el 31 de Desembre de 1985. Aquesta mostra només té en compte la variable any de constitució de la cooperativa, prenent-se l'any 1980 com a data de diferenciació, de forma que el nombre de cooperatives sigui igualment el 10% de les registrades abans d'aquell any i de les formalitzades entre 1981 i 1982.

D'aquesta manera es va confeccionar una llista de 166 cooperatives, de les quals 45 havien estat constituïdes abans 1980 i la resta s'havien inscrit en el període posterior.

Es varen seleccionar sis enquestadors als quals se'ls va explicar el conjunt de la recerca i les modalitats concretes de l'enquesta. Aquesta tenia dues finalitats, una d'ordre estàtic i una altra d'ordre dinàmic. La primera es recollia en una fitxa (veure annex núm. 2) que registrava un conjunt de variables estructurals de cada cooperativa. Concretament abastava 18 registres que poden ésser agrupats entres blocs: un primer grup de variables anaven dirigides a aconseguir una descripció fòrmal de la cooperativa, un segon tractava de registrar les característiques dels socis i un tercer recollia l'origen i les motivacions en la constitució de l'empresa cooperativa.

Quant a la finalitat dinàmica, s'ha realitzat mitjançant unes entrevistes obertes, però orientades, les quals eren sol·licitades amb antelació, a un o varis dels socis de la cooperativa, i tenien una durada que oscil·lava entre hora i hora i mitja. Les preguntes estaven esquematitzades en un guió (Taula núm. 5), per tal de facilitar-ne el seu posterior estudi i poder-les analitzar d'una manera sistemàtica.

Les entrevistes perseguïen l'objectiu d'abastar el procés de la cooperativa, i el guió estava confeccionat per a recollir les característiques de cada una de les fases de la cooperativa: gènesi, origen formal i transcurs.

Cal dir que en tot moment s'ha entès que els dos instruments metodològics, eren complementaris. Així la fitxa, s'ha utilitzat no solament com un instrument metodològic tancat, sinó que s'ha enfocat com un trampolí, que oferís suggerències i pistes, que havien d'ésser recuperades i aprofundides en l'entrevista oberta.

De les cooperatives que es van seleccionar per tal d'ésser visitades, s'han pogut entrevistar 123 (annex núm. 3), mentre que amb 43 no ha estat possible connectar, unes perquè han desaparegut, altres perquè han canviat de domicili, o bé per errades en el llistat, i algunes, molt poques, perquè s'han negat a rebre els enquestadors (annex núm. 4).

De les 123 entrevistes completades, 42 d'elles pertanyen al grup de les constituïdes abans de l'any 1981, mentre que la fundació de les 81 restants es produí en el quinquenni 1981-1986.

Així el treball empíric sobre el cooperativisme de treball associat de Catalunya, que és recull en les parts dues i tres d'aquest estudi, s'ha realitzat comptant amb la informació facilitada per aquestes 123 cooperatives.

TAULA NÚM. 5. GUIÓ ENTREVISTA.

Gènesi

- Factors desencadenants.
(Condicions socials mitjançant les quals sorgeix la inquietud de formar la cooperativa).
- Característiques del grup promotor.
- Motivacions. (Perquè).
- Finalitat. (Per a què).
- Concreció de l'activitat.

Origen

- Objectius. (Socials/empresarials).
- Estratègia. (Proveïdors/clients).
- Base estructural. (Característiques).
 - . Estructura social (sòcio-política): assemblea,
consell rector.
 - . Estructura empresarial (econòmica/productiva): direcció,
quadres,
treballadors.
- Funcionament d'aquestes estructures.
- Base financera. (Econòmica).
- Organització de treball.
- Tipus de treball.
- Relacions amb la comunitat.

Transcurs

- Capacitat estratègica. (Com s'estableix l'equilibri:
 - . entre els recursos disponibles i els mercats;
 - . coherència entre l'estratègia i els recursos).
- Recerca de l'eficàcia econòmica:
 - . Afectació en els objectius socials.
 - . Afectació de la dinàmica social.
 - . Incidència a l'organització dels treballs/de la producció.
- Evolució dels criteris que incideixin en el funcionament concret de la cooperativa.
- Principals problemes i conflictes que han sorgit des de la seva fundació.
- Etales i fases que es poden diferenciar.
- Modificacions més rellevants de la cooperativa:
 - . en els seus objectius;
 - . en la seva capacitat estratègica;
 - . en la dinàmica social i organitzativa.

Per acabar, hom vol agrair l'interès i l'ajut de Josep Castaño, Director de l'Institut per a la Promoció i la Formació Cooperatives, que en tot moment ha animat la realització de la recerca. També cal remarcar la seriositat del treball efectuat per les sis enquestadores: Montserrat Batet, Ascensió Cobos, Elia Galan, Esther Regatero, Roser Rispa i Rosalia Romagosa. També cal donar les gràcies a tots els responsables de les cooperatives visitades per les seves deferències i per haver ocupat un temps de llur treball en contestar les preguntes de l'enquesta, així com a totes aquelles persones que en algun moment de la recerca han aportat la seva col.laboració.

NOTES

- (1) Gorz, A.: "Los caminos del paraíso". Ed. Laia. Barcelona, 1986. Schaff, A.: "La crisis de la civilización industrial". Ponència presentada a les Jornades "Atur i ocupació juvenil". Barcelona. Maig, 1986. Ací hom troba tesis semblants en els llibres de Racionero i les aportacions de García Nieto, J.N.: "Exigencia para una política del empleo alternativo. Planificar el futuro". Ed. Fundació EMI. Barcelona, 1984.
- (2) Per a un coneixement més ampli d'aquest moviment es pot consultar Benoit, A., Faye, F.: "Las ideas de la nueva derecha". Ed. de Nueva Arte. 1986.
- (3) En un altre article s'estudien les relacions entre la política social i les primeres cooperatives en l'Anglaterra del dinou. Estivill, J.: "Cooperativas y política social. Los orígenes". Revista de Política Social y Servicios Sociales, nº 2. Madrid, 1985. No deixa d'ésser interessant senyalar que el naixement de les cooperatives era, també, una resposta a les noves lleis de pobres de l'època i que aquestes lleis de pobres formen part de la prehistòria dels estats del benestar. Flora, P., Heidenheiner, A.J.: "Il nucleo storico e il cambiamento dei confini del Welfare State" a "Lo sviluppo del Welfare State in Europa e in America". Ed. Il Mulino. Bolonia, 1983. (Pàg. 33).
- (4) Els estats del benestar continuen assegurant alts nivells de seguretat i prestacions per als ciutadans autòctons, així com obtenen graus prou importants de consensualitat política i social.

- (5) Estivill, J.: "L'estat del Benestar i el benestar de l'estat". Revista de Treball Social, núm. 99. Barcelona. Setembre, 1985. Veure també en el mateix número la "Bibliografia Internacional Selectiva sobre l'Estat del Benestar".
- (6) Estivill, J.: "Los papeles perdidos de las políticas sociales" a "Política Social y Servicios Sociales". Ed. Marsiega. madrid, 1986.
- (7) Doncy, A.: "L'économie sociale". Université Libre de Bruxelles. Brussel.les, 1966.
- (8) Engellau, P., Sojberg, C.: "The informal sector and the MEMO mouvement". Aspen Institut Nordic Countries Office. Stockholm, 1984. Robertson, J.: "The scene alternative". Londres, 1983. Rev. Pointillés: "Travail/emploi. Les voies de l'alternative", núm. 12. Brussel.les, 1984.
- (9) Pirson, R., Taylor, J.: "La scène alternative". Ed. 22 Mars. Brussel.les, 1985. Van Der Abbee, E.: "Perspectives per a una economia alternativa". Quaderns d'Alliberament, núm. 11. Barcelona, 1986; i "Mouvements alternatifs et crise de l'état" a "Revue Internationale d'Action Communautaire", núm. 10. Montreal, 1986.

CAPÍTOL II

NOTES SOBRE L'ITINERARI HISTÒRIC DE LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT

1. BASES DOCTRINALS DEL COOPERATIVISME DE TREBALL ASSOCIAT.

Un dels temes centrals que posa de relleu aquesta recerca és el de la complexitat de motivacions, discursos ideològics i perspectives culturals que travessen el món actual de les cooperatives. Hom podria pensar que això és un fenomen recent i que aquesta diversitat és el resultat de la complexitat dels processos tecnològics, socials, econòmics de la nostra societat. Realment no és així, i per això es dedica aquest capítol a repassar sintèticament l'itinerari històric del cooperativisme de treball associat posant l'accent en les seves bases doctrinals. Això pot ajudar a centrar la situació actual i a veure com aquesta és filla d'un moviment que té unes arrels molt llunyanes.

Convencionalment els orígens del cooperativisme de treball associat se solen situar amb l'irrupció de l'industrialisme i la creixent importància de la classe treballadora. El capitalisme generalitza el treball per compte d'altri i solament els assalariats a unes pèssimes condicions de vida i de treball. Com a resposta a aquestes condicions s'origina un moviment associatiu de defensa (caixes de resistència, mútues, etc...), que a poc a poc també pren caràcters més reivindicatius. En aquest marc, es constitueix el cooperativisme de consum i de producció com a realitat tangible i viable.

Ara bé, no es pot ignorar que el cooperativisme, com a capacitat d'autoorganització per a fer front a unes necessitats econòmiques i socials, té una dimensió que supera aquells moments històrics i s'endinsa en idees i fets anteriors. D'alguna manera es pot afirmar que les idees socialitzadores que implícitament o explícitament comparteix el cooperativisme van més enllà, i es troben presents en tots els pobles i en molts moments de llur història, sota fórmules d'ajudes mútues, d'aprofitament col·lectiu dels recursos, de solidaritat grupal davant de les catàstrofes naturals i de situacions greus personals o col·lectives.

De fet, i per marcar una fita, es poden trobar les arrels del cooperativisme en els esforços associacionistes dels segle XVII. Les primeres propostes socialitzadores, promogudes per Plockboy i Bellers, s'entroncaven amb els fonaments de la moral cristiana i l'igualitarisme de tots els homes d'acord amb els seus orígens i destins comuns. Pel primer la forma de superar les condicions infrahumanes dels camperols i les classes populars era la seva unió en una vida associativa comunal. Pel segon a partir de la solidaritat i l'amor al proïsme havien de constituir-se grups de treball que cooperativitzessin el benefici, rebent cada membre uns bons de consum, substituïtoris del diner. Com assenyala J. Divar (1) les dues propostes intentaven crear unes unitats tancades d'ajuda mútua que solucionessin tots els problemes dels seus membres. Aquesta mena de colònies demanaven a aquests un grau molt alt d'aportació personal en funció d'un imperatiu moral, i fora de tota idea d'acumulació i gestió empresarial. També el seu tancament, per preservar-se de la corrupció exterior, limitava la seva implantació i irradiació.

Infield (2), després d'afirmar que els orígens del moviment cooperatiu tenen un caràcter religiós no conformista, suggereix la divisió en tres tipus: les religioses, les sòcio-reformistes i les orientades per consideracions econòmiques. Les dues primeres, que ell anomena utòpiques, haurien estat més freqüents fins el segle XIX. La seva vida acostuma a ésser curta i el seu fracàs no ve determinat per factors econòmics, sinó per problemes de convivència interna i per manca d'experiència.

Vers la fi del segle XVIII el lliberalisme havia ja madurat el seu ideari i al costat de la defensa de les llibertats individuals promovia un mercantilisme lucratiu sense limitacions. La creixent explotació dels proletaris urbans impulsava l'aparició d'idearis que defensaven l'emancipació obrera. Per la importància que tindrà per l'esdevenidor del cooperativisme de treball, potser cal destacar les aportacions de Saint Simon, pel qual la solució consistia en la col·lectivització dels mitjans de producció i la constitució dels anomenats "tallers nacionals" de caràcter públic.

Vers la primera meitat del dinou les idees dels associacionistes-cooperativistes varen anar-se consolidant i fent-se propostes específiques d'organització. Autors com Owen, Fournier i King van ajudar a concretar els principis generals del cooperativisme que serien recollits en els estatuts dels "Equitables Pioners de Rochdale", l'any 1844 (3). Normalment aquest document és considerat com la carta fundacional del cooperativisme. També Buchez, uns anys abans, i per la seva banda, havia intentat reglamentar la vida interna del cooperativisme.

Dels tres autors citats, Owen, fervent seguidor de les idees de Bellers, sobresurt perquè va fundar diverses associacions integrals de producció i consum, totes elles regides per la idea de la solidaritat col·lectiva. Com tots els altres autors, considerava el treball com la base del valor econòmic i entenia que la interrelació entre aquest i els mecanismes de consum, tot evitant intermediaris, era la millor fórmula per la consecució d'una economia que respongués a les necessitats populars.

Pel seu costat, Fournier va observar que les injustícies del seu temps provenien de les diferenciacions econòmiques i de la no participació dels obrers dels beneficis productius. Desconfiant de la capacitat distributiva del poder polític, defensava que l'emancipació popular només podia trobar-se en els mecanismes d'auto-ajuda i de la unió. Així es tractava de crear agrupacions de treballadors de tipus familístic (falansteris) que, tot mantenint la propietat individual, posessin en comú el treball. King, seguidor d'Owen i que va influenciar poderosament els cooperadors de Rochdale, preconitzava que per promoure el cooperativisme calia començar per unificar esforços al nivell del consum per a passar després al de la producció. També compartia l'escepticisme respecte als poders públics, i pensava que els treballadors només podien comptar amb llurs forces. Això el portava a defensar que un dels motors del cooperativisme havia d'ésser la formació i l'autoeducació dels seus membres.

La via senyalada per Saint Simon, fou assumida per Buchez que, proper a les idees comunitaristes cristianes, entenia que el canvi social havia de

generar-se a partir de les associacions coaligades de productors, els quals havien de donar un destí econòmic i social a l'excedent que creaven. Blanc, seguidor de Buchez, partidari també de l'associacionisme laboral, en canvi es distingeix de l'antiestatalisme dels autors, en admetre un Estat que ha via de fer la funció de banquer dels pobres.

Tots aquests autors, i altres que no és el cas de citar aquí, varen crear un marc doctrinari complex i travessat per moltes matisacions segons les diverses cultures i estructures dels països d'on procedien. Però tots ells compartien la idea que calia no quedar-se únicament en el terreny de les idees, sinó que s'havia de passar a llur aplicació. A poc a poc, i a mesura que l'aprenentatge de la pràctica ho anava imposant, els processos de gestió empresarial varen incorporar-se al món cooperatiu. També val a dir que, a partir de la segona meitat del dinou, començaren a promulgar-se legislacions especials sobre el cooperativisme: Llei Anglesa de 1852, Lleis Francesa i Portuguesa de 1867, Llei Alemanya de 1868, Llei Belga de 1873.... No deixa d'ésser interessant resaltar que la primera llei de l'Estat Espanyol referida al cooperativisme no es promulga fins 1931.

Ja ben entrat el segle XIX, la cooperativa accentua el seu caràcter empresarial, i es deixen, paulatinament, en un segon pla, les consideracions més globals. Una nova fornada d'autors i experiències sorgeixen, tot insistint en trobar sortides pràctiques als grans criteris més ideològics. Així, Gide per exemple, defensa el respecte i la incorporació dels eixos operatius de l'economia empresarial. Tal com diu Infield: "Les cooperatives utòpiques s'havien fonamentat en "credos" religiosos impulsats per la idea de la reforma social. La cooperativa moderna ha desenrotllat un nou tipus d'organització..." (4).

D'aquesta forma l'integrisme cooperatiu de la primera època va essent substituït per un pragmatisme més important que desemboca en un major pluralisme d'idees i de situacions. Tipològicament aquesta diversitat pot presentar-se així:

a) Moviment social i renovació pedagògica: en l'origen, el cooperativisme és considerat com un moviment natural i popular fonamentat en les ajudes mútues. La formació i la pedagogia serien elements claus de l'emanipació.

b) Socialistes-associacionistes. L'associacionisme dels treballadors és la clau per a resoldre els problemes socials. Només ells poden portar-ho a terme.

c) Socialistes-estatalistes. L'estat ha d'ésser el motor de la vida econòmica i l'element principal de la distribució per a compensar les desigualtats.

d) Cristians socials. Partint de consideracions ètiques i de crítiques al lliberalisme individualista, veu en les cooperatives un mitjà per construir una societat més justa.

e) El solidarisme. La concepció i la pràctica de la solidaritat entre els individus i els grups com a principi alternatiu a l'individualisme i l'esperit lucratiu.

D'alguna manera aquestes tipologies es reflecteixen en la història del cooperativisme. Aquest ha anat posant més l'accent en una o altra perspectiva segons un conjunt de factors que van des de l'estructura i conjuntura econòmica, tot passant per la composició i força dels moviments socials, la relació de forces polítiques, la cultura popular i la dominant, per acabar en la naturalesa i resposta de l'estat juntament amb les ideologies preponderants. Tot i l'esquematisme que suposa, hom pot distingir quatre grans fases.

La primera, tal com s'ha suggerit, sorgeix com a resposta tant a la precarietat de les condicions de vida i de treball com a la preponderància de l'individualisme mercantil. Sobre la base del treball associat s'hi edifica una visió de reforma i d'alliberament social. La realitat dominant impedeix la realització d'aquests ideals transformant moltes vegades les cooperatives en "illes d'autoprotecció".

En la segona fase la utopia de reforma social va cedint el pas en favor de les fórmules organitzatives que, tanmateix, plasmen en les fórmules societàries els principis democràtics i de solidaritat. El moviment associacionista cristal·litza en cooperatives que s'insereixen en el marc de l'economia capitalista.

La tercera fase vindria caracteritzada per una inserció major en aquest marc i per la lluita per la supervivència que porta a les cooperatives a acceptar els criteris de gestió empresarial i a trobar-se confrontades amb les contradiccions generades per llur intervenció en el mercat, el sistema financer, la tecnologia, etc....

Una darrera fase, en la qual hom se situa, vindria donada per l'assumpció d'un caràcter instrumental i pluralista. Per a uns esdevé una eina per trobar o continuar tenint treball, per a altres és un marc de socialització, per als de més enllà és una fórmula que possibilita noves maneres d'entendre el treball i les relacions socials, per als de més ençà és un element del nou ordre industrial i de les sortides a la crisi de l'estat del Benestar.

2. APUNTS SOBRE EL DESENVOLUPAMENT DEL COOPERATIVISME DE TREBALL ASSOCIAT A CATALUNYA.

Evidentment no es tracta en aquest apartat de fer la història del cooperativisme de treball associat, per altra banda, força estudiada, sinó de presentar alguns moments del seu desenvolupament que il·lustren la complexitat i papers diversos que les cooperatives han anat jugant a casa nostra. També ací, aquestes han estat una resposta dinàmica a les circumstàncies imposades per l'ordre econòmic, social i polític.

També ací les primeres cooperatives neixen com a conseqüència de l'industrialisme neixent. Els primers assaigs de cooperativisme de treball associat apareixen per combatre la dependència i l'assalarització creixent, tal com succeí en altres països. Tots els historiadors coincideixen en senyalar que la primera cooperativa coneguda és la creada per un grup de teixidors de Barcelona l'any 1842. Liderats per Joan Muns i sota el nom de "Compañia Fabril de Tejedores de Algodón de Barcelona", comencen les seves activitats amb la finalitat de donar feina als treballadors en atur, havent aconseguit uns ajuts de l'administració local i provincial, sota la forma de crèdits. Sis anys més tard han de plegar sobretot per motius d'ordre polític. Així ho explica Ventosa i Roig: "Després d'una lluita aferrissada, acaba per desaparèixer aquesta cooperativa de producció, que té el valor d'una experiència econòmicament reeixida" (5).

Després d'aquest primer assaig sorgeixen noves iniciatives. Com ha succeït molt sovint, la conjuntura política en l'Estat Espanyol impedeixen el seu enfortiment. El conjunt de les associacions obreres es veuen sotmeses a actuar en la semiclandestinitat. L'any 1857 es promulga un decret que les dissol.

Tanmateix, algunes cooperatives continuaran funcionant dins d'una certa tolerància, permetent-se noves constitucions, com "La Obrera Mataronen-

se", cooperativa industrial, originada per teixidors, i que també ha de tancar uns anys més tard (6).

Ventosa senyala que un dels col·lectius que més animà la creació de cooperatives de treball, fou el dels boters. Obrers, que en aquells moments eren dels que estaven més ben considerats i més ben pagats. Aquest autor diu que la creació de cooperatives per part d'aquests treballadors, trobava el caliu en la seva aspiració de suprimir els patrons, assumint ells les funcions d'aquells. Pretenien portar a terme les idees defensades per Owen i Buchez: "Que els obrers percebessin íntegrament el producte del seu treball" (7).

Mentre, les cooperatives del tèxtil i d'altres topaven amb la dificultat d'aconseguir un cert capital per tal de poder establir-se i iniciar la seva activitat; en el cas dels boters, aquestat dificultat era menor ja que el seu treball el feien a mà, i cada obrer era propietari de les eines que necessitava. Per tant, n'hi havia prou que es reunissin un grup de treballadors, que amb un petit capital, poguessin pagar el local de treball.

El cooperativisme, ha d'esperar l'any 1868 perquè sigui plenament reconegut, i d'aquesta manera més regular. Però no és fins la Llei d'Associacions de juny de 1887 que pot funcionar sense massa obstacles legals.

A partir d'aquest fet, i sota la influència de les doctrines cooperativistes i dels assaigs realitzats a França, on predominava la cooperativa obrera de producció, es propicia l'extensió del cooperativisme a Catalunya.

Ara bé, el cooperativisme de producció de treball, després d'una primera embranzida, queda reduït a un segon terme, en la mesura que es dóna més fort el cooperativisme de consum. Solament en uns casos molt concrets apareixen noves iniciatives: "La vella tradició de les cooperatives de producció obrera subsisteix i, després d'una vaga perduda, no mancaven entusiasmats que iniciaven la formació de la cooperativa corresponent entre els obrers derrotats, iniciativa que moltes vegades no passava de projecte, i en altres

es concretava en una nova societat, sobretot en el tèxtil, que malgrat els esforços i sacrificis dels iniciadors, sucumbia sovint a causa de l'escassetat de mitjans econòmics" (8).

Aquesta dificultat del cooperativisme de producció, i la seva supeditació davant del de consum es posa de relleu en algunes de les conclusions del Primer Congrés Obrer de Barcelona de l'any 1870. En aquest es va constituir una comissió, sota el lema "La cooperación, su presente y su porvenir", la qual va redactar un dictamen que fou recollit en les conclusions del congrés, en què s'afirmava que la cooperació de producció, havia de decidir-se pels productes d'immediat consum dels obrers. Tot seguit es remarcava que: "La cooperació de consum era l'única que no solament pot aplicar-se en tots els casos i circumstàncies, sinó que ha de servir d'element o mitjà d'iniciació general per a tots els obrers, els quals pel seu retard, difícilment podran gaudir avui dels beneficis de la nova idea" (9).

De totes maneres, el cooperativisme de treball català anirà avençant en la seva estructuració. Així l'any 1899, se celebra el Primer Congrés Català de la Cooperació, organitzat per la Cambra Regional de Cooperatives de Catalunya que s'havia constituït un any abans. Aquesta, l'any 1913, també organitza a Barcelona el Primer Congrés de Societats Cooperatives Espanyoles. Mentrestant s'havia creat a Barcelona el Museu Social, en el qual té un lloc preferent l'impuls del cooperativisme.

Mentre arreu dels països europeus el cooperativisme és reconegut a través de lleis específiques, a Catalunya i a la resta de l'Estat Espanyol el cooperativisme, i en concret el de producció, es regeix per un seguit de normes disperses. Així apareix l'any 1923 una real ordre, en la qual s'ordena la constitució d'una comissió que redactés un avantprojecte de llei de cooperatives. L'Institut de Reformes Socials és l'encarregat d'elaborar les bases d'aquest. Però no és fins l'era republicana que es dicta un decret regulant el règim jurídic de les empreses cooperatives, obrint-se un ràpid desenvolupament i modernització del moviment cooperatiu de casa nostra.

A partir d'aquesta llei, el Govern de la Generalitat de Catalunya fa públiques unes bases per al foment de les cooperatives de treball, les quals, si eren constituïdes d'acord amb la nova llei, podrien concórrer a subhastes públiques en millors condicions que les empreses privades. Pérez Baró, recull una part de la nota de la Generalitat que feia públic les bases per optar a aquests aventatges. Nota prou significativa, de la imatge que es tenia del cooperativisme en aquells moments: "Decisió d'ajudar a la creació i foment de les empreses obreres que tendeixen a establir un règim de supressió de l'assalariat, mitjançant l'associació pacífica per a la realització del treball en comú" (10).

Aquesta iniciativa sembla que va tenir algun ressò. Es van fundar diverses cooperatives de treball, sobretot en el camp de la construcció, algunes de les quals reeixiren, mentre que d'altres duraren poc pel fet d'haver estat constituïdes sense les degudes garanties d'eficiència. (11).

Mentrestant, les cooperatives de producció i treball de Catalunya es reuneixen per tal de crear un òrgan propi. Així el 1935 es constitueix de finitivament una Federació de Cooperatives de Producció i Treball amb seixanta entitats federades (12).

Tanmateix, val a dir que: "A partir de 1932, quan la crisi econòmica fou molt aguda, es crearen sobretot a Barcelona i rodalies, cert nombre de cooperatives de producció de tota mena. Però, en general, en l'aspecte doctrinal i organitzatiu anaven a remolc de les cooperatives de consum" (13).

Per altra, la Generalitat havia promulgat durant l'any 1934, la Llei de Bases de la Cooperació per a Cooperatives, Mutualitats i Sindicats Agrícoles. I aquest mateix any s'aprova la Llei de Cooperatives de Catalunya.

La Guerra Civil, afecta el conjunt del moviment cooperatiu; en l'inici, perquè algunes d'elles van haver de fer front a les incautacions que alguns grups realitzen de manera indiscriminada durant els primers mesos del seu esclat. Però també, perquè canvia la valoració del cooperativisme

per part d'alguns col·lectius, que fins llavors l'havien rebutjat. I bàsicament, perquè el cooperativisme de treball, coneix un desenvolupament quantitatiu força considerable.

Pérez Baró explica aquest creixement a partir de la resposta d'alguns petits propietaris davant de la Llei de Col·lectivització: "Moltes empreses obligades a col·lectivitzar-se defugien la col·lectivització emparant-se sota el nom de cooperatives de producció, que els havia estat atorgat un bon xic a la lleugera, i que en realitat servia per a salvaguardar els interessos patronals" (14).

Després de la guerra, el moviment cooperatiu, i en concret el de treball, viu un daltabaix, essent posat sota la "fèrula" del Sindicat Vertical del franquisme. Aquest promulga una sèrie de normes i lleis que deixen el moviment sense ales.

Durant aquest període, i malgrat les condicions adverses, algunes cooperatives continuen essent un lloc de respir democràtic. Un fet rellevant per la influència que ha tingut no solament en el cooperativisme de treball de casa nostra, sinó en general, és l'establiment, l'any 1956, en el País Basc de la primera unitat productiva de l'actual grup cooperatiu de Mondragón.

Uns anys abans, un grup d'antics militants del moviment cooperatiu intenten constituir a Barcelona un centre d'estudis cooperatius, per tal d'ajudar a crear noves promocions de cooperativistes. Com moltes altres iniciatives va ésser dissolt per les autoritats.

Durant tots aquests anys, el cooperativisme de treball viu una vida molt esquifida. Josep Castaño, assenyala que "a partir dels anys 50, i sobretot durant els 60, es crearen bastants cooperatives de producció a gairebé tot Catalunya, però sobretot a la província de Barcelona" (15).

El mateix autor senyala tres raons: "Unes es crearen a partir d'empreses en fallida per tal d'evitar l'atur. Segons sembla des del mateix Sindicat Vertical es recomanava la conversió d'aquest tipus d'empresa en cooperativa, les quals obtenien molt sovint ajudes del govern. Altres són construïdes per treballadors provinents d'un mateix ofici i activitat, que s'havien quedat sense feina. I finalment, destaca la constitució d'una sèrie de cooperatives per tal de fer feines de subcontractació" (16).

El cas és que el cooperativisme de treball de casa nostra, no ha tingut una vida enlluernadora al llarg del seu desenvolupament. Solament, en els inicis i en algun altre moment molt puntual, com durant la guerra civil, la seva presència ha estat quantitativament important. Sobretot si se'l compara amb el cooperativisme de consum i agrari.

Aquesta situació comença a modificar-se a la fi dels anys setanta, amb la manca de treball, i amb un conjunt d'iniciatives que sorgeixen, tant per part de les diferents administracions i institucions, com de col·lectius que busquen algun tipus de sortida. Tot plegat ha propiciat que en aquests moments el nombre de cooperatives de treball associat s'hagi incrementat i que el cooperativisme es trobi en una cruïlla diversa de l'anterior.

NOTES

- (1) Divar Gasteiz-Arruecoa, Javier: "La alternativa cooperativa. Una respuesta ante la crisis (1985)". Ed. CEAC. Barcelona, 1985. Aquest apartat s'ha concebut bàsicament a partir d'aquest llibre.
- (2) Infield, H.: "Utopía y experimento. Ensayo de una sociología de la cooperativa". Buenos Aires, 1959.
- (3) Jacob, G.: "Història dels "Equitables Pioneers" de Rochdale". Ed. Fundació Roca i Galès. Barcelona, 1982.
- (4) Infield, H.: Op. Cit.
- (5) Ventosa i Roig, Joan: "El moviment cooperatiu a Catalunya (1957)", recollit a "Antologia cooperativista". Ed. Fundació Roca i Galès. Barcelona. 1980.
- (6) Castaño, Josep: "Passat i present de la cooperació industrial a Catalunya", dins el llibre "Guia de les cooperatives de treball associat de Catalunya". Ed. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1982.
- (7) Ventosa i Roig, Joan: Op. Cit.
- (8) Pérez Baró, A: "Les cooperatives a Catalunya". Ed. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1972.
- (9) Pérez Baró, A.: Op. Cit.
- (10) Pérez Baró, A.: Op. Cit.
- (11) Castaño, J.: Op. Cit.

(12) Castaño, J.: Op. Cit.

(13) Pérez Baró, A.: Op. Cit.

(14) Pérez Baró, A.: Op. Cit.

(15) Castaño, J.: Op. Cit.

(16) Castaño, J.: Op. Cit.

SEGONA PART: LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT A CATALUNYA

Aquesta segona part de la recerca inclou tres capítols. El primer consisteix en la descripció de les cooperatives analitzades d'acord amb un conjunt de variables. Aquestes són: l'antiguitat, la distribució territorial, la dimensió, el sector econòmic i les característiques dels seus socis. Això permet tenir una visió global i pormenoritzada de les 123 cooperatives de treball associat estudiades.

El segon pretén contestar a la pregunta de si existeixen prou elements definitoris per a delimitar un "nou" cooperativisme a casa nostra. Es tracta de comprovar si la distinció que s'acostuma a fer a fora entre un tipus de cooperativisme més tradicional i un altre més innovador es pot aplicar a la nostra situació. Precisament el tercer capítol compara les cooperatives constituïdes abans de 1981 i les de després, per establir que ací les diferències més aviat es troben en el caràcter antic i recent del cooperativisme.

CAPÍTOL III

DESCRIPCIÓ DE LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT A CATALUNYA

1. CONCENTRACIÓ TERRITORIAL DE LES COOPERATIVES.

Les 123 cooperatives entrevistades i estudiades estan distribuïdes territorialment en quinze comarques, tal com es pot observar en la Taula núm. 6.

De la seva observació sobresurt que un elevat nombre de cooperatives estudiades estan localitzades en la comarca del Barcelonès, representant el 50,45% del total, i bàsicament estan ubicades a la ciutat de Barcelona el 42,30%.

Aquesta comarca és seguida pel Vallès Occidental amb el 18,70% i el Baix Llobregat, que representa el 8,95% de les cooperatives. Després vénen les comarques del Garraf amb el 7,30% i el Maresme amb el 4,10%.

TAULA NÚM. 6. DISTRIBUCIÓ COMARCAL DE LES COOPERATIVES ESTUDIADES.

<u>Comarques</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Alt Camp	1	0,80
Empordà	1	0,80
Anoia	1	0,80
Bages	1	0,80
Baix Llobregat	11	8,95
Baix Camp	1	0,80
Barcelona (ciutat)	52	42,30
Resta del Barcelonès	10	8,15
Garrotxa	1	0,80
Garraf	9	7,30
Gironès	1	0,80
Maresme	5	4,10
Osona	3	2,45
Tarragonès	2	1,65
Vallès Occidental	23	18,70
Vallès Oriental	1	0,80
TOTAL	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La taula mostra un elevat grau de concentració territorial de les cooperatives estudiades, la qual cosa no ha d'estranyar, ja que aquest fenomen també es posa de manifest a través de la distribució territorial de les cooperatives de treball associat registrades. Tal com es pot observar a la Taula núm. 7, el 40% d'aquestes estan ubicades en el Barcelonès i prop del 70% en l'àrea formada per les comarques del que s'anomena regió 1 (Baix Llobregat, Barcelonès, Maresme, Vallès Occidental i Vallès Oriental).

TAULA NÚM. 7. DISTRIBUCIÓ COMARCAL DE LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT REGISTRADES.

<u>Comarques</u>	<u>% cooperatives registrades</u>
Baix Llobregat	9,9
Barcelonès	40,2
Maresme	2,7
Vallès Occidental	13,1
Vallès Oriental	3,9
Resta de comarques de la província de Barcelona	11,8
Comarques Gironines	3,7
Comarques Lleiditanes	6,3
Comarques Tarragonines	8,4
	100,0

FONT: "El cooperativisme de treball associat a Catalunya". Direcció General de Cooperació. Departament de Treball. Generalitat de Catalunya. 1986.

Aquesta concentració de les cooperatives de treball associat al voltant del cinturó industrial de Barcelona, és la conseqüència lògica de la distribució territorial de Catalunya, tant pel que fa a les activitats industrials, com per la ubicació de la població.

Cal tenir present que són comarques que registren unes elevades taxes d'atur i on els canvis produïts durant els darrers anys en relació a l'estructura industrial s'hi han fet més patents.

En una primera lectura sembla que en bona mesura la reestructuració del sistema econòmic i industrial ha estimulat la creació de cooperatives de treball associat, fonamentalment en aquelles zones geogràfiques on es troben les bosses d'atur més grans i que més es fan sentir, com és en el cinturó industrial de Barcelona.

2. ANY DE CONSTITUCIÓ.

Segons la variable any de constitució, de les cent vint-i-tres cooperatives considerades, trenta-quatre d'elles van sorgir abans que les competències en matèria cooperativa fossin traspassades al Govern de la Generalitat, l'any 1979. La resta s'han constituït dins el període comprès entre l'any 1980 i 1986. Per tant, el 66% de les cooperatives entrevistades han iniciat la seva activitat empresarial durant els darrers sis anys, mentre el 34% correspon a cooperatives sorgides entre l'any 1931, quan es constitueix la cooperativa de treball més antiga que s'ha visitat, i l'any 1980, com es pot observar en la Taula núm. 8

TAULA NÚM. 8. DISTRIBUCIÓ DE LES COOPERATIVES SEGONS L'ANY DE CONSTITUCIÓ.

<u>Antiguitat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Fins l'any 1940	4	3,25
1941-1950	1	0,80
1951-1960	3	2,45
1961-1970	7	5,70
1971-1975	6	4,85
1976-1978	7	5,70
1979	6	4,85
1980	8	6,50
1981	18	14,65
1982	16	13,00
1983	13	10,55
1984	17	13,85
1985	12	9,75
1986	5	4,10
TOTAL	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La Taula núm. 8 posa de manifest que l'any d'inflexió de la tendència és 1981, ja que en aquest any se'n creen 18 cooperatives i l'any anterior només 8. Això també es dona en termes de les cooperatives registrades a Catalunya, i en el cas del conjunt de l'Estat Espanyol i a Andalusia (1), com posa en evidència la Taula núm. 9.

TAULA NÚM. 9. EVOLUCIÓ DEL COOPERATIVISME DE TREBALL ASSOCIAT A L'ESTAT ESPANYOL (*).

<u>Any</u>	<u>Cooperatives</u>
1979	426
1980	1.301
1981	1.479
1982	1.514
1983	1.533
1984	1.486
1985	1.405
TOTAL	9.144
(*) Menys el País Basc.	

FONT: Boletín d'Estadísticas Laborales, 1979-1985.

Aquest punt de ruptura de la tendència i la major dinàmica de creació de cooperatives, segurament té a veure amb la consciència del caràcter permanent de la crisi i la necessitat de trobar-hi sortides, al mateix temps que és en aquests darrers anys quan s'han arbitrat un gran nombre de mesures de foment de l'ocupació, moltes d'elles dirigides a facilitar l'autoocupació.

També és presumible que hagi influït el procés general de democratització i en particular el de les diverses instàncies públiques (eleccions generals 1979, eleccions al Parlament de Catalunya 1980, eleccions municipals 1979), així com els esforços que es van fent en favor del cooperativisme des de les instàncies públiques i privades. A tall d'exemple es poden citar la creació de la "Dirección General de Cooperativas" (1977) i el Reglament del Govern Central (1978), l'existència del Consell Assessor de la Cooperació de la Generalitat des de 1978, l'atorgació de competències a la Generalitat en aquest terreny i la creació de la Direcció General (1980), l'existència de la Fundació Roca i Galès des de 1976, els cursos de la Caixa iniciats el 1978, el naixement de la Fundació ESICO (1979), etc....

En la Taula núm. 10 es pot veure la distribució de les cooperatives segons la seva antiguitat per àmbits territorials. El 62,8% de les cooperatives estudiades del Barcelonès s'han constituït durant els darrers anys. Pel que fa al Baix Llobregat i el Vallès Occidental, els percentatges són el 58,30 i el 63,70% respectivament, mentre que per a la resta de les comarques barcelonines són el 75% i per les restants de Catalunya és el 85,7% les que s'han constituït durant el període que va de l'any 1981 fins el 1986. També cal constatar que abans de 1979 només sobresurt el percentatge de cooperatives creades en el Baix Llobregat (18,15%), potser resultat que la crisi industrial s'hi nota abans que en altres comarques.

TAULA NÚM. 10. DISTRIBUCIÓ DE LES COOPERATIVES PER ANYS DE CONSTITUCIÓ I ÀMBITS TERRITORIALS.

Antiguitat Àmbits territorials	Abans 1940		1941/ 1950		1951/ 1960		1961/ 1970		1971/ 1975		1976/ 1978		1979		1980		1981		1982		1983		1984		1985		1986		Total	
	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%	To- tal	%
Baix Llobregat	1	9,10	-	-	-	-	-	-	1	9,10	2	18,15	1	9,10	-	-	2	18,15	1	9,10	1	9,10	1	9,10	-	-	1	9,10	11	100
Barcelonès	2	3,25	-	-	2	3,25	3	4,85	5	8,00	3	4,85	4	6,50	4	6,50	10	16,10	5	8,00	7	11,30	9	14,50	7	11,30	1	1,60	62	100
Vallès Occident.	-	-	1	4,40	-	-	3	13,0	-	-	1	4,40	-	-	3	13,0	2	8,70	6	26,00	2	8,70	2	8,70	2	8,70	1	4,40	23	100
Resta comarques prov. Barcelona	1	5,00	-	-	1	5,00	1	5,00	-	-	1	5,00	-	-	1	5,00	3	15,00	2	10,00	2	10,00	3	15,00	3	15,00	2	10,00	20	100
Resta Catalunya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	14,30	-	-	2	28,6	3	42,8	-	-	1	14,30	-	-	-	-	7	100
TOTAL	4	3,25	1	0,80	3	2,45	7	5,70	6	4,85	7	5,70	6	4,85	8	6,50	19	15,45	17	13,90	12	9,75	16	13,00	12	9,80	5	4,00	123	100

FONT: Elaboració pròpia.

3. ELS PRINCIPALS SECTORS D'ACTIVITAT ECONÒMICA.

Les cooperatives considerades en l'estudi es distribueixen en quinze sector econòmics. Com queda reflectit en la Taula núm. 11, les principals activitats econòmiques de les cooperatives de treball associat estudiades són les relacionades amb el metall i les que es desenvolupen en l'àrea de serveis.

En aquesta taula s'observa que el 21,15% pertanyen al metall i el 29,35% al sector de serveis, les quals es distribueixen proporcionalment de la següent manera: el 13,85% actuen en el camp de serveis a les empreses, un 1,65% en el terreny cultural, i el 13,85% restant treballant en el camp del serveis assistencials.

Segueixen en importància pel seu nombre les cooperatives que es dediquen a la construcció, les quals representen el 13,90%, i a continuació les que actuen en el món de l'ensenyament amb un 8,15%. Les del tèxtil són un 7,30% i en menor nombre segueixen les d'arts gràfiques, transports, alimentació, vidre, fusta,.....

TAULA NUM. 11. DISTRIBUCIÓ DE LES COOPERATIVES SEGONS EL SECTOR D'ACTIVITAT ECONÒMICA.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Arts gràfiques	5	4,00
Alimentació	5	4,00
Construcció	17	13,85
Ensenyament	10	8,15
Fusta	4	3,25
Metall	26	21,15
Naval	1	0,80
Químic	2	1,65
Serveis empreses	17	13,85
Serveis culturals	2	1,65
Serveis assistencials	17	13,85
Tèxtil	9	7,30
Transports	4	3,25
Vidre	4	3,25
TOTAL	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Ara bé, si s'observa la Taula núm. 12, es veu la distribució de les cooperatives de treball associat segons l'activitat a què es dediquen per àmbits territorials, i s'hi constata que hi ha diferències considerables.

Així les cooperatives ubicades al Baix Llobregat, es troben distribuïdes principalment en quatre sectors: construcció, fusta, metall i tèxtil, amb un 18,18% per a cada un d'ells, el que representa el 72,72% del total. Mentre que en el Barcelonès la proporció més gran l'ostenten les cooperatives dedicades a l'àrea de serveis, amb el 33,90%, seguides per aquelles que treballen en el metall amb el 19,35% i les del sector de la construcció amb el 17,75%.

A la comarca del Vallès Occidental, de les vint-i-tres cooperatives visitades, el 30,50% són del metall, el 17,40% són del tèxtil i el 13% són del sector de la construcció i de serveis.

Dins les cooperatives ubicades a la resta de la província de Barcelona, destaquen les que actuen en l'àrea de serveis les quals representen el 40%. De les situades a altres zones de Catalunya, sobresurt el 57,10% de les cooperatives considerades que actuen en l'àrea de serveis.

Com pot observar-se, hi ha moltes diferències entre els diversos àmbits territorials pel que fa a les cooperatives dedicades al sector serveis, mentre que les del metall estan representades de manera més homogènia en les diferents zones.

TAULA NÚM. 12. DISTRIBUCIÓ PER SECTORS D'ACTIVITAT I TERRITORIALMENT.

Sector d'activitat	Baix Llobregat		Barcelonès		Vallès Occidental		Resta Província Barcelona		Resta Catalunya		Total	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Arts gràfiques	-	-	4	6,45	1	4,35	-	-	-	-	5	4,00
Alimentació	1	9,10	1	1,60	2	8,70	1	5,00	-	-	5	4,00
Construcció	2	18,18	11	17,75	3	13,00	1	5,00	-	-	17	13,90
Ensenyament	-	-	6	9,70	1	4,35	2	10,00	1	14,30	10	8,15
Fusta	2	18,18	1	1,60	-	-	1	5,00	-	-	4	3,25
Metall	2	18,18	12	19,35	7	30,50	3	15,00	2	28,60	26	21,15
Naval	-	-	1	1,60	-	-	-	-	-	-	1	0,80
Químic	1	9,10	-	-	1	4,35	-	-	-	-	2	1,65
Serveis	-	-	21	33,90	3	13,00	8	40,00	4	57,10	36	29,30
Tèxtil	2	18,18	1	1,60	4	17,40	2	10,00	-	-	9	7,30
Transports	1	9,10	1	1,60	1	4,35	1	5,00	-	-	4	3,25
Vidre	-	-	3	4,85	-	-	1	5,00	-	-	4	3,25
TOTAL	11	100,00	62	100,00	23	100,00	20	100,00	7	100,00	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Les cent vint-i-tres cooperatives estudiades, totes elles funcionant quant es va realitzar el treball de camp, i relacionades segons l'any en què varen ésser constituïdes (Taula núm. 13), porten que les que actuen en el camp de l'ensenyament i les del sector d'arts gràfiques s'han constituït durant els darrers sis anys, i que de les cinc del sector de l'alimentació, quatre tenen el seu origen en el període 1981-1986, i tres d'elles ho fan com a menjadors escolars.

En el sector de serveis, el 66,65% de les cooperatives s'han creat dins d'aquest mateix període, proporció molt semblant a les del tèxtil i transports, amb el 78 i el 75%, respectivament.

TAULA NÚM. 13. DISTRIBUCIÓ PER SECTORS ECONÒMICS I ANTIGUITAT.

Sector d'activitat	Fins 1940		1941-1960		1961-1970		1971-1980		1981-1986		Total	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Arts gràfiques	-	-	-	-	-	-	-	-	5	100,00	5	100,00
Alimentació	-	-	-	-	1	20,00	-	-	4	80,00	5	100,00
Construcció	-	-	2	12,00	1	6,00	6	35,00	8	47,00	17	100,00
Ensenyament	-	-	-	-	-	-	-	-	10	100,00	10	100,00
Fusta	2	50,00	-	-	-	-	-	-	2	50,00	4	100,00
Metall	-	-	-	-	3	11,50	6	23,10	17	65,40	26	100,00
Naval	-	-	1	100,00	-	-	-	-	-	-	1	100,00
Químic	-	-	-	-	-	-	2	100,00	-	-	2	100,00
Serveis	-	-	-	-	1	2,80	11	30,55	24	66,65	36	100,00
Tèxtil	-	-	-	-	1	11,00	1	11,00	7	78,00	9	100,00
Transport	-	-	-	-	-	-	1	25,00	3	75,00	4	100,00
Vidre	2	50,00	1	25,00	-	-	-	-	1	25,00	4	100,00
TOTAL	4	3,25	4	3,25	7	5,70	27	21,95	81	65,85	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Resumint la Taula núm. 13, cal ressaltar en primer lloc que en els darrers sis anys hi ha hagut un gran nombre de cooperatives que s'han constituït en sectors d'activitat, pilars fonamentals de la indústria manufacturera de Catalunya, com són el sector del metall i del tèxtil, que per altra banda han estat els més castigats per la reconversió industrial d'aquests darrers anys.

També s'ha de posar de relleu que de les trenta-sis cooperatives estudiades del sector de serveis, vint-i-quatre d'elles s'han creat en el període 1981-1986, havent-hi però una gran diversitat entre elles, tal com s'examinarà més endavant.

Un altre element a recollir d'aquesta taula és l'alt nombre de coope
ratives de treball associat que s'han constituït dins del camp de l'ense-
nyament.

Tot plegat condueix a posar de manifest el fet que el sistema d'empre-
sa cooperativa és assumida en aquests moments, per diferents col·lectius
de treballadors i de professionals que la consideren una via per acomplir
les seves necessitats d'ocupació i de realització personal, tot anant a la
recerca de noves maneres de realitzar el seu treball.

4. LA DIMENSIÓ SEGONS EL NOMBRE DE SOCIS I D'ASSALARIATS.

Les cent vint-i-tres cooperatives de treball associat estudiades agrupen en aquests moments uns 2.386 socis, la majoria dels quals homes, el 82%, i el 18% restant dones.

Els socis, segons l'àmbit territorial de les cooperatives, es distribueixen de manera que el 58,35% pertanyen a cooperatives ubicades en el Barcelonès, el 18,95% en el Vallès Occidental i el 6% en el Baix Llobregat.

La resta de cooperatives de treball associat de la província de Barcelona ocupen el 12,90% dels socis i el 3,80% pertanyen a les cooperatives de la resta de Catalunya (Taula núm. 14).

TAULA NÚM. 14. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER ÀMBITS TERRITORIALS.

<u>Ambits territorials</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Baix Llobregat	143	6,00
Barcelonès	1.392	58,35
Vallès Occidental	452	18,95
Resta província Barcelona	308	12,90
Resta de Catalunya	91	3,80
TOTAL	2.386	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La mitjana de nombre de socis per cooperatives dels àmbits territorials, Taula núm. 15, dona que el Barcelonès té la més alta, 23 socis per cooperativa, nombre superior a la mitjana del conjunt que és de 20 socis. Mentre per al Baix Llobregat i per a les cooperatives de la resta de Catalunya, la mitjana és de 13 socis per unitat empresarial, la qual està per sota de la del conjunt.

TAULA NÚM. 15. MITJANA DE SOCIS PER COOPERATIVA.

<u>Ambits territorials</u>	<u>Mitjana (socis/cooperativa)</u>
Baix Llobregat	13 socis per cooperativa
Barcelonès	23 socis per cooperativa
Vallès Occidental	20 socis per cooperativa
Resta província Barcelona	16 socis per cooperativa
Resta Catalunya	13 socis per cooperativa
Mitjana del conjunt	20 socis per cooperativa

FONT: Elaboració pròpia.

La comparació del nombre de socis en funció del sector d'activitat segueix la distribució que es manifesta a la Taula núm. 16. El sector de serveis aplega el 34,95% dels socis de les cooperatives de treball associat estudiades. A continuació segueixen en importància el nombre de socis que correspon al sector del metall, en el qual es troben localitzats el 21,30%; d'altra banda, el 11,80 i el 12,30% corresponen al sector de la construcció i al del vidre, respectivament.

TAULA NÚM. 16. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER SECTORS D'ACTIVITAT ECONÒMICA.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Arts gràfiques	34	1,40
Alimentació	60	2,50
Construcció	281	11,80
Ensenyament	79	3,30
Fusta	40	1,70
Metall	509	21,30
Naval	13	0,55
Químic	26	1,10
Serveis	833	34,95
Tèxtil	124	5,20
Transports	93	3,90
Vidre	294	12,30
TOTAL	2.386	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Relacionant aquests percentatges amb el nombre de cooperatives, Taula núm. 17, s'observa que en el sector serveis es troben localitzades el 29,30% de les cooperatives i el 34,95% dels socis; en el metall, aquesta relació dóna un percentatge a l'entorn d'un 21%. En les cooperatives del sector del vidre la relació és molt diferent, ja que representa el 3,25% de les cooperatives i acull el 12,30% dels socis. Mentre que per als sectors de l'ensenyament, arts gràfiques i alimentació la relació és inversa, tenen una més gran representació percentual quant al nombre de cooperatives i un índex més baix en la distribució dels socis.

TAULA NÚM. 17. RELACIÓ PERCENTUAL ENTRE EL NOMBRE DE COOPERATIVES I SOCIS.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Cooperatives (%)</u>	<u>Socis (%)</u>
Arts gràfiques	4,00	1,40
Alimentació	4,00	2,50
Construcció	13,90	11,80
Ensenyament	8,15	3,30
Fusta	3,25	1,70
Metall	21,15	21,30
Naval	0,80	0,55
Químic	1,65	1,10
Serveis	29,30	34,95
Tèxtil	7,30	5,20
Transports	3,25	3,90
Vidre	3,25	12,30
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Fent la mitjana de socis per sector d'activitat econòmica (Taula núm. 18), hom troba que la més alta l'ostenten les empreses ubicades en el sector del vidre, que és de 74 socis per cooperativa, xifra molt per damunt de la mitjana general que és de 20 socis per cooperativa.

A continuació segueixen les cooperatives del sector serveis i transports, que tenen una mitjana de 23 socis. La resta ja estan per sota de la mitjana del conjunt, essent els sectors d'arts gràfiques i d'ensenyament amb una mitjana de 7 i 8 socis per cooperativa, respectivament, els que tenen un nombre menor d'associats.

TAULA NÚM. 18. MITJANA DE SOCIS PER SECTOR D'ACTIVITAT ECONÒMICA.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Mitjana (socis/cooperativa)</u>
Arts gràfiques	7 socis per cooperativa
Alimentació	12 socis per cooperativa
Construcció	17 socis per cooperativa
Ensenyament	8 socis per cooperativa
Fusta	10 socis per cooperativa
Metall	20 socis per cooperativa
Naval	13 socis per cooperativa
Químic	18 socis per cooperativa
Serveis	23 socis per cooperativa
Tèxtil	14 socis per cooperativa
Transports	23 socis per cooperativa
Vidre	74 socis per cooperativa
Mitjana del conjunt	20 socis per cooperativa

FONT: Elaboració pròpia.

Les cooperatives de treball associat estudiades ocupen 506 treballadors assalariats, els quals per àmbits territorials, Taula núm. 19, treballen principalment en les cooperatives ubicades en el Barcelonès, amb el 45%.

TAULA NÚM. 19. DISTRIBUCIÓ DELS ASSALARIATS PER ÀMBITS TERRITORIALS.

<u>Àmbit territorial</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Baix Llobregat	106	21,00
Barcelonès	228	45,00
Vallès Occidental	59	11,70
Resta província Barcelona	42	8,30
Resta de Catalunya	71	14,00
TOTAL	506	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Respecte a la seva distribució per sectors d'activitat (Taula núm. 20), es pot observar que el sector de serveis és el que té més assalariats, el 35%. Segueix el sector de la construcció amb el 24,50%, el tèxtil amb el 15%, i el metall que té el 10,30% del total dels assalariats ocupats per les cooperatives estudiades.

TAULA NÚM. 20. DISTRIBUCIÓ DEL PERSONAL ASSALARIAT PER SECTORS D'ACTIVITAT.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Arts gràfiques	16	3,10
Alimentació	7	1,40
Construcció	124	24,50
Ensenyament	11	2,20
Fusta	1	0,20
Metall	52	10,30
Naval	-	-
Químic	6	1,20
Serveis	177	35,00
Tèxtil	76	15,00
Transport	15	2,95
Vidre	21	4,15
TOTAL	506	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

El nombre de socis de les cooperatives estudiades és petit. La Taula núm. 21 palesa com més de la meitat de les cooperatives de treball associat tenen de 5 a 15 socis. El 16,25% tenen el mínim de socis -cinc- que la llei de cooperatives assenyala; el 40,65% són cooperatives situades en l'interval de 6 a 10 socis, i el 14,60% tenen entre 11 i 15 socis.

TAULA NÚM. 21. DIMENSIO DE LES COOPERATIVES ESTUDIADES.

<u>Nombre de socis</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
5 socis.	20	16,25
De 6 a 10 socis.	50	40,65
D'11 a 15 socis.	18	14,60
De 16 a 25 socis.	10	8,15
De 26 a 50 socis.	13	10,55
De 51 a 75 socis.	6	4,90
De 76 a 100 socis.	3	2,45
101 socis i més.	3	2,45
TOTAL	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La relació de la dimensió de les cooperatives per sector d'activitat, (Taula núm. 22) posa de manifest que en el primer interval de 5 a 15 socis, el predomini pertany a les dels sectors de serveis i del metall, amb el 23,85 i 22,75%, respectivament.

Dins del segon interval, que va de 16 a 50 socis, el percentatge més nombrós l'ostenten les cooperatives que realitzen la seva activitat en el sector de serveis, amb el 43,55%. Predomini que també es pot observar en el tercer interval, el qual agrupa les cooperatives de més de 50 socis.

TAULA NÚM. 22. DIMENSIO DE LES COOPERATIVES PER SECTOR D'ACTIVITAT.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>5-15 socis</u>		<u>16-50 socis</u>		<u>51 i + socis</u>		<u>Total</u>	
	<u>Total</u>	<u>%</u>	<u>Total</u>	<u>%</u>	<u>Total</u>	<u>%</u>	<u>Total</u>	<u>%</u>
Arts gràfiques	5	5,70	-	-	-	-	5	1,40
Alimentació	4	4,50	1	4,35	-	-	5	2,50
Construcció	13	14,80	3	13,00	1	8,35	17	11,80
Ensenyament	10	11,35	-	-	-	-	10	3,80
Fusta	4	4,50	-	-	-	-	4	1,70
Metall	20	22,75	4	17,40	2	16,65	26	21,30
Naval	1	1,15	-	-	-	-	1	0,55
Químic	1	1,15	1	4,35	-	-	2	1,10
Serveis	21	23,85	10	43,55	5	41,65	36	34,95
Tèxtil	8	9,10	-	-	1	8,35	9	5,20
Transports	1	1,15	3	13,00	-	-	4	3,90
Vidre	-	-	1	4,35	3	25,00	4	12,30
TOTAL	88	100,00	23	100,00	12	100,00	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

A la Taula núm. 23 s'expressa la relació de la dimensió de les cooperatives respecte al període de constitució. Observant aquesta taula es constata com el predomini de les petites cooperatives és constant al llarg dels quatre períodes que s'han delimitat.

TAULA NÚM 23. DIMENSIO DE LES COOPERATIVES PER ANTIGUITAT.

Antiguitat	5-15 socis		16-50 socis		51 i + socis		Total	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Fins el 1940	2	50,00	1	25,00	1	25,00	4	100,00
1941-1970	6	54,50	2	18,20	3	27,30	11	100,00
1971-1980	18	66,65	7	25,95	2	7,40	27	100,00
1981-1986	62	76,55	13	16,00	6	7,45	81	100,00
TOTAL	88	71,55	23	18,70	12	9,75	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

A la columna de les cooperatives més grans, en aquest cas les que tenen més de 50 socis, es destaca que el percentatge més alt és produeix entre les cooperatives constituïdes dins el període comprès de l'any 1941 fins el 1970, que tenen una mitjana d'uns 40 socis cadascuna, tal com es reflecteix en el Taula núm. 24. Així es pot formular la hipòtesi que com més recent és l'origen d'una cooperativa, més petit és el nombre dels seus socis.

TAULA NÚM. 24. MITJANA DE SOCIS PER COOPERATIVA, SEGONS ANTIGUITAT.

Antiguitat	Mitjana (socis/cooperativa)
Fins l'any 1940	41 socis per cooperativa
1941-1970	40 socis per cooperativa
1971-1980	18 socis per cooperativa
1981-1986	16 socis per cooperativa
Mitjana del conjunt	20 socis per cooperativa

FONT: Elaboració pròpia.

5. CARACTERÍSTIQUES DELS SOCIS.

A la Taula núm. 25 s'observa l'estructura d'edats dels socis. Analitzant-la, es pot dir que en conjunt els socis de les cooperatives de treball associat estudiades són relativament joves. Més del 60% dels socis tenen menys de 41 anys, i l'interval de 16 a 30 anys representen el 30,80%, mentre que el segon interval, que recull els socis entre 31 i 40 anys, representen el 30,60% del total, i els de més de 41 anys agrupen el 27,53% restant.

TAULA NÚM. 25. ESTRUCTURA D'EDATS DELS SOCIS.

<u>Grups d'edat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
De 16 a 20 anys	70	2,95
De 21 a 25 anys	284	11,90
De 26 a 30 anys	381	15,95
De 31 a 40 anys	730	30,60
De 41 a 50 anys	403	16,90
De 51 a 60 anys	196	8,20
61 anys i més	54	2,25
Sense classificar	268	11,25
TOTAL	2.386	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

L'origen dels socis s'ha diferenciat en quatre apartats, segons el lloc de naixement: 1) si han nascut a la localitat on està ubicada la cooperativa, 2) en l'àmbit provincial, 3) en algun altre lloc de la resta de Catalunya, 4) en algun altre lloc de l'Estat Espanyol, o bé a l'estranger.

Els totals i els percentatges per cada un dels orígens es recullen a la taula núm. 26. Aproximadament el 50% ha nascut en alguna població catalana. En concret, el 30,90% dels socis han nascut a la mateixa localitat en la qual està situada la cooperativa, el 15,75% dins del marc provincial i el 2,90% en altres localitats de les terres catalanes.

Els socis que provenen d'altres territoris de la resta de l'Estat Espanyol o bé de l'estranger, representen el 39,20% del total de socis de les cooperatives de treball associat estudiades.

TAULA NÚM. 26. LLOC D'ORIGEN DELS SOCIS.

<u>Lloc de naixement</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Nascuts a la localitat.	737	30,90
Nascuts a la província.	376	15,75
Nascuts a la resta de Catalunya.	69	2,90
Nascuts a la resta de l'Estat Espanyol i estranger.	936	39,20
Sense especificar.	268	11,25
TOTAL	2.386	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Per a copsar el grau d'instrucció dels socis s'han diferenciat tres agrupaments, els quals defugen la classificació pormenoritzada que generalment s'utilitza. Així s'han agrupat diferents nivells d'instrucció, entenent que amb un major grau d'instrucció es pot gaudir d'un gran d'autonomia i capacitat major, i que si bé aquest fet no és suficient, a l'hora de tirar endavant qualsevol projecte cooperatiu és important.

Així la classificació seguida ha delimitat tres nivells. En primer lloc tenim el grup A, el qual inclou des d'aquells socis que no tenen cap estudi oficial fins aquells que han realitzat estudis de formació professional de primer grau. En el segon grup, el B, s'inclouen els socis amb un nivell educatiu de grau mig, i en el tercer grup, el C, s'agrupen tots els socis amb estudis superiors.

Analitzant la Taula núm. 27 s'observa el predomini de socis situats en el grup A, i que, per tant, tenen un nivell d'estudis reglats més baix.

TAULA NÚM. 27. NIVELL D'ESTUDIS DELS SOCIS.

<u>Nivell d'estudis</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat escolar, F.P.-1).	1.596	66,90
Grup B (BUP, COU, F.P.-2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	367	15,40
Grup C (Estudis superiors).	228	9,55
No consta.	195	8,15
TOTAL	2.386	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Per altra part, la Taula núm. 28 indica la relació entre el nivell d'instrucció amb el sector d'activitat econòmica de les cooperatives de treball associat estudiades. Cal destacar el baix percentatge, 8,90% de socis del grup A en les cooperatives d'ensenyament, ja que la majoria d'ells tenen un nivell d'instrucció que els situa en el grup B i C. La qual cosa no ha de sorprendre, ateses les necessitats i característiques d'aquestes cooperatives, les quals són promogudes i formades per professionals de l'ensenyament.

TAULA NUM. 28. RELACIÓ DEL NIVELL D'INSTRUCCIÓ PER SECTORS D'ACTIVITAT.

<u>Sectors d'activitat</u>	<u>Grup A</u>	<u>%</u>	<u>Grup B</u>	<u>%</u>	<u>Grup C</u>	<u>%</u>	<u>No consten</u>	<u>%</u>	<u>Total</u>	<u>%</u>
Arts gràfiques	24	70,96	5	14,70	5	14,70	-	-	34	100
Alimentació	48	80,00	6	10,00	-	-	6	10,00	60	100
Construcció	156	55,50	13	4,60	7	2,50	105	37,40	281	100
Ensenyament	7	8,90	38	48,10	34	43,00	-	-	79	100
Fusta	38	95,00	2	5,00	-	-	-	-	40	100
Metall	354	69,55	145	28,50	10	1,95	-	-	509	100
Naval	10	77,00	3	23,00	-	-	-	-	13	100
Químic	19	73,10	5	19,20	2	7,70	-	-	26	100
Serveis	491	58,95	98	11,75	164	19,70	80	9,60	833	100
Tèxtil	88	70,95	29	23,40	3	2,40	4	3,25	124	100
Transport	85	91,40	8	8,60	-	-	-	-	93	100
Vidre	276	93,90	15	5,10	3	1,00	-	-	294	100
TOTAL	1.596	66,90	367	15,40	228	9,55	195	8,15	2.386	100

FONT: Elaboració pròpia.

És també remarcable la presència de socis amb un nivell d'estudis més rellevant en el sector de serveis, que, després de les d'ensenyament, tenen el segon percentatge més elevat de socis pertanyent al grup C, el 19,70%. Així mateix cal destacar el 14,70% de socis que pertanyen al sector d'arts gràfiques i que tenen estudis superiors.

És també interessant relacionar el nivell d'instrucció amb la situació professional dels socis abans d'entrar a formar part de la cooperativa.

La Taula núm. 29 ressaltava el fet que aproximadament el 27% provenen d'una situació d'atur. En el 9,60% es tracta d'aturats que estaven a la recerca d'una primera ocupació.

Cal dir que en el 19,10% de l'ítem "altres" s'hi recullen molts dels socis d'aquelles cooperatives l'origen de les quals se situa en el fet de la reconversió d'una empresa que funcionava normalment i es transforma en cooperativa.

TAULA NÚM. 29. SITUACIÓ OCUPACIONAL DELS SOCIS, ABANS DEL SEU INGRÉS A LA COOPERATIVA.

<u>Situació</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Professional	321	13,45
Administratiu	124	5,20
Oficial	265	11,10
Peó	176	7,40
Primera Ocupació	229	9,60
Atur	413	17,30
Altres	456	19,10
No s'especifica	402	16,85
TOTAL	2.386	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

NOTA

- (1) Maxime Haubert, posa de manifest el mateix fenomen per Andalusia, en el llibre: "Cooperativismo y crisis económica en Andalucía". Ed. Instituto de Desarrollo Regional de la Universidad de Sevilla. 1984. En aquest assenyala que les cooperatives inscrites a Andalusia es disparen a partir de l'any 1980, a causa bàsicament de les cooperatives industrials.

CAPITOL IV

¿VELL I NOU COOPERATIVISME?

1. LES HIPÒTESIS DE PARTIDA.

Una vegada descrites les principals característiques de les cooperatives estudiades, és el moment de recordar les hipòtesis de les quals parteix aquesta recerca i que es tracta de comprovar.

Existeix en aquests moments un corrent de pensament i una pràctica que tracta de diferenciar les cooperatives que s'han creat recentment de les que varen originar-se en dècades passades. Segons aquesta diferenciació, s'adjudica a les "noves" cooperatives un conjunt de virtuts, com una major democràcia, una insistència en el caràcter social, una menor burocratització, una defensa del medi ambient i de la qualitat del treball, etc., que les altres, les "velles", haurien perdut. La pregunta a fer-se consisteix en veure si existeixen prous elements definitoris perquè aquesta diferenciació sigui vàlida ara i ací.

Aquesta visió diferenciadora, que marca la ruptura entre "vell" i "nou", ve donada per autors i experiències que parteixen de realitats foranes. Tal com es veurà en el Capítol VIII, en bastants països europeus s'està donant una onada de creació de cooperatives de treball associat que, en gran mesura, respon a aquesta nova perspectiva.

En el nostre país, arriben algunes d'aquestes idees i alguns col·lectius es plantegen i tracten d'aplicar-les. Però, per ara, són una minoria. Minoria, potser qualitativament significativa, perquè s'insinua, a través d'ella, una via de futur. Fins i tot, és possible que, al llarg de la maduració de la vida d'un cert nombre de cooperatives, aquestes vagin dissenyant noves formes de participació i una major consciència del que significa el cooperativisme, com a possibilitat d'establir unes relacions humanes i socials més alliberadores.

Ara per ara, però, la majoria de les cooperatives creades en els darrers temps són més filles de la necessitat que d'un ideari, i tenen en el seu conjunt un accent pragmàtic molt elevat. La present onada de cooperativisme a casa nostra està més lligada a la recomposició dels espais econòmics, industrials i laborals, que no pas a una inquietud explícita de cercar noves formes d'organització col·lectiva.

En definitiva, no s'està donant, potser per la joventut del fenomen, la crist·lització i oposició entre "el vell i el nou" que es produeix més enllà de les nostres fronteres. Aquesta manca de clarificació, no necessàriament negativa, ve donada per la gran diversitat de les motivacions i característiques de les cooperatives creades des de fa poc temps.

Per acotar aquestes hipòtesis s'ha dividit les cooperatives estudiades en dos grups, segons la seva antiguitat. En un primer bloc s'han agrupat aquelles cooperatives formades abans de l'any 1980, que representarien el cooperativisme "vell", "antic", relativament consolidat en el temps. En un segon grup s'ha reunit aquelles cooperatives que s'han creat en els darrers sis anys, a les quals s'anomena com a recents.

En aquest capítol, a partir d'aquesta diferenciació, s'analitzen separatament les característiques dels dos grups. En el capítol següent es contrasten ambdós grups per copsar les diferències i els trets comuns, amb la finalitat de veure si existeixen paral·lelismes i/o divergències entre les cooperatives de treball associat de recent creació i les que funcionen des de ja fa un cert temps.

2. ESTRUCTURA DE LES COOPERATIVES "ANTIGUES".

Les cooperatives constituïdes fins l'any 1980 i que s'han estudiat són quaranta-dues, de les quals prop del 50% són cooperatives ubicades a Barcelona (Taula núm. 30).

TAULA NÚM. 30. DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980.

<u>Ambits territorials</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Baix Llobregat	5	11,90
Barcelona (ciutat)	20	47,60
Resta del Barcelonès	3	7,15
Garraf	1	2,40
Maresme	3	7,15
Osona	1	2,40
Tarragonès	1	2,40
Vallès Occidental	8	19,00
TOTAL	42	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Segons la seva antiguitat, Taula núm. 31, vint-i-una d'elles -és a dir la meitat- s'han constituït durant el quinquenni 1976-1980. Disset s'han creat des de l'any 1941 fins el 1975, i quatre de les cooperatives tenen el seu origen en els anys trenta.

TAULA NÚM. 31. ANTIGUITAT DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980.

<u>Any de constitució</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Fins l'any 1940	4	9,50
1941-1950	1	2,40
1951-1960	3	7,15
1961-1970	7	16,70
1971-1975	6	14,30
1976	-	-
1977	5	11,90
1978	2	4,75
1979	6	14,30
1980	8	19,00
TOTAL	42	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Per sectors econòmics, se situen en deu camps d'activitat, (Taula núm. 32). Destaca la seva presència en el sector de serveis, en concret en els serveis assistencials. Així com també en les activitats relacionades amb el metall i la construcció. També és significativa la seva presència en el sector del vidre.

TAULA NÚM. 32. SECTOR D'ACTIVITAT DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Arts gràfiques	-	-
Alimentació	2	4,75
Construcció	9	19,00
Ensenyament	-	-
Fusta	2	4,75
Metall	9	21,45
Naval	1	2,40
Químic	2	4,75
Serveis empreses	3	7,15
Serveis culturals	-	-
Serveis assistencials	8	21,45
Tèxtil	2	4,75
Transport	1	2,40
Vidre	3	7,15
TOTAL	42	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Aquestes quaranta-dues cooperatives acullen uns 1.096 socis, que equival a una mitjana de 26 socis per cada unitat empresarial. Socis que en el seu 93,7% són homes, mentre que el 6,3% restant correspon a socis femenins. Per grups d'edat, es distribueixen de la següent manera: el 29,4% pertanyen al grup de 16 a 30 anys, el 22,3% tenen de trenta-un a quaranta anys, i el 23,85% tenen quaranta-un o més anys (Taula núm. 33).

TAULA NÚM. 33. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980, PER GRUPS D'EDAT.

<u>Grups d'edat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
De 16 a 20 anys	28	2,60
De 21 a 25 anys	147	13,40
De 26 a 30 anys	147	13,40
De 31 a 40 anys	244	22,30
De 41 a 50 anys	165	15,00
De 51 a 60 anys	74	6,75
61 anys i més	23	2,10
No consta	268	24,45
TOTAL	1.096	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Els socis en la seva majoria han nascut a Catalunya (el 43,35%), dels quals el 22,35% són nadius de la població en la qual està ubicada la cooperativa i el 32,20% provenen de la resta de l'Estat Espanyol (Taula núm. 34).

TAULA NÚM. 34. ORIGEN DELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980.

<u>Origen del socis</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Nascuts a la localitat.	245	22,35
Nascuts a la província.	203	18,55
Nascuts a la resta de Catalunya.	27	2,45
Nascuts a l'Estat Espanyol i estranger.	353	32,20
No consta.	268	24,45
TOTAL	1.096	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La distribució per sectors d'activitat es pot observar en la Taula núm. 35. Aquesta posa de manifest que en el cas de les cooperatives dedicades als serveis assistencials, el 38,65% dels socis tenen de setze a trenta anys, i el 13,65% tenen més de trenta-un anys. Aquests percentatges queden matisats pel fet que hi ha un elevat nombre sense classificar, i que representa el 47,70%.

De totes maneres, és significatiu constatar que són les empreses de serveis aquí recollides les que tenen una representació més gran de socis joves. Si en les de serveis assistencials aquest fet s'ha de matisar perquè hi ha un elevat nombre de socis que no s'han pogut distribuir per grups d'edat, en canvi es pot constatar de manera més fiable en les que actuen en el camp dels serveis a les empreses. Així del total de socis que ocupen aquest tipus de cooperatives, 72,35% tenen de setze a trenta anys, i per tant solament el 27,65% tenen edats de més de trenta anys.

El segon sector quant al nombre de socis és el del vidre. En aquest cas el percentatge de socis de més de trenta anys representa el 78,2% del total, i solament el 21,80% correspon als socis més joves.

TAULA NUM. 35. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980 PER GRUPS D'EDAT I SECTORS D'ACTIVITAT.

Sector activitat	16-20 anys		21-25 anys		26-30 anys		31-40 anys		41-50 anys		51-60 anys		61 i + anys		No clasific.		Total	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Total	%
Alimentació	-	-	2	4,90	15	36,60	23	56,00	-	-	1	2,50	-	-	-	-	41	100
Construcció	1	0,45	5	2,35	9	4,20	42	19,60	36	16,80	4	1,90	3	1,40	114	53,30	214	100
Fusta	-	-	-	-	3	15,00	8	40,00	3	15,00	3	15,00	3	15,00	-	-	20	100
Metall	2	1,65	12	10,00	23	19,20	32	26,65	30	25,00	19	15,85	2	1,65	-	-	120	100
Naval	-	-	3	23,00	-	-	2	15,40	6	46,20	2	15,40	-	-	-	-	13	100
Químic	2	7,70	1	3,80	5	19,25	4	15,40	9	34,60	5	19,25	-	-	-	-	26	100
Serveis assist.	11	3,60	79	25,65	29	9,40	24	7,80	14	4,55	4	1,30	-	-	147	47,70	308	100
Serveis empresa	10	10,65	31	33,00	27	28,70	21	22,35	5	5,30	-	-	-	-	-	-	94	100
Tèxtil	-	-	-	-	3	15,80	5	26,30	2	10,50	2	10,50	3	15,80	4	21,10	19	100
Transport	-	-	-	-	2	7,70	10	38,45	14	53,85	-	-	-	-	-	-	26	100
Vidre	2	0,90	14	6,50	31	14,40	73	34,00	46	21,40	37	17,20	12	5,60	-	-	215	100
TOTAL	28	2,60	147	13,40	147	13,40	244	22,30	165	15,00	74	6,75	23	2,10	268	24,45	1.096	100

FONT: Elaboració pròpia.

En la Taula núm. 36, es presenta la distribució dels socis segons el sexe d'acord amb els diferents sectors d'activitats. Destaca que la presència de socis del sexe femení és percentualment més gran en les cooperatives del sector de serveis, tant en els assistencials (14%), com en les de serveis a les empreses amb el 16% del total de socis.

TAULA NÚM. 36. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES
FINS L'ANY 1980 PER SECTORS D'ACTIVITAT I SEXE.

Sectors d'activitat	Homes	%	Dones	%	Total	%
Alimentació	40	97,55	1	2,45	41	100
Construcció	214	100,00	-	-	214	100
Fusta	20	100,00	-	-	20	100
Metall	113	94,15	7	5,85	120	100
Naval	13	100,00	-	-	13	100
Químic	25	96,15	1	3,85	26	100
Serveis assistencials	265	86,00	43	14,00	308	100
Serveis empreses	79	84,00	15	16,00	94	100
Tèxtil	19	100,00	-	-	19	100
Transport	24	92,30	2	7,70	26	100
Vidre	215	100,00	-	-	215	100
TOTAL	1.027	93,70	69	6,30	1.096	100

FONT: Elaboració pròpia.

En relació a la variable nivell d'instrucció (Taula núm. 37), es constata que el grup A, en el qual s'expressa la presència de socis que tenen estudis primaris o que no en tenen representa el 71,25%. Això contrasta amb el 3% dels socis que tenen estudis superiors i que estan recollits en el grup C.

TAULA NÚM. 37. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES
ABANS DE L'ANY 1980, PER NIVELL D'INSTRUCCIÓ.

Nivell d'estudis	Nombre	Percentatge
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	781	71,25
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulats, grau mitjà i similars).	118	10,75
Grup C (Estudis superiors).	32	3,00
No consta.	165	15,00
TOTAL	1.096	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

De la Taula núm. 38 se'n deriva que el 17,25% dels socis estaven en una situació de desocupació, la gran majoria d'ells a la recerca de la seva primera ocupació. També es pot observar que la situació ocupacional de peó, amb el que comporta de baixa qualificació professional, representa el 15,15%.

TAULA NÚM. 38. SITUACIÓ PROFESSIONAL DELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980, ABANS D'ENTRAR A FORMAR PART DE LA COOPERATIVA.

<u>Situació professional</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Professional	89	8,15
Administratiu	21	1,90
Oficial	148	13,50
Peó	166	15,15
Primera ocupació	116	10,60
Atur	73	6,65
Altres	152	13,85
No consta	338	30,20
TOTAL	1.096	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Quant al tipus de relació política, sindical o bé cultural que mantien els socis abans de constituir-se la cooperativa, s'ha manifestat a través de les respostes que aquesta era inexistent.

TAULA NÚM. 39. TIPUS DE RELACIÓ QUE MANTENIEN ELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980, ABANS DE CONSTITUIR-SE LA COOPERATIVA.

<u>Relació</u>	<u>Molta</u>		<u>Poca</u>		<u>Nul.la</u>	
	<u>Nombre</u>	<u>%</u>	<u>Nombre</u>	<u>%</u>	<u>Nombre</u>	<u>%</u>
Sindical	2	4,75	4	9,55	36	85,70
Política	1	2,40	2	4,75	39	92,85
Cultural	3	7,15	6	14,30	33	78,55

FONT: Elaboració pròpia.

En la distribució del nombre de socis per sectors d'activitat (Taules núm. 40 i núm. 41), cal remarcar els del sector dels serveis que representen el 36,70% del total, amb una mitjana de 37 socis per cooperativa. Les cooperatives de construcció, considerades en aquest bloc, acullen el 19,50% dels socis amb una mitjana de 24 socis per cada una, i les del sector del vidre amb el 19,60% dels socis, tenen la mitjana més alta, amb 72 socis per cada empresa cooperativa d'aquest ram.

TAULA NÚM. 40. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS FINS L'ANY 1980, PER SECTORS D'ACTIVITAT.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Alimentació	41	3,75
Construcció	214	19,50
Fusta	20	1,80
Metall	120	10,95
Naval	13	1,20
Químic	26	2,40
Serveis assistencials	308	28,10
Serveis empreses	94	8,60
Tèxtil	19	1,70
Transport	26	2,40
Vidre	215	19,60
TOTAL	1.096	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 41. MITJANA DELS SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980, PER SECTORS D'ACTIVITAT.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Cooperatives</u>	<u>Socis</u>	<u>Percentatge</u>
Alimentació	2	41	20,50
Construcció	9	214	23,77
Fusta	2	20	10,00
Metall	9	120	13,33
Naval	1	13	13,00
Químic	2	26	13,00
Serveis assistencials	8	308	31,35
Serveis empreses	3	94	38,50
Tèxtil	2	19	9,50
Transport	1	26	26,00
Vidre	3	215	71,66
TOTAL	42	1.096	26,10

FONT: Elaboració pròpia.

Tot prenent com a punt de referència l'evolució del nombre de socis, des de la constitució de la cooperativa fins el moment en què van ésser visitades a l'hora de realitzar el treball de camp de l'estudi, es constata que de les quaranta-dues cooperatives, vint d'elles han tingut un procés positiu en la mesura que hi ha hagut un augment del nombre de socis que la integren, mentre que en setze ha disminuït el seu nombre. La resta de cooperatives no han tingut variació en el seu nombre de socis fins els moments actuals.

TAULA NÚM. 42. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980.

<u>Evolució del nombre de socis</u>	<u>Nombre</u>	<u>%</u>
Cooperatives que han augmentat el seu nombre de socis.	20	47,70
Cooperatives que han disminuït el seu nombre de socis.	16	38,00
Cooperatives que no han tingut variació.	6	14,30
TOTAL	42	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En les Taules núm. 43 i núm. 44, es pot observar com és en el sector de serveis on ha augmentat més el nombre de socis, representant una mitjana de creixement de vint-i-tres socis per cooperativa.

En segon lloc segueix el sector de la construcció, que està representat per nou cooperatives que han augmentat globalment uns 98 socis; la qual cosa situa la mitjana d'evolució d'aquestes en onze socis per cada una de les cooperatives.

Per altra banda, hi ha els sectors que han vist créixer el seu nombre de socis, com són l'alimentació, el tèxtil i el vidre. És en el segon d'ells on es dona de manera remarcable la disminució del nombre de socis, ja que les dues cooperatives analitzades han passat de tenir 210 socis en el moment de la seva constitució, a tenir solament dinou socis en aquests moments, el que representa que en xifres absolutes han perdut 191 socis.

Aquesta disminució en el nombre de socis és més mesurada en els altres dos sectors, ja que les cooperatives del vidre han perdut una mitjana de quinze socis en cada una de les tres empreses considerades, mentre que les empreses del sector de l'alimentació han perdut un total de sis socis entre les dues cooperatives estudiades d'aquest àmbit.

TAULA NÚM. 43. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980, PER SECTORS D'ACTIVITAT.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Socis inici</u>	<u>Socis actualitat</u>	<u>Diferència</u>
Alimentació	47	41	- 6
Construcció	116	214	+ 98
Fusta	15	20	+ 5
Metall	118	120	+ 2
Naval	3	13	+ 10
Químic	18	26	+ 8
Serveis assistencials	93	308	+ 215
Serveis empreses	54	94	+ 40
Tèxtil	210	19	- 191
Transport	21	26	+ 5
Vidre	259	215	- 44
TOTAL	954	1.096	+ 142

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 44. EVOLUCIÓ DE LA MITJANA DE SOCIS DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980, PER SECTORS D'ACTIVITAT.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Nombre Cooperatives</u>	<u>Evolució socis</u>	<u>Evolució mitjana per cooperativa</u>
Alimentació	2	- 6	- 3
Construcció	9	+ 98	+ 11
Fusta	2	+ 5	+ 3
Metall	-	+ 2	-
Naval	1	+ 10	+ 10
Químic	2	+ 8	+ 4
Serveis assistencials	8	+ 215	+ 27
Serveis empreses	3	+ 40	+ 18
Tèxtil	2	- 191	- 95
Transport	1	+ 5	+ 5
Vidre	3	- 44	- 15
TOTAL	42	+ 142	+ 3

FONT: Elaboració pròpia.

Les Taules núm. 45 i núm. 46 posen de relleu que de les quaranta-dues cooperatives que conformen el grup de cooperatives antigues tenen un grau de representació més elevat les que tenen de cinc a quinze socis. Si es compara percentualment la representació del nombre de cooperatives i la quantitat de socis de cada un dels intervals que delimiten es comprova que el primer representa prop del 62% de les cooperatives i el 22,5% dels socis. En el segon interval, comprès per aquelles que tenen de 16 a 50 socis, la relació percentual entre la representació de cooperatives i el nombre de socis, no és tant gran. Mentre que en el tercer interval la connexió entre el nombre de cooperatives i el de socis es capgira, ja que el 14,25% de les cooperatives donen acollida al 51,4% del total de socis d'aquest grup de cooperatives.

TAULA NÚM. 45. DIMENSIO DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980.

<u>Nombre de socis</u>	<u>Cooperatives</u>	<u>Percentatge</u>
5 socis.	3	7,15
De 6 a 10 socis.	13	31,00
D'11 a 15 socis.	10	23,80
De 16 a 25 socis.	4	9,50
De 26 a 50 socis.	6	14,30
De 51 a 75 socis.	2	4,75
De 76 a 100 socis.	2	4,75
101 socis i més.	2	4,75
TOTAL	42	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 46. RELACIÓ PERCENTUAL ENTRE NOMBRE DE COOPERATIVES I SOCIS
(DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980).

<u>Intervals socs</u>	<u>Cooperatives %</u>	<u>Socs %</u>
De 5 a 15 socis.	61,95	22,50
De 16 a 50 socis.	23,80	26,10
51 socis i més.	14,25	51,40
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La Taula núm. 47 relaciona la dimensió i el sector d'activitat econòmica. La primera columna inclou les cooperatives de tamany més petit, és a dir, les que tenen de 5 a 15 socis. En aquesta columna un 30,75% del total són del metall, seguides per les que actuen en el camp de la construcció i les de serveis.

La segona columna recull les cooperatives que pel seu nombre de socis treballadors es poden definir com mitjanes. No hi ha grans diferències entre els sectors que estan representats, solament destaquen les del sector de la construcció i les de serveis, amb un 20 i un 30%, respectivament.

En la tercera columna, es distribueixen les sis cooperatives que tenen més de cinquanta socis. La meitat d'aquestes pertanyen a les activitats de serveis, dues actuen en el sector del vidre i l'altra en la construcció. D'aquestes sis cooperatives només n'hi ha dues que tenen més de cent treballadors i pertanyen al sector de la construcció i dels serveis assistencials. Aquestes es van constituir l'any 1958 i 1969, respectivament.

TAULA NÚM. 47. DIMENSIO DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980, PER SECTORS D'ACTIVITAT.

Sector d'activitat	5-15 socis		16-50 socis		51 i + socis		Total	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Alimentació	1	3,85	1	10,00	-	-	2	4,75
Construcció	6	23,10	2	20,00	1	16,65	9	21,45
Fusta	2	7,70	-	-	-	-	2	4,75
Metall	8	30,75	1	10,00	-	-	9	21,45
Naval	1	3,85	-	-	-	-	1	2,40
Químic	1	3,85	1	10,00	-	-	2	4,75
Serveis assistenc.	4	15,35	2	20,00	2	33,35	8	19,00
Serveis empreses	1	3,85	1	10,00	1	16,65	3	7,20
Tèxtil	2	7,70	-	-	-	-	2	4,75
Transport	-	-	1	10,00	-	-	1	2,40
Vidre	-	-	1	10,00	2	33,35	3	7,10
TOTAL	26	100,00	10	100,00	6	100,00	42	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Si es capgira la relació percentual de vertical a horitzontal, es té una representació del pes relatiu de les cooperatives segons estiguin situades en un dels tres intervals per cada sector d'activitat econòmica.

La Taula núm. 48, permet observar aquesta distribució. Els tres sectors amb una representació més important són: construcció, metall i les activitats de serveis. S'observa que les nou cooperatives del sector de la construcció, se situen majoritàriament en l'interval que agrupa les cooperatives d'un tamany més reduït, ja que sis d'elles tenen de cinc a quinze socis. Les tres restants es distribueixen de manera que dues pertanyen al grup de les mitjanes, i solament una està present entre les grans. El fenomen és més rellevant entre les del metall en la mesura que de nou cooperatives vuit d'elles posseeixen un nombre de socis que les col·loca en la columna de les petites. Una distribució més equitativa s'observa entre les onze cooperatives del sector serveis: cinc són petites, tres mitjanes i les tres restants pertanyen a les grans.

TAULA NÚM. 48. RELACIÓ DIMENSIÓ COOPERATIVES I SECTOR D'ACTIVITAT (DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980).

Sector d'activitat	5-15 socis		16-50 socis		51 i + socis		Total	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Alimentació	1	50,00	1	50,00	-	-	2	100,00
Construcció	6	66,65	2	22,25	1	11,10	9	100,00
Fusta	2	100,00	-	-	-	-	2	100,00
Metall	8	88,90	1	11,10	-	-	9	100,00
Naval	1	100,00	-	-	-	-	1	100,00
Químic	1	50,00	1	50,00	-	-	2	100,00
Serveis assistenc.	4	50,00	2	25,00	2	25,00	8	100,00
Serveis empreses	1	33,33	1	33,33	1	33,34	3	100,00
Tèxtil	2	100,00	-	-	-	-	2	100,00
Transport	-	-	1	100,00	-	-	1	100,00
Vidre	-	-	1	33,35	2	66,65	3	100,00
TOTAL	26	61,90	10	23,80	6	14,30	42	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En la Taula núm. 49 es poden veure els canals de finançament més usuals utilitzats per les cooperatives d'aquest grup. Cal dir que el total d'aquesta taula no s'ajusta al nombre de cooperatives que aquí s'estan presentant, ja que s'han sumat les diferents modalitats que les cooperatives utilitzen a l'hora de finançar-se, i és molt freqüent que s'utilitzin més d'una via per poder fer front a un dels principals problemes que tenen plantejat les cooperatives de treball associat en general. Aquesta taula posa de relleu que la principal via de finançament és la de les aportacions personals dels socis. L'altra font de finançament més utilitzada per aquestes cooperatives, i que és assumida bàsicament per les cooperatives provinents de la transformació d'empreses ja existents, és la d'incorporar la infraestructura de l'empresa en qüestió: maquinària, locals, clients, ... La tercera via de finançament ve donada per les subvencions de les diferents administracions i institucions.

TAULA NÚM. 49. VIES PRINCIPALS DE CAPITALITZACIÓ DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES FINS L'ANY 1980.

<u>Vies de capitalització</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Indemnitzacions.	1	1,75
Subvencions.	6	10,55
Aportacions socis.	31	54,40
Crèdits personals.	2	3,50
Crèdits oficials.	3	5,25
Capitalització atur.	1	1,75
Infraestructura de l'empresa anterior.	13	22,80
TOTAL	57	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

3. ESTRUCTURA DE LES COOPERATIVES RECENTS.

El segon bloc de cooperatives de treball associat està conformat per aquelles que s'han constituït a partir de l'any 1981. Són les cooperatives que formen l'eix central del fenomen que s'ha anomenat el "nou" cooperativisme. En aquest cas, hom utilitza, perquè creu que és un terme més apropiat, el de recent.

Les cooperatives que s'han estudiat i que se situen en aquest període de temps són vuitanta-una. Es troben ubicades en quinze comarques. Bàsicament estan situades en la comarca del Barcelonès, que compta amb la presència del 48,13% del total, el 39,50% de les quals es troben en el municipi de Barcelona, tal com es pot veure en la Taula núm. 50.

TAULA NÚM. 50. DISTRIBUCIÓ DE LES COOPERATIVES CONSTITUIDES A PARTIR DE L'ANY 1981.

<u>Ambit territorial</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Alt Camp	1	1,23
Anoia	1	1,23
Bages	1	1,23
Baix Llobregat	6	7,40
Baix Camp	1	1,23
Barcelona (ciutat)	32	39,50
Rest del Barcelonès	7	7,40
Empordà	1	1,23
Garrotxa	1	1,23
Garraf	8	9,90
Gironès	1	1,23
Maresme	2	2,50
Osona	2	2,50
Tarragonès	1	1,23
Vallès Occidental	15	18,50
Vallès Oriental	1	1,23
TOTAL	81	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La segona comarca més representada en aquesta taula és el Vallès Occidental, en la qual s'ubiquen el 15% de les cooperatives estudiades.

Amb molta menys presència consten les comarques del Garraf i del Baix Llobregat, que representen el 9,90 i el 7,40%, respectivament. La resta de comarques tenen una representació menys significativa.

D'acord amb la Taula núm. 51 la distribució de les cooperatives al llarg dels anys 1981-1986 és força equitativa. Només sobresurt l'any 1986, atès que algunes de les cooperatives que en la llista-mostra estaven recollides com pertanyents a l'any 1985, en realitat es van formalitzar en el registre de la Direcció General del Cooperativisme durant els primers mesos de l'any 1986. Malgrat que incloure-les superava els límits de temps marcats, hom va tenir-les en compte, ja que, de fet, aquestes cinc cooperatives han estat funcionant molt abans de donar-se d'alta en el registre, i per tant complien els requisits de la mostra.

TAULA NUM. 51. ANY DE CONSTITUCIÓ DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES A PARTIR DE L'ANY 1981.

<u>Any</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
1981	18	22,25
1982	16	19,75
1983	13	16,00
1984	17	21,00
1985	12	14,85
1986	5	6,15
TOTAL	81	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Per sectors d'activitat econòmica, es posa de manifest una forta presència de les cooperatives que estan relacionades amb els serveis (Taula núm. 52). En conjunt, aquestes representen més del 30%. Principalment es distribueixen entre les cooperatives de serveis assistencials, 11,10%, i les de serveis a les empreses, que representen el 17,30%. Les del metall, constitueixen el 21%.

Es important destacar la presència de cooperatives que desenvolupen la seva tasca en el camp de l'ensenyament, que amb el 12,35% es reafirmen com el tercer sector més important de les cooperatives recents. Vénen després del sector de la construcció, amb un 9,90%, el tèxtil amb el 8,65% i les arts gràfiques amb el 6,15%. La resta de sectors d'activitat ja tenen uns percentatges molt més reduïts.

TAULA NÚM. 52. SECTOR D'ACTIVITAT DE LES COOPERATIVES CONSTITUÏDES A PARTIR DE L'ANY 1981.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Arts gràfiques	5	6,15
Alimentació	3	3,70
Construcció	8	9,90
Ensenyament	10	12,35
Fusta	2	2,45
Metall	17	21,00
Serveis empreses	14	17,30
Serveis culturals	2	2,45
Serveis assistencials	9	11,10
Tèxtil	7	8,65
Transport	3	3,70
Vidre	1	1,25
TOTAL	81	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Per grups d'edat, els socis de les cooperatives constituïdes durant els darrers anys, que tenen una presència més gran són els que estan com presos en l'interval que va de 31 a 40 anys. Representen el 37,70% del total (Taula núm. 53). El grup que se situa en l'interval comprès entre setze i trenta anys són el 32%. La resta de socis que tenen més de 41 anys, són el 30,3% del total.

Aquests percentatges permeten senyalar que el prototipus de soci d'aquesta classe de cooperatives tenen una edat que oscil·la entre 31 i 50 anys. Mentre que el 43,85% restant, es distribueix en els dos grups extrems: el 32% són socis que pertanyen als grups més joves, que van dels 16 als 30 anys, i el 11,85% representa la població de més edat.

TAULA NÚM. 53. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER GRUPS D'EDAT (1981-1986).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
De 16 a 20 anys	42	3,25
De 21 a 25 anys	137	10,60
De 26 a 30 anys	234	18,15
De 31 a 40 anys	486	37,70
De 41 a 50 anys	238	18,45
De 51 a 60 anys	122	9,45
61 anys i més	31	2,40
TOTAL	1.290	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La Taula núm. 54 permet observar que els sectors d'activitat, que per centualment tenen uns socis relativament més joves, són: alimentació amb el 59,2% dels socis d'aquest sector, arts gràfiques amb el 57,2%, i ensenyament que té un percentatge del 52,5.

Una altra dada que sobresurt és que tots els socis que constitueixen les dues cooperatives que actuen en el camp dels serveis culturals tenen unes edats que van de 21 a 25 anys.

Per contra el sector d'activitat que compta amb un percentatge més baix de socis joves és el del vidre, en la mesura que solament l'1,30% dels seus socis tenen menys de 30 anys. Socis que en la seva majoria pertanyen a edats situades entre els 31 i els 50 anys, que representen el 85,70%.

TAULA NÚM. 54. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER GRUPS D'EDAT I SECTORS D'ACTIVITAT (1981-1986).

Sector d'activitat	16-20 anys		21-25 anys		26-30 anys		31-40 anys		41-50 anys		51-60 anys		61 anys i +		Total	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Total	%
Arts gràfiques	-	-	3	8,60	17	48,60	14	40,00	1	2,80	-	-	-	-	35	100
Alimentació	3	11,10	10	37,00	3	11,10	7	26,00	3	11,10	1	3,70	-	-	27	100
Construcció	-	-	8	11,60	4	5,80	35	50,70	21	30,45	1	1,45	-	-	69	100
Ensenyament	-	-	16	20,50	25	32,00	25	32,00	5	6,45	5	6,45	2	2,60	78	100
Fusta	-	-	4	20,00	2	10,00	9	45,00	2	10,00	3	15,00	-	-	20	100
Metall	5	1,30	16	4,10	37	9,50	142	36,50	128	32,90	55	14,15	6	1,55	389	100
Serveis empreses	20	8,90	17	7,60	73	32,60	77	34,35	29	12,95	4	1,80	4	1,80	224	100
Serveis culturals	-	-	18	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	100
Serveis assistenc.	10	5,45	18	9,90	51	27,90	48	26,20	15	8,20	33	18,00	8	4,35	183	100
Tèxtil	1	0,95	19	18,25	9	8,65	33	31,70	21	20,20	20	19,30	1	0,95	104	100
Transport	3	4,60	7	10,60	13	19,70	37	56,00	6	9,10	-	-	-	-	66	100
Vidre	-	-	1	1,30	-	-	59	76,60	7	9,10	-	-	10	13,00	77	100
TOTAL	42	3,25	137	10,60	234	18,15	486	37,70	238	18,45	122	9,45	31	2,40	1.290	100

FONT: Elaboració pròpia.

El sector que presenta un més alt equilibri entre els diferents grups d'edat, és el de serveis assistencials, tal com es pot veure en la Taula núm. 54.

La presència de socis femenins, és majoritària entre les cooperatives dedicades a l'ensenyament i a l'alimentació, que representen el 56,40 i el 55,55%, respectivament del nombre total. També estan a prop d'ésser majoria en les cooperatives de serveis a les empreses, ja que representen el 44,65% dels socis (Taula núm. 55).

Les cooperatives que compten amb una més petita presència de dones són les del sector del vidre, que solament representen un 1,30% dels socis. Igualment succeeix en les de la fusta (5%).

TAULA NÚM. 55. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER SEXE I SECTOR D'ACTIVITAT (1981-1986).

Sector d'activitat	Homes	%	Dones	%	Total	%
Arts gràfiques	30	85,70	5	14,30	35	100
Alimentació	12	44,45	15	55,55	27	100
Construcció	66	95,65	3	4,35	69	100
Ensenyament	34	43,60	44	56,40	78	100
Fusta	19	95,00	1	5,00	20	100
Metall	353	90,75	36	9,25	389	100
Serveis empreses	124	55,35	100	44,65	224	100
Serveis culturals	12	66,65	6	33,35	18	100
Serveis assistencials	115	62,85	68	37,15	183	100
Tèxtil	65	62,50	39	37,50	104	100
Transports	54	81,80	12	18,20	66	100
Vidre	76	98,70	1	1,30	77	100
TOTAL	960	74,40	330	25,60	1.290	100

FONT: Elaboració pròpia.

Els socis que conformen la darrera onada cooperativista, són majoritàriament nascuts a Catalunya. En concret, el 38,15% han nascut a la mateixa localitat on està ubicada la cooperativa, el 13,40% en l'àmbit de la seva província i el 3,25% provenen d'altres llocs de Catalunya. La resta, o sigui el 45,2%, provenen d'altres indrets de l'Estat Espanyol o bé de l'estranger (Taula núm. 56).

TAULA NÚM. 56. ORIGEN DELS SOCIS (1981-1986).

<u>Lloc de naixement</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Nascuts a la localitat.	492	38,15
Nascuts a la província.	173	13,40
Nascuts a la resta de Catalunya.	42	3,25
Nascuts a la resta de l'Estat Espanyol i estranger.	583	45,20
TOTAL	1.290	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En la Taula núm. 57 es pot esbrinar com el 68% dels socis tenen un nivell d'instrucció, que els situa en el grup A, és a dir que tenen un nivell d'estudis reglats baixos. Mentre que la resta es distribueixen així: un 18,70% en els que tenen estudis mitjans i el 13,30% que han fet alguns estudis superiors i universitaris.

TAULA NÚM. 57. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER NIVELL D'INSTRUCCIÓ (1981-86).

<u>Nivell d'estudis</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	878	68,0
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulats, grau mitjà i similars).	241	18,7
Grup C (Estudis superiors).	171	13,3
TOTAL	1.290	100,0

FONT: Elaboració pròpia.

La Taula núm. 58, permet veure que el 35% dels socis estaven aturats, distribuïts de tal manera que el 8,80% eren joves que buscaven la seva primera col·locació laboral, el 26,35% restant, era gent que ja havien tingut algun tipus de relació amb el món laboral.

També es pot destacar el percentatge (18%) dels socis que assenyalen que tenien una categoria professional, abans d'integrar-se a la cooperativa. De la mateixa taula també sobresurt el baix percentatge de socis que provenen d'una categoria laboral de peonatge.

TAULA NÚM. 58. SITUACIÓ LABORAL DELS SOCIS (1981-1986).

<u>Situació laboral</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Professional	232	18,00
Administratiu	103	8,00
Oficial	117	9,00
Peó	10	0,80
Primera ocupació	113	8,80
Atur	340	26,35
Altres	304	23,55
No consta	71	5,50
TOTAL	1.290	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Sobre el possible tipus de relació existent entre els socis abans de constituir-se la cooperativa, la Taula núm. 59 indica que aquesta s'ha donat sobretot en el marc cultural. Segueix el percentatge dels qui afirmen haver tingut relacions lligades amb les activitats sindicals. Per contra el marc polític és el que es presenta com el menys significatiu en les relacions entre els socis de les cooperatives estudiades.

TAULA NÚM. 59. TIPUS DE RELACIÓ ENTRE ELS SOCIS (1981-1986).

<u>Relació</u>	<u>Molta</u>	<u>Poca</u>	<u>Nul·la</u>
Sindical	12,35	9,90	77,75
Política	6,15	4,95	88,90
Cultural	23,45	8,65	67,90

FONT: Elaboració pròpia.

Per sectors d'activitat econòmica, els socis que formen part del recent cooperativisme es concentren principalment en dos: el del metall i el de serveis. Així s'aprecia en la Taula núm. 60 com el 30,15 representa el percentatge de socis que estan reunits en les cooperatives del metall. Mentre que les de serveis acullen el 32,95% del total, que es distribueixen entre el 17,35% pertanyents a les de serveis a les empreses el 14,20% en les assistencials i l'1,40% restant en les cooperatives de serveis culturals.

TAULA NÚM. 60. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER SECTOR D'ACTIVITAT (1981-86).

Sector d'activitat	Nombre	Percentatge
Arts gràfiques	35	2,70
Alimentació	27	2,10
Construcció	69	5,35
Ensenyament	78	6,00
Fusta	20	1,55
Metall	389	30,15
Serveis empreses	224	17,35
Serveis culturals	18	1,40
Serveis assistencials	183	14,20
Tèxtil	104	8,10
Transport	66	5,10
Vidre	77	6,00
TOTAL	1.290	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La mitjana més alta de socis l'ostenta l'empresa del vidre aquí recollida (Taula núm. 61). Segueixen les cooperatives del metall que tenen una mitjana de prop de vint-i-tres socis. En tercer lloc segueixen les tres del sector de transports, amb vint-i-dos socis treballadors per cada una d'elles. Tot seguit vénen les del sector de serveis assistencials que ocupen una mitjana de vint socis.

Entre les cooperatives que tenen una mitjana més petita, hi ha les del sector d'arts gràfiques (7 socis), ensenyament (8 socis), alimentació i serveis culturals (9 socis).

TAULA NÚM. 61. MITJANA DE SOCIS PER SECTOR D'ACTIVITAT (1981-1986).

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Cooperatives</u>	<u>Socis</u>	<u>Mitjana</u>
Arts gràfiques	5	35	7,00
Alimentació	3	27	9,00
Construcció	8	69	8,62
Ensenyament	10	78	7,80
Fusta	2	20	10,00
Metall	17	389	22,88
Serveis empreses	14	224	16,00
Serveis culturals	2	18	9,00
Serveis assistencials	9	183	20,33
Tèxtil	7	104	14,85
Transport	3	66	22,00
Vidre	1	77	77,00
TOTAL	81	1.290	15,92

FONT: Elaboració pròpia.

La distribució percentual és molt semblant entre les cooperatives que han augmentat el nombre de socis, des de la seva constitució fins el moment actual, i entre aquelles que han disminuït, o que no han variat.

De les vuitanta cooperatives estudiades, vint-i-vuit no han augmentat el nombre de socis. Vint-i-sis han reduït el seu nombre i la resta d'empreses cooperatives no han sofert cap variació (Taula núm. 62).

TAULA NÚM. 62. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE SOCIS (1981-1986).

<u>Evolució del nombre de socis</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Cooperatives que han augmentat el nombre de socis.	28	34,55
Cooperatives que han disminuït el nombre de socis.	26	32,10
Cooperatives que no han variat el nombre de socis.	27	33,35
TOTAL	81	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En conjunt les cooperatives han augmentat el nombre de socis amb un total de 277 nous membres (Taula núm. 63). Els sectors d'activitat que més han canviat positivament el seu nombre de socis treballadors són les de serveis amb 238 nous socis.

TAULA NÚM. 63. EVOLUCIÓ DELS SOCIS PER SECTOR D'ACTIVITAT (1981-1986).

Sector d'activitat	Socis inici	Socis actuals	Diferència
Arts gràfiques	36	35	- 1
Alimentació	28	27	- 1
Construcció	57	69	+ 12
Ensenyament	74	78	+ 4
Fusta	29	20	- 9
Metall	396	389	- 7
Serveis empreses	91	224	+ 133
Serveis culturals	14	18	+ 4
Serveis assistencials	82	183	+ 101
Tèxtil	106	104	- 2
Transport	70	66	- 4
Vidre	30	77	+ 47
TOTAL	1.013	1.290	+ 277

FONT: Elaboració pròpia.

Aquest augment és més important en les cooperatives que actuen en el camp dels serveis a les empreses i en les assistencials, mentre que les dues cooperatives del sector cultural estudiades només s'han incrementat amb dos nous socis cada una d'elles (Taula núm. 64).

TAULA NÚM. 64. MITJANA D'EVOLUCIÓ PER SECTOR D'ACTIVITAT (1981-1986).

Sector d'activitat	Nombre Cooperatives	Evolució socis	Mitjana d'evolució de socis per cooperativa
Arts gràfiques	5	- 1	- 0,20
Alimentació	3	- 1	- 0,33
Construcció	8	+ 12	+ 1,50
Ensenyament	10	+ 4	+ 0,40
Fusta	2	- 9	- 4,50
Metall	17	- 7	- 0,41
Serveis empreses	14	+ 133	+ 9,50
Serveis culturals	2	+ 4	+ 2,00
Serveis assistencials	9	+ 101	+ 11,22
Tèxtil	7	- 2	- 0,28
Transports	3	- 4	- 1,33
Vidre	1	+ 47	+ 47,00
TOTAL	81	+ 277	+ 3,45

FONT: Elaboració pròpia.

En les Taules núm. 63 i 64 s'observa que l'única cooperativa del sector del vidre considerada en aquest bloc ha tingut un creixement de 47 nous socis treballadors; també en el sector de la construcció es produeix un augment en el seu conjunt. Mentre que en la resta s'ha produït una disminució en el nombre de socis, encara que cal dir que aquesta és molt poc rellevant en la majoria dels casos.

El cooperativisme que ha sorgit durant aquests darrers sis anys té un tamany reduït. Això s'observa en la Taula núm. 65. El 65,42% de les cooperatives tenen un nombre de socis que oscil·la entre 5 i 10 socis. Si se sumen aquelles que tenen fins a 25 membres per cooperativa el percentatge arriba a ser el 82,70. Solament dues cooperatives, una del metall i una altra del vidre, tenen més de 75 socis.

TAULA NÚM. 65. DIMENSIÓ DE LES COOPERATIVES PER NOMBRE DE SOCIS (1981-86).

<u>Nombre de socis</u>	<u>Cooperatives</u>	<u>Percentatge</u>
5 socis.	16	19,75
De 6 a 10 socis.	37	45,67
D'11 a 15 socis.	8	9,88
De 16 a 25 socis.	6	7,40
De 26 a 50 socis.	8	9,85
De 51 a 75 socis.	4	4,95
De 76 a 100 socis.	1	1,25
101 socis i més.	1	1,25
TOTAL	81	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La Taula núm. 66 mostra que el primer interval representa el 75,30% de les cooperatives, recollint el 33,40% del total de socis. Mentre que el segon agrupament significa el 17,25% que abasta el 29,25% dels socis; i el tercer interval representa solament el 7,45% pel que fa a les cooperatives, ocupant el 37,35% del total de socis.

TAULA NÚM. 66. DIMENSIÓ PERCENTUAL ENTRE EL NOMBRE DE COOPERATIVES I SOCIS (1981-1986).

<u>Interval socis</u>	<u>Cooperatives (%)</u>	<u>Socis (%)</u>
De 5 a 15 socis.	75,30	33,40
De 16 a 50 socis.	17,25	29,25
51 socis i més.	7,45	37,35
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La primera columna de la Taula núm. 67 agrupa les cooperatives de ta many més reduït (de 5 a 15 persones) que per ordre de més amenys actuen en el metall, ensenyament, serveis i construcció. La resta de sectors estan molt per sota del 10% de representació.

TAULA NÚM. 67. RELACIÓ DIMENSIONAL PER SECTOR D'ACTIVITAT (1981-1986).

<u>Sector d'activitat</u>	<u>5-15 socis</u>		<u>16-50 socis</u>		<u>51 i + socis</u>		<u>Total</u>	
	<u>Nombre</u>	<u>%</u>	<u>Nombre</u>	<u>%</u>	<u>Nombre</u>	<u>%</u>	<u>Total</u>	<u>%</u>
Arts gràfiques	5	8,20	-	-	-	-	5	6,15
Alimentació	3	4,90	-	-	-	-	3	3,70
Construcció	7	11,50	1	7,10	-	-	8	9,90
Ensenyament	10	16,40	-	-	-	-	10	12,35
Fusta	2	3,30	-	-	-	-	2	2,45
Metall	12	19,70	3	21,40	2	33,40	17	21,00
Serveis assistenc.	4	6,55	4	28,60	1	16,65	9	17,30
Serveis culturals	2	3,25	-	-	-	-	2	2,45
Serveis empreses	9	14,75	4	28,60	1	16,65	14	11,10
Tèxtil	6	9,80	-	-	1	16,65	7	8,65
Transport	1	1,65	2	14,30	-	-	3	3,70
Vidre	-	-	-	-	1	16,65	1	1,25
TOTAL	61	100,00	14	100,00	6	100,00	81	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En la segona columna es registren els percentatges de les cooperatives que tenen de 16 a 50 socis que actuen en els serveis assistencials i en els serveis a les empreses, que representen el 28,60% cadascuna d'elles.

En la tercera columna s'hi troben aquelles cooperatives que tenen més 50 socis. Aquí el predomini és de les del metall, ja que de les sis cooperatives dues pertanyen a aquest sector. Les altres quatre es distribueixen així: dues en el sector de serveis (una d'assistencial i l'altra de serveis a les empreses), una en el sector del tèxtil, i la darrera en el del vidre.

Si es posa l'èmfasi en relacionar el tamany de les cooperatives, amb els sectors d'activitat, resulta que cinc sectors: arts gràfiques, alimentació, fusta, ensenyament i serveis culturals tenen un tamany petit (Taula núm. 68).

TAULA NÚM. 68. TAMANY DE LES COOPERATIVES EN CADA SECTOR (1981-1986).

Sector d'activitat	5-15 socis		16-50 socis		51 i + socis		Total	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Total	%
Arts gràfiques	5	100,00	-	-	-	-	5	100
Alimentació	3	100,00	-	-	-	-	3	100
Construcció	7	87,50	1	12,50	-	-	8	100
Ensenyament	10	100,00	-	-	-	-	10	100
Fusta	2	100,00	-	-	-	-	2	100
Metall	12	70,60	3	17,65	2	11,75	17	100
Serveis assistenc.	4	44,45	4	44,45	1	11,10	9	100
Serveis culturals	2	100,00	-	-	-	-	2	100
Serveis empreses	9	64,30	4	28,60	1	7,10	14	100
Tèxtil	6	85,70	-	-	1	15,30	7	100
Transport	1	33,35	2	66,65	-	-	3	100
Vidre	-	-	-	-	1	100,00	1	100
TOTAL	61	75,30	14	17,30	6	7,40	81	100

FONT: Elaboració pròpia.

El canal de finançament que més usualment utilitzen les cooperatives de recent constitució és majoritàriament el de les aportacions de cada soci (41,50%). Participació financera de caràcter personal, que encara és més significativa en constatar que existeix un 16% provinent de la sol·licitud de crèdits a nivell personal.

En segon lloc, destaca la via de les subvencions i la d'assumir la infraestructura de l'empresa anterior, sobretot per aquelles cooperatives que són fruit d'un procés de transformació.

TAULA NÚM. 69. VIES PRINCIPALS DE CAPITALITZACIÓ (1981-1986).

<u>Vies de capitalització</u>	<u>Nombre</u>	<u>Percentatge</u>
Indemnitzacions.	5	4,75
Subvencions.	23	21,70
Aportacions socis.	44	41,50
Crèdits personals.	17	16,00
Crèdits oficials.	2	1,90
Capitalització atur.	3	2,85
Infraestructura de l'empresa anterior.	12	11,30
TOTAL	106*	100,00
(*) Cal dir que el total d'aquesta taula no s'ajusta al nombre de cooperatives que aquí s'estan presentant, ja que s'han sumat les diferents modalitats que les cooperatives utilitzen a l'hora de finançar-se, i és molt freqüent que s'utilitzi més d'una via per poder fer front a un dels principals problemes que tenen plantejat les cooperatives de treball associat en general.		

FONT: Elaboració pròpia.

CAPÍTOL V

ANTIC I RECENT COOPERATIVISME

Aquest cinquè capítol que completa la segona part ofereix una comparació entre les cooperatives que s'han constituït abans de 1981 i les que ho han fet després. Aquesta comparació, feta a continuació dels tercer i quart capítols, es presenta seguint el mateix esquema que s'ha aplicat per l'anàlisi anterior. Així, doncs, s'aniran comparant les anomenades cooperatives antigues i les recents d'acord amb la seva distribució territorial, el sector d'activitat econòmica, les característiques dels socis i les formes més usuals de capitalització.

1. VERS UNA UBICACIÓ MENYS CONCENTRADA.

D'acord amb la distribució territorial, el primer que cal destacar, a partir de la Taula núm. 70, és que les cooperatives que formen el bloc de les antigues, estan concentrades en set comarques, mentre que les cooperatives que representen el cooperativisme de treball associat recent estan repartides en quinze comarques.

Si es para l'atenció en els àmbits territorials delimitats, en els quals estan representades els dos conjunts de cooperatives, el del Baix Llobregat, compta amb un percentatge més alt de cooperatives consolidades que en les del bloc de les recents. Aquest predomini, també és posa de relleu pel que fa a la comarca del Maresme, i a Barcelona ciutat.

Per contra, en la comarca del Garraf, figura un percentatge més gran de cooperatives recents que de les antigues, 9,90 i 2,40%, respectivament. Mentre que a la resta de comarques es constata una presència similar de cooperatives en els dos blocs.

TAULA NÚM. 70. DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL (%).

<u>Comarques</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
Alt Camp	-	1,23
Anoia	-	1,23
Bages	-	1,23
Baix Llobregat	11,90	7,40
Baix Camp	-	1,23
Barcelona (ciutat)	47,60	39,50
Resta del Barcelonès	7,15	7,40
Empordà	-	1,23
Garrotxa	-	1,23
Garraf	2,40	9,90
Gironès	-	1,23
Maresme	7,15	2,50
Osona	2,40	2,50
Tarragonès	2,40	1,23
Vallès Occidental	19,00	18,50
Vallès Oriental	-	1,23
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

De l'anàlisi d'aquesta taula, es desprèn que el cooperativisme de tre
ball associat, tradicionalment s'ha centrat majoritàriament en el marc ter
ritorial conformat pel Barcelonès, Baix Llobregat, Vallès Occidental i el
Maresme. Per altra banda es pot dir, que l'actual moviment s'estén per
tot el territori català, això sí, amb una presència quantitativa molt més
rellevant a Barcelona i la seva àrea d'influència més immediata.

2. UNA ESPECIALITZACIÓ SECTORIAL DE LES COOPERATIVES RECENTS.

En relació a la distribució de les cooperatives per sectors d'activitats (Taula núm. 71) es pot observar com hi ha unes activitats presents en un dels blocs mentre que no succeeix el mateix en l'altre. Així, sectors com arts gràfiques, ensenyament i serveis culturals, solament estan representats en les recents, i en canvi no hi consten el naval i el químic.

TAULA NÚM. 71. SECTORS D'ACTIVITATS (%).

Sectors d'activitat	Antigues	Recents
Arts gràfiques	-	6,15
Alimentació	4,75	3,70
Construcció	19,00	9,90
Ensenyament	-	12,35
Fusta	4,75	2,45
Metall	21,45	21,00
Naval	2,40	-
Químic	4,75	-
Serveis assistencials	21,45	11,10
Serveis culturals	-	2,45
Serveis empreses	7,15	17,30
Tèxtil	4,75	8,65
Transport	2,40	3,70
Vidre	7,15	1,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Les activitats comunes als dos blocs de cooperatives, construcció, serveis assistencials i vidre, tenen una representació major en les cooperatives creades abans de 1981. Per aquestes és significativa, però, la diferència percentual de les del tèxtil ja que és aproximadament la meitat de les recents.

En les activitats de serveis hi ha en conjunt uns percentatges bastant similars entre els dos blocs. Però mentre que, en les cooperatives de treball associat antigues, les de serveis assistencials tenen una més gran hegemonia, més del 21%, les de serveis a les empreses tenen un 7%.

En el bloc de les recents, el percentatge més alt l'ostenten les cooperatives que actuen en el camp dels serveis a les empreses, seguit per les assistencials i les culturals.

Cal dir que hi ha una diferència qualitativa remarcable, entre les cooperatives de serveis assistencials d'un i altre bloc, ja que les cooperatives antigues majoritàriament sorgeixen de la voluntat de pares de nois i noies amb problemes físics i psíquics, per tal de buscar camins que permetin la inserció, tant laboral, com social, d'aquests. Són cooperatives en les quals els socis són els fills, però que deleguen les responsabilitats en els seus pares. Generalment, són conduïdes per professionals en règim d'assalariats.

Per altra banda, la majoria de les cooperatives que integren el grup de les recents s'originen per part de grups de professionals o de gent que estan relacionades amb el camp de l'assistència sanitària o bé dels serveis socials, que veuen la cooperativa com una possibilitat de millorar els seus serveis i de realitzar les seves tasques professionals.

3. LA COMPARACIÓ DE LES CARACTERÍSTIQUES DELS SOCIS.

En relació a les dades contrastades que es recullen en la Taula núm. 72, es pot afirmar que no hi ha grans divergències entre les cooperatives dels dos blocs.

TAULA NÚM. 72. ESTRUCTURA D'EDATS DELS SOCIS (%).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
De 16 a 20 anys	2,60	3,25
De 21 a 25 anys	13,40	10,60
De 26 a 30 anys	13,40	18,15
De 31 a 40 anys	22,30	37,70
De 41 a 50 anys	15,00	18,45
De 51 a 60 anys	6,75	9,45
61 anys i més	2,10	2,10
No consta	24,45	-
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Solament cal resaltar el fet que en l'interval que agrupa els socis que tenen de 31 a 40 anys la diferència és destacable entre els dos blocs.

Però cal dir que en conjunt les dades posen de manifest un cert predomini de socis en edats intermèdies, tant entre les cooperatives antigues, com en les recents.

La comparació de la variable estructura d'edat dels socis amb els sectors d'activitat econòmica, tampoc no ofereix diferències notables en els dos blocs: alimentació, construcció, fusta, metall, serveis assistencials, serveis d'empresa, tèxtil, transports i vidre (Taula núm. 73).

TAULA NÚM. 73. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER GRUPS D'EDAT I SECTOR D'ACTIVITAT (%).

Sector d'activitat	16-20 anys		21-25 anys		26-30 anys		31-40 anys		41-50 anys		51-60 anys		61 anys i +		No consta		Total	
	Anti_gues	Re_cents	Anti_gues	Re_cents	Anti_gues	Re_cents	Anti_gues	Re_cents	Anti_gues	Re_cents	Anti_gues	Re_cents	Anti_gues	Re_cents	Anti_gues	Re_cents	Anti_gues	Re_cents
Arts gràfiques	-	-	-	8,60	-	48,60	-	40,00	-	2,80	-	-	-	-	-	-	-	100
Alimentació	-	11,10	4,90	37,00	36,60	11,10	56,00	26,00	-	11,10	2,50	8,70	-	-	-	-	100	100
Construcció	0,45	-	2,35	11,60	4,20	5,80	19,40	50,70	16,80	30,45	1,90	1,45	1,40	-	53,30	-	100	100
Ensenyament	-	-	-	20,50	-	32,00	-	32,00	-	6,45	-	6,45	-	2,60	-	-	-	100
Fusta	-	-	-	20,00	15,00	10,00	40,00	45,00	15,00	10,00	15,00	15,00	15,00	-	-	-	100	100
Metall	1,65	1,30	10,00	4,10	19,20	9,50	26,65	36,50	25,00	32,90	15,85	14,15	1,65	1,55	-	-	100	100
Naval	-	-	23,00	-	-	-	15,40	-	46,20	-	15,40	-	-	-	-	-	100	-
Químic	7,70	-	3,80	-	19,25	-	15,40	-	34,60	-	19,25	-	-	-	-	-	100	-
Serv. assistencials	3,60	5,45	25,65	9,90	9,40	27,90	7,80	26,20	4,55	8,20	1,30	18,00	-	4,35	47,70	-	100	100
Serveis culturals	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100
Serveis empreses	10,65	8,90	33,00	7,60	28,70	32,60	22,35	34,35	10,50	12,95	-	1,80	-	-	-	-	100	100
Tèxtil	-	0,95	-	18,25	15,80	8,65	26,30	31,70	10,50	20,20	10,50	19,30	15,80	0,95	21,10	-	100	100
Transport	-	4,60	-	10,60	7,70	19,70	38,45	56,00	53,85	9,10	-	-	-	-	-	-	100	100
Vidre	0,90	-	6,50	1,30	14,40	-	34,00	76,60	21,40	9,10	17,20	-	5,60	13,00	-	-	100	100
TOTAL	2,6	3,25	13,40	10,60	13,40	18,15	22,30	37,70	15,00	18,45	6,75	9,45	2,10	2,40	24,45	-	100	100

FONT: Elaboració pròpia.

En el sector de l'alimentació es verifica que entre les cooperatives consolidades hi ha un predomini de socis que pertanyen al grup d'edat que va dels 31 als 40 anys, mentre que entre els socis de les cooperatives recents hi ha un predomini de socis relativament joves: el 48,10% tenen menys de 25 anys (vegi's Taula núm. 74).

TAULA NUM. 74. SECTOR DE L'ALIMENTACIÓ PER GRUPS D'EDAT (%).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
De 16 a 20 anys	-	11,10
De 21 a 25 anys	4,90	37,00
De 26 a 30 anys	36,60	11,10
De 31 a 40 anys	56,00	26,00
De 41 a 50 anys	-	11,10
De 51 a 60 anys	2,50	3,70
61 anys i més	-	-
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En el sector de la fusta, Taula núm. 75, es dona un cop més el predomini de socis d'edats intermèdies, tant en un bloc com en l'altre. En percentatges inferiors hi ha una presència de socis més grans de 40 anys, entre les cooperatives consolidades. Per contra s'observa en les cooperatives de darrera constitució l'existència de socis relativament joves.

TAULA NÚM. 75. SECTOR DE LA FUSTA PER GRUPS D'EDAT (%).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
De 16 a 20 anys	-	-
De 21 a 25 anys	-	20,00
De 26 a 30 anys	15,00	10,00
De 31 a 40 anys	40,00	45,00
De 41 a 50 anys	15,00	10,00
De 51 a 60 anys	15,00	15,00
61 anys i més	15,00	-
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La Taula núm. 76 ens remarca com en el sector d'activitat del metall hi ha una presència de socis d'edats més joves en les cooperatives antigues que entre les recents. Així si s'agrupen els tres primers intervals, que reuneixen els socis que tenen de 16 a 30 anys, en les consolidades re presenten més del 30%, mentre que en les recents, solament són el 15%.

TAULA NÚM. 76. SECTOR DEL METALL PER GRUPS D'EDAT (%).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
De 16 a 20 anys	1,65	1,30
De 21 a 25 anys	10,00	4,10
De 26 a 30 anys	19,20	9,50
De 31 a 40 anys	26,65	36,50
De 41 a 50 anys	25,00	32,90
De 51 a 60 anys	15,85	14,15
61 anys i més	1,65	1,55
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La Taula núm. 77, mostra que en el cas de les cooperatives assistencials, els dos blocs tenen un predomini de socis relativament joves, presumiblement més entre les consolidades, ateses les característiques d'aquestes, que en gran mesura són promogudes per pares de joves deficients, tal com ja s'ha assenyalat anteriorment.

TAULA NÚM. 77. SECTOR DE SERVEIS ASSISTENCIALS PER GRUPS D'EDAT (%).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
De 16 a 20 anys	3,60	5,45
De 21 a 25 anys	25,65	9,90
De 26 a 30 anys	9,40	27,90
De 31 a 40 anys	7,80	26,20
De 41 a 50 anys	4,55	8,20
De 51 a 60 anys	1,30	18,00
61 anys i més	-	4,35
No consta	47,70	-
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En el cas de les cooperatives del tèxtil, segons les dades registrades en la Taula núm. 78, es constata que entre les cooperatives antigues hi ha una presència molt baixa de socis joves, que representen prop del 16%, i que contrasta amb el 28% de socis de menys de 30 anys que tenen les cooperatives recents.

TAULA NÚM. 78. SECTOR DEL TÈXTIL PER GRUPS D'EDAT (%).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
De 16 a 20 anys	-	0,95
De 21 a 25 anys	-	18,25
De 26 a 30 anys	15,80	8,65
De 31 a 40 anys	26,30	31,70
De 41 a 50 anys	10,50	20,20
De 51 a 60 anys	10,50	19,30
61 anys i més	15,80	0,95
No consta	21,10	-
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Les cooperatives de treball associat del camp dels transports, majoritàriament estan conformades per socis que tenen unes edats que estan per damunt dels 40 anys. Les cooperatives recents, tenen una presència més gran de socis joves (Taula núm. 79).

TAULA NÚM. 79. SECTOR DELS TRANSPORTS PER GRUPS D'EDAT (%).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
De 16 a 20 anys	-	4,60
De 21 a 25 anys	-	10,60
De 26 a 30 anys	7,70	19,70
De 31 a 40 anys	38,45	56,00
De 41 a 50 anys	53,85	9,10
De 51 a 60 anys	-	-
61 anys i més	-	-
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Finalment, les cooperatives del sector del vidre, tant les que formen part d'un bloc com de l'altre, estan constituïdes bàsicament per socis que tenen més de 30 anys, encara que entre les noves, aquests estan més concentrats en l'interval que recull el percentatge de socis d'edats intermèdies, que tenen entre 30 i 40 anys, tal com s'observa en la Taula núm. 80.

TAULA NÚM. 80. SECTOR DEL VIDRE PER GRUPS D'EDAT (%).

<u>Grups d'edat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
De 16 a 20 anys	0,90	-
De 21 a 25 anys	6,50	1,30
De 26 a 30 anys	14,40	-
De 31 a 40 anys	34,00	76,60
De 41 a 50 anys	21,40	9,10
De 51 a 60 anys	17,20	-
61 anys i més	5,60	13,00
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En el seu conjunt, es pot dir que en la majoria de sectors, el grup d'edat més representat és el que agrupa els socis que tenen de 30 a 40 anys.

En segon lloc, també es pot suggerir que l'antiguitat de les cooperatives no significa necessàriament una presència menor de socis joves, almenys atenent els resultats que s'observen en les dades recollides. Així s'ha vist com en els sectors del metall, serveis a les empreses i del vidre, els socis joves són més nombrosos en el bloc de les antigues, que en les cooperatives més recentment creades.

La majoria dels socis de les cooperatives estudiades són homes, fet que és més remarcable entre les cooperatives arrelades (93,7%), i només un 6,3% de dones. En les recents, en canvi, els socis homes són el 74,40% i les dones representen una mica més del 25% (Taula núm. 81).

TAULA NÚM. 81. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER SEXE I SECTOR D'ACTIVITAT (%).

Sector d'activitat	Homes		Dones		Total	
	Antigues	Recents	Antigues	Recents	Antigues	Recents
Arts gràfiques	-	85,70	-	14,30	-	100
Alimentació	97,55	44,45	2,45	55,55	100	100
Construcció	100,00	95,65	-	4,35	100	100
Ensenyament	-	43,60	-	56,40	-	100
Fusta	100,00	95,00	-	5,00	100	100
Metall	94,15	90,75	5,85	9,25	100	100
Naval	100,00	-	-	-	100	-
Químic	96,15	-	3,85	-	100	-
Serveis assisten.	86,00	62,85	14,00	37,50	100	100
Serveis culturals	-	66,65	-	33,35	-	100
Serveis empreses	84,00	55,35	16,00	44,65	100	100
Tèxtil	100,00	62,50	-	37,50	100	100
Transport	92,30	81,80	7,70	18,20	100	100
Vidre	100,00	98,70	-	1,30	100	100
TOTAL	93,70	74,40	6,30	25,60	100	100

FONT: Elaboració pròpia.

Per sectors d'activitat econòmica, segons les dades recollides en la taula anterior, es posa de manifest que, entre les cooperatives constituïdes fins l'any 1980, el predomini dels socis masculins es produeix en tots els sectors d'activitat.

Pel que fa a les noves cooperatives, en sectors com arts gràfiques, construcció, fusta, metall, transports i vidre, la presència de socis masculins és molt considerable. En canvi en sectors com alimentació, ensenyament i serveis a les empreses, el percentatge d'homes i dones està molt igualat. Per últim, els serveis culturals, serveis assistencials i el tèxtil, mantenen un predomini de socis homes, que gira a l'entorn d'un 65%.

La Taula núm. 82 mostra el més gran predomini de socis nascuts a Catalunya en les cooperatives de recent creació. Sobretot de socis que són originaris de la mateixa localitat en què estan ubicades les cooperatives.

Les dades, també presenten uns percentatges superiors per al grup de socis que són nascuts a la resta de l'Estat espanyol, o bé en algun altre lloc de l'estranger. Però, un cop més, s'ha de posar de relleu que en aquesta variable hi ha un alt percentatge de socis que pertanyen a les cooperatives considerades en el bloc de les antigues, i dels quals no es coneix el seu lloc de naixement.

TAULA NÚM. 82. LLOC D'ORIGEN DELS SOCIS (%).

Lloc de naixement	Antigues	Recents
Nascuts a la localitat.	22,35	38,15
Nascuts a la Província.	18,55	13,40
Nascuts a la resta de Catalunya.	2,45	3,25
Nascuts a la resta de l'Estat espanyol i estranger.	32,20	45,20
No consta.	24,45	-
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Seguint amb la caracterització dels socis, cal observar que hi ha una presència més gran de qualificació d'estudis reglats en els socis que formen part de les cooperatives recents (Taula núm. 83). Mentre aquestes tenen un 13,3% de socis amb estudis superiors, en les altres aquest nivell només el tenen el 3%.

La mateixa cosa succeeix en les dades que recullen la presència de socis amb estudis mitjans. La diferència és de vuit punts (Taula núm. 83).

TAULA NÚM. 83. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DELS SOCIS (%).

<u>Nivell d'estudis</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escollit, FP - 1).	71,25	68,00
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulats, grau mitjà i similars).	10,75	18,70
Grup C (Estudis superiors).	3,00	13,30
No consta.	15,00	-
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La situació laboral dels socis abans d'entrar a formar part de la cooperativa, reafirma el fet d'una presència més gran de socis que tenen una qualificació més destacada en les cooperatives dels darrers sis anys. En primer lloc, cal destacar la presència dels professionals en aquestes (Taula núm. 84).

En segon lloc, es posa de relleu l'alt percentatge que representa la situació laboral de peó, en els socis de les cooperatives antigues (15%), mentre que en els socis de les altes cooperatives no arriba a l'1%.

altres

TAULA NÚM. 84. SITUACIÓ LABORAL DELS SOCIS (%).

<u>Situació laboral</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
Professional	8,15	18,00
Administratiu	1,90	8,00
Oficial	13,50	9,00
Peó	15,15	0,80
Primera ocupació	10,60	8,80
Atur	6,65	26,35
Altres	13,85	23,55
No consta	30,20	5,50
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Un altre fet a remarcar és la importància dels que abans d'associar-se a la cooperativa estaven aturats. Aquesta situació es produeix més en els socis de les noves cooperatives que en el de les antigues. Mentre les primeres tenen un 35% de socis que provenen de l'atur, els de les altres representen un 12%.

La Taula núm. 85 permet observar que les relacions sindicals, polítiques i culturals dels socis de les cooperatives constituïdes en els darrers anys han estat més nombroses que en el cas de les més antigues. En aquest sentit, són relativament significatius els percentatges que recullen les relacions sindicals i culturals. En el primer cas l'explicació es troba en la reconversió d'empreses existents i en el fet que els treballadors decideixen constituir-se en cooperativa. Quant al segon, potser la raó principal resideix en l'existència d'un nombre de cooperatives de serveis, que són promogudes per gent que molt sovint tenen un vincle pel fet de participar en tasques socials i culturals comunes.

TAULA NÚM. 85. TIPUS DE RELACIÓ ENTRE ELS SOCIS (%).

Relació	Molta		Poca		Nul·la	
	Antigues	Recents	Antigues	Recents	Antigues	Recents
Sindical	4,75	12,35	9,55	9,90	85,70	77,75
Política	2,40	6,15	4,75	4,95	92,85	88,90
Cultural	7,15	23,45	14,3	8,65	78,55	67,90

FONT: Elaboració pròpia.

De la Taula núm. 86 es pot destacar la diferent dimensió de les cooperatives del sector de la construcció (19,50%) en les cooperatives consolidades i solament un 5,35% en les constituïdes recentment. El mateix fenomen es dona en les de serveis assistencials, en el vidre i en el de serveis a les empreses.

En canvi, la major dimensió de les noves cooperatives només es produeix en el sector del metall, que representa el 30,15% i l'11% en les altres.

En conjunt, es pot suggerir que les cooperatives constituïdes durant els darrers sis anys, contrasten amb les anteriors, per gaudir d'uns majors percentatges de presència de socis, en els sectors del metall, serveis a les empreses, i en el tèxtil. Mentre que les antigues tenen una major dimensió en la construcció, els serveis assistencials i en la branca del vidre.

TAULA NÚM. 86. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER SECTOR D'ACTIVITAT (%).

Sector d'activitat	Antigues	Recents
Arts gràfiques	-	2,70
Alimentació	3,75	2,10
Construcció	19,50	5,35
Ensenyament	-	6,00
Fusta	1,80	1,55
Metall	10,95	30,15
Naval	1,25	-
Químic	2,40	-
Serveis assistencials	28,10	14,20
Serveis culturals	-	1,40
Serveis empreses	8,60	17,35
Tèxtil	1,70	8,10
Transports	2,40	5,10
Vidre	19,60	6,00
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En la Taula núm. 87, s'observa una major mobilitat en les cooperatives consolidades, en les quals el 47,70% han vist augmentar el nombre dels seus socis, el 38% els ha vist reduir, i solament el 6% tenen un nombre de socis similar al que tenien en el moment de la seva constitució.

En les cooperatives que formen el bloc de les recents, els percentatges que registren l'evolució del nombre de socis, estan força equilibrats. Es pot destacar que el percentatge que representen les cooperatives que han vist com el seu nombre de socis es reduïa, és relativament alt, sobretot tenint en compte que la que té un període més llarg de funcionament és de

sis anys, mentre que per a les consolidades, hi ha cooperatives que tenen una antiguitat de més de cinquanta anys. Aquestes dades reflecteixen que d'alguna manera l'actual fenomen de creació de cooperatives és encara un moviment poc madur i poc estabilitzat.

TAULA NÚM. 87. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE SOCIS (%).

<u>Evolució</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
Cooperatives que han vist augmentar el nombre de socis.	47,70	34,55
Cooperatives que han vist disminuir el nombre de socis.	38,00	32,10
Cooperatives que no han vist variar el nombre de socis.	6,00	33,35
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Comparant la mitjana d'evolució de la dimensió de les cooperatives per sector d'activitat, entre els dos blocs de cooperatives es constata que aquesta coincideix positivament en tres sectors d'activitat: construcció, serveis assistencials i serveis a les empreses (Taula núm. 88).

La divergència apareix en les del sector de la construcció que ha estat al voltant dels onze socis. Les cooperatives del bloc de les recents, han generat un creixement mitjà que se situa entre un i dos socis. La diferència és molt més gran entre el conjunt de les cooperatives de la branca de serveis assistencials, en tant que en el bloc de les més antigues, la mitjana de creixement és d'unes 26 persones per cooperativa, i entre les que s'han creat més recentment, el creixement mitjà, és d'onze socis.

Seguint amb l'anàlisi d'aquesta darrera taula, els sectors que han vist disminuir el seu nombre de socis, tant pel que fa a un bloc com a l'altre, són bàsicament les activitats del sector de l'alimentació i del tèxtil.

Les dades que es recullen en aquesta taula, també permeten observar com els sectors de la fusta i de transports han tingut una mitjana de creixement positiu en les cooperatives consolidades. Mentre que les altres han vist disminuir el nombre dels seus socis.

En conjunt, el bloc de les cooperatives més antigues tenen una mitjana d'evolució a l'entorn de tres socis per cooperativa. En canvi, per a les cooperatives recents la mitjana és una mica més rellevant.

TAULA NÚM. 88. MITJANA D'EVOLUCIÓ PER SECTOR D'ACTIVITAT.

Sector d'activitat	Antigues	Recents
Arts gràfiques	-	- 0,20
Alimentació	- 3,00	- 0,33
Construcció	+ 10,88	+ 1,55
Ensenyament	-	+ 0,40
Fusta	+ 2,50	- 4,50
Metall	+ 0,22	- 0,41
Naval	+ 10,00	-
Químic	+ 4,00	-
Serveis assistencials	+ 26,85	+ 11,22
Serveis culturals	-	+ 2,00
Serveis empreses	+ 18,00	+ 9,50
Tèxtil	- 95,00	- 0,28
Transports	+ 5,00	- 1,33
Vidre	- 15,00	+ 47,00
Mitjana final	+ 3,00	+ 3,45

FONT: Elaboració pròpia.

Les dades exposades en la Taula núm. 89 en què es presenta la relació entre la mitjana de socis per cooperativa i sector d'activitat, permeten fer les següents observacions:

- En el seu conjunt, les cooperatives de més tradició tenen una mitjana de 26 socis per cooperativa, que és bastant superior a la que tenen les cooperatives del bloc de les més noves, que és de 16 socis per cooperativa.

- La mitjana més alta, tant en un bloc com en l'altre, l'ostenten les cooperatives del sector del vidre.

- Les cooperatives del sector de serveis, tant en la branca de les assistencials, com en les de serveis a les empreses, tenen una mitjana de socis que és superior en el grup de les consolidades. El mateix succeeix entre les de l'alimentació, construcció i transports.

- Les cooperatives que formen el grup de les noves, i que tenen una mitjana superior a les del bloc de les consolidades estan situades en el sector del metall i del tèxtil.

- La comparació de la dimensió de les cooperatives en funció del nombre de socis, reafirma el fet que les cooperatives del grup de les consolidades tenen una dimensió més gran que les recents.

TAULA NÚM. 89. MITJANA DE SOCIS PER COOPERATIVA I SECTOR D'ACTIVITAT.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
Arts gràfiques	-	7,00
Alimentació	20,50	9,00
Construcció	23,77	8,62
Ensenyament	-	7,80
Fusta	10,00	10,00
Metall	13,33	22,88
Naval	13,00	-
Químic	13,00	-
Serveis assistencials	38,50	20,33
Serveis culturals	-	9,00
Serveis empreses	31,35	16,00
Tèxtil	9,50	14,85
Transports	26,00	22,00
Vidre	71,66	77,00
Mitjana final	26,10	15,92

FONT: Elaboració pròpia.

Concretant una mica més, la Taula núm. 90 permet veure que les que tenen cinc socis, que és el mínim delimitat per la Llei de Cooperatives de Catalunya, estan més representades en el bloc de les recents. El mateix fet es destaca en les que tenen de sis a deu socis.

TAULA NÚM. 90. DIMENSIÓ DE LES COOPERATIVES (%).

<u>Socis</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
5 socis.	7,15	19,75
De 6 a 10 socis.	31,00	45,65
D'11 a 15 socis.	23,80	9,90
De 16 a 25 socis.	9,50	7,40
De 26 a 50 socis.	14,30	9,85
De 51 a 75 socis.	4,75	4,95
De 76 a 100 socis.	4,75	1,25
101 socis i més.	4,75	1,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

A partir de les dades de la Taula núm. 91, resalten principalment dues qüestions. En primer lloc que es confirma la dimensió més gran en les cooperatives més arrelades ja que les que tenen més de 50 socis representen més del 50% dels socis del total d'aquest bloc.

En segon lloc, també es dedueix d'aquesta taula una presència de cooperatives de tamany més petit en el bloc de les noves, ja que les de més de 50 socis, solament ocupen el 37% del total de socis, i les que tenen de 5 a 50 socis, representen el 92% d'empreses i el 62% dels socis.

TAULA NÚM. 91. RELACIÓ PERCENTUAL ENTRE NOMBRE DE SOCIS I COOPERATIVES.

<u>Intervals</u>	<u>Antigues</u>		<u>Recents</u>	
	<u>Cooperatives</u>	<u>Socis</u>	<u>Cooperatives</u>	<u>Socis</u>
De 5 a 15 socis	61,95	22,50	75,30	33,40
De 16 a 50 socis	23,80	26,10	17,25	29,25
51 socis i més	14,25	51,40	7,45	37,35
TOTAL	100,00	100,00	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Segons la Taula núm. 92, les cooperatives d'un tamany més petit, en el bloc de les consolidades, principalment es concentren en tres sectors, metall, construcció i serveis assistencials, mentre que en les de recent constitució es manifesta una distribució més semblant en els diferents sectors.

TAULA NUM. 92. RELACIÓ DIMENSIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT (%).

Sector d'activitat	De 5 a 15 socis		De 16 a 50 socis		51 socis i més	
	Antigues	Recents	Antigues	Recents	Antigues	Recents
Arts gràfiques	-	8,20	-	-	-	-
Alimentació	3,85	4,90	10,00	-	-	-
Construcció	23,10	11,50	20,00	7,10	16,65	-
Ensenyament	-	16,40	-	-	-	-
Fusta	7,70	3,30	-	-	-	-
Metall	30,75	19,70	10,00	21,40	-	33,40
Naval	3,85	-	-	-	-	-
Químic	3,85	-	10,00	-	-	-
Serveis assistencials	15,35	6,55	20,00	28,60	33,35	16,65
Serveis culturals	-	3,25	-	-	-	-
Serveis empreses	3,85	14,75	10,00	28,60	16,65	16,65
Tèxtil	7,70	9,80	-	-	-	16,65
Transports	-	1,65	10,00	14,30	-	-
Vidre	-	-	10,00	-	33,35	16,65
TOTAL	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En el cas de les de 16 a 50 socis, cal constatar que les més antigues estan presents en 8 dels 12 sectors d'activitat. Sobresurt la seva presència en la construcció i els serveis assistencials.

En les cooperatives noves, la seva presència es dona en cinc sectors, principalment en el de serveis, tant en els assistencials, com en els dedicats a les empreses.

En relació a les grans, i d'acord amb les freqüències d'aquesta taula, resulta que les cooperatives consolidades tenen una més gran presència en el sector de serveis assistencials i en les del vidre. Les noves es concentren bàsicament en el metall. Aquest és el sector on són més nombroses les cooperatives que tenen més de 50 socis de treball.

Prenent aquells sectors que compten amb major presència en els dos blocs (construcció, metall, tèxtil i les diferents branques de serveis), es manifesta que en el sector de la construcció, les cooperatives del bloc que recull aquelles que s'han constituït darrerament, són bàsicament empreses petites, mentre que les consolidades estan distribuïdes en les tres dimensions. El contrari es produeix en les del metall, en què les cooperatives més antigues són de tamany petit i les recents gaudeixen d'una major presència en els altres dos tamanyos (Taula núm. 93).

TAULA NÚM. 93. DIMENSIO PER SECTOR D'ACTIVITAT (%).

Sector d'activitat	5-15 socis		16-50 socis		51 socis i +		Total	
	An tigues	Recents	An tigues	Recents	An tigues	Recents	An tigues	Recents
Arts gràfiques	-	100,00	-	-	-	-	-	100
Alimentació	50,00	100,00	50,00	-	-	-	100	100
Construcció	66,65	87,50	22,25	12,50	11,10	-	100	100
Ensenyament	-	100,00	-	-	-	-	-	100
Fusta	100,00	100,00	-	-	-	-	100	100
Metall	88,90	70,60	11,10	17,65	-	11,75	100	100
Naval	100,00	-	-	-	-	-	100	-
Químic	50,00	-	50,00	-	-	-	100	-
Serv. assisten.	50,00	44,45	25,00	44,45	25,00	11,10	100	100
Serv. culturals	-	100,00	-	-	-	-	-	100
Serv. empreses	33,33	64,30	33,33	28,60	33,34	7,10	100	100
Tèxtil	100,00	87,70	-	-	-	15,30	100	100
Transports	-	33,35	100,00	66,65	-	-	100	100
Vidre	-	-	33,35	-	66,65	100,00	100	100

FONT: Elaboració pròpia.

Mentre que les cooperatives consolidades de serveis es distribueixen de manera bastant equitativa en les tres dimensions, les del bloc de les noves són bàsicament cooperatives de tamany petit i mitjà.

En el tèxtil es constata que la totalitat de les empreses cooperatives que formen part del grup de les antigues són petites, és a dir que no tenen més de 15 socis per unitat empresarial. Aquest fet no es dona d'una manera tant absoluta en les de recent constitució, tot i que també tenen un nombre bastant alt amb una dimensió petita.

Per finalitzar amb aquesta contrastació de les diferents variables es tructurals dels dos blocs de cooperatives estudiats, la Taula núm. 94 posa de relleu les vies més utilitzades per a la seva capitalització. El més freqüent en els dos casos són les aportacions individuals dels socis. Aquest fet es dóna més en les antigues que en les altres. En aquestes també es capitalitza a través d'aconseguir crèdits de bancs i caixes a nivell personal.

TAULA NÚM. 94. VIES DE CAPITALITZACIÓ (%).

<u>Vies de capitalització</u>	<u>Antigues</u>	<u>Recents</u>
Indemnitzacions	1,75	4,75
Subvencions	10,55	21,70
Aportacions socis	54,40	41,50
Crèdits personals	3,50	16,00
Crèdits oficials	5,25	1,90
Capitalització subsidi atur	1,75	2,85
Infraestructura de l'empresa anterior	22,80	11,30
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La segona via que utilitzen és la de les subvencions provinents de les diferents administracions estatal, autonòmica i local. Aquesta modalitat ha estat més utilitzada en la darrera onada de cooperatives, que més aviat sembla que utilitzin menys el procediment dels crèdits oficials.

La via de capitalitzar els subsidis i les indemnitzacions, és una altra modalitat que s'utilitza, sobretot en les cooperatives constituïdes durant els darrers sis anys.

TERCERA PART: LES MÚLTIPLES CARES D'UNA REALITAT

CAPÍTOL VI

LA DIVERSITAT DELS ORÍGENS I LES MOTIVACIONS

1. A TRAVÉS DE LA NECESSITAT O DE LA LLIURE ELECCIÓ.

El moviment cooperatiu de treball associat actual, és un territori que articula diferents realitats i motivacions. Respon a una gran gamma d'exigències i motivacions, sovint contradictòries entre elles.

La seva diversitat es manifesta en els orígens, en el tipus de compromís adquirit, en les opcions organitzatives adoptades i en les activitats que desenvolupa.

Tal com ja s'ha comentat, aquesta diversitat no és un fenomen nou i té una continuïtat fins els nostres dies. En aquesta tercera part de la recerca, dividida en dos capítols, es tracta de presentar aquesta diversitat elaborant unes tipologies a partir d'un conjunt de característiques que sintetitzen uns modus diferenciats d'entendre i operar en el camp del cooperativisme de treball associat.

Com és evident, no són iguals i moltes vegades ni tan sols similars, les motivacions que sorgeixen de la necessitat o les que ho fan des de la lliure elecció. Un nombre considerable de cooperatives s'originen en processos de transformació i tancament d'empreses tradicionals, algunes neixen perquè les activitats han deixat d'ésser rendibles per al sector privat, altres apareixen com a conseqüència de la necessitat de crear el propi lloc de treball. En la majoria d'aquestes experiències l'esperit cooperatiu hi és molt poc present, els recursos i el coneixements són escassos, i el futur és una incògnita que molt sovint es resol negativament.

Una altra línia que també es troba present en l'onada cooperativista a casa nostra ve donada per part de professionals i joves que amb ganes de dirigir i enriquir les pròpies ocupacions creen iniciatives sota la fórmula cooperativa. Aquestes en alguns casos obeeixen a una espontaneïtat conscient, en altres a programes públics d'autoocupació.

L'actual moviment cooperatiu, parteix bàsicament de dues situacions, segons si la iniciativa troba la seva arrel en una agrupació voluntària, o bé és fruit de la reconversió d'una empresa existent. De les experiències estudiades, 80 són iniciatives espontànies, que formen una cooperativa i constitueixen una empresa de nova creació. Quaranta-tres provenen de la reconversió d'una empresa tradicional, constituïdes a partir de la transformació d'empreses ja existents (Taula núm. 95).

TAULA NÚM. 95. COOPERATIVES QUE CREEN UNA NOVA EMPRESA O BÉ ES RECOLZEN EN UNA D'EXISTENT.

	Antigues		Recents		Total	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Cooperatives que originen una nova empresa.	27	64,30	53	65,45	80	65,00
Cooperatives que s'originen de la transformació d'una empresa existent.	15	35,70	28	34,55	43	35,00
TOTAL	42	100,00	81	100,00	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La presència d'unes i altres, segons si la cooperativa pertany al grup de les antigues, o bé al de les recents, és bastant similar, tal com s'observa en la Taula núm. 95. Sembla, doncs, que aquesta similitud permet avançar en la diferenciació entre unes i altres. Així cal verificar quines són les característiques de cada grup i quins subgrups poden establir-se en l'interior de cadascú.

2. COOPERATIVES QUE ORIGINEN UNA NOVA EMPRESA.

Hom pot delimitar en l'interior de les cooperatives que creen una no va empresa sis conjunts segons les característiques del seu origen. (Taula núm. 96).

Un primer conjunt, és el de les cooperatives promogudes per treballadors en atur, que han estat acomiadats d'una mateixa empresa, o bé provenen de diferents factories.

Un segon conjunt el formen les cooperatives impulsades per treballadors autònoms, és a dir que treballen per compte propi i que decideixen associar-se.

Un tercer conjunt, està constituït per aquelles iniciatives voluntàries, que pretenen crear la seva pròpia empresa. En aquest, s'hi troben cooperatives promogudes per professionals, i per treballadors assalariats. En altres casos la iniciativa es presa per un grup de persones amb vincles familiars, o bé per individus que ja estan realitzant una tasca en comú i decideixen formalitzar-la a través de la fórmula de la cooperativa. Finalment hi ha unes cooperatives que tenen el seu origen en un col·lectiu de gent jove.

Un altre conjunt, el formen aquelles cooperatives que han nascut com iniciatives de caire social i assistencial. En alguns casos són promogudes per col·lectius de professionals, provinents tant del camp social, com del sanitari, que molt sovint ja estaven actuant. En altres, les cooperatives són promogudes i impulsades per grups de pares de nois i noies amb problemes de disminució, per tal de buscar un camí per la reinserció laboral i social d'aquests. Hi ha altres casos, en què la cooperativa es concreta a partir del desdoblament d'un servei assistencial ja existent.

El cinquè conjunt, està constituït per cooperatives promogudes per gent que prové d'altres cooperatives, i que per raons d'estratègia d'aquestes, decideixen un procés de desdoblament de les seves activitats creant una nova empresa. També es pot produir un procés d'unificació de dues o més cooperatives petites. En altres circumstàncies, es dona el cas de gent que, provinent d'una altra cooperativa, s'ha distanciat d'aquesta per no estar d'acord amb el seu funcionament i decideixen constituir una nova cooperativa, d'acord amb les seves idees.

Finalment, hi ha les cooperatives que són animades i promogudes per part d'institucions i administracions públiques. Generalment a partir de les polítiques adreçades a fer front a la desocupació i a la dinamització de les economies locals.

TAULA NÚM. 96. COOPERATIVES QUE CONSTITUEIXEN UNA EMPRESA DE NOVA PLANTA.

Promogudes per treballadors en atur	{	acomiadats d'una mateixa empresa.
Promogudes per treballadors autònoms.	{	aturats provinents de diferents empreses.
Iniciatives voluntàries per crear la seva empresa	{	promogudes per professionals. promogudes per treballadors assalariats. promogudes per individus que ja estan realitzant una tasca en comú i decideixen formalitzar-la. promogudes bàsicament per gent jove.
Iniciatives de caire social i assistencial	{	promogudes per professionals del camp social i sanitari. promogudes per col·lectius existents (professionals/voluntaris). promogudes per pares de nois i noies deficients.
Promogudes per gent provinent d'altres cooperatives	{	per desdoblament de les seves activitats. per la unificació de dues o més cooperatives. per desacord en el seu funcionament.
Iniciatives promogudes per institucions i administracions, tant públiques com privades.		

3. COOPERATIVES QUE ES CONSTITUEIXEN A PARTIR D'EMPRESSES JA EXISTENTS.

En les cooperatives que s'han constituït a partir de la transformació d'alguna empresa ja existent (Taula núm. 97) es manifesten dos tipus de cooperatives. En primer lloc les que provenen de la modificació. Aquesta pot ésser animada, des de la mateixa direcció, tot implicant els treballadors per tal que assumeixin els costos de la crisi i evitant d'aquesta manera la possible desaparició de l'empresa. En altres casos la iniciativa recau en el col·lectiu dels treballadors, sigui a través del Comitè d'Empresa o bé per part d'algun sector de la plantilla, que anima a la resta de companys, per tal que assumeixin la fórmula cooperativa, per assegurar la continuïtat de l'empresa i els seus llocs de treball.

En segon lloc, hi ha un nombre significatiu de cooperatives, que s'originen a partir de la transformació d'empreses tradicionals que funcionen normalment, i que per diferents qüestions es transformen en cooperativa.

En algun cas, obeeixen a plantejaments estratègics de l'empresa, en d'altres és la conseqüència de la unificació de dues o més empreses petites. En altres es determinen pel fet de la jubilació de l'antic empresari que atorga la propietat i la gestió de l'empresa als treballadors, els quals es formalitzen com a empresa cooperativa (Taula núm. 97).

TAULA NÚM. 97. COOPERATIVES CONSTITUÏDES A PARTIR DE LA TRANSFORMACIÓ D'EMPRESSES JA EXISTENTS.

Transformació d'una empresa en crisi	- proposta empresarial. - iniciativa dels treballadors.
Transformació d'empreses funcionant normalment	- estratègia empresarial. - unificació de diferents empreses. - jubilació de l'antic empresari.

FONT: Elaboració pròpia.

Cal situar la distribució d'aquests components en els dos blocs de cooperatives, antigues i recents, que fins ara s'ha estat utilitzant (Taula núm. 98).

El primer que destaca d'aquesta taula, és que el conjunt de cooperatives, que són fruit d'iniciatives promogudes per gent que prové d'altres experiències cooperatives, així com aquelles que són animades i promogudes per algunes institucions públiques i privades, sobretot per part de l'administració local, es concentren en el bloc de les recents; és a dir per aquelles cooperatives que s'han constituït durant els darrers sis anys.

Mentre que les iniciatives que són promogudes per treballadors autònoms és característic del cooperativisme més tradicional, en la mesura que es constata la seva presència solament en aquest bloc.

En segon lloc, cal senyalar que els percentatges més alts, estan representats pels conjunts que recullen aquelles iniciatives voluntàries que s'originen en col·lectius que s'agrupen per tal de crear la seva pròpia empresa, un 23,55% del total. Segueixen aquelles cooperatives que s'han constituït a partir de la transformació d'empreses vivint un procés de crisi, les quals representen el 22,75% de les cooperatives estudiades.

Finalment sobresurt en les cooperatives antigues una presència considerable del conjunt d'iniciatives de caire social i assistencial. Elles representen prop del 24% de les cooperatives d'aquest bloc. Mentre que en el de les recents aquestes iniciatives encarnen el 9,85% del total.

TAULA NÚM. 98. DISTRIBUCIÓ DE LES COOPERATIVES ESTUDIADAES SEGONS EL SEU ORIGEN.

	Antigues		Recents		Total	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
<u>COOPERATIVES QUE CONSTITUEIXEN UNA EMPRESA DE NOVA CREACIÓ.</u>						
Iniciatives promogudes per treballadors en atur.	5	11,90	11	13,60	16	13,00
Iniciatives promogudes per autònoms.	3	7,20	-	-	3	2,45
Iniciatives voluntàries.	9	21,40	19	23,45	28	22,75
Iniciatives de caire social i assistencial.	10	23,80	8	9,85	18	14,65
Iniciatives de gent provinent d'altres cooperatives.	-	-	8	9,85	8	6,50
Iniciatives promogudes per diferents institucions.	-	-	7	8,65	7	5,70
TOTAL	27	64,30	53	65,45	80	65,00
<u>COOPERATIVES PROVINENTS DE PROCESSOS DE TRANSFORMACIÓ.</u>						
Transformacions d'empreses en crisi.	10	23,80	18	22,20	28	22,75
Transformació d'empreses funcionant normalment.	5	11,90	10	12,35	15	12,25
TOTAL	15	35,70	28	34,45	43	34,55
T O T A L	42	100,00	81	100,00	123	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

CAPÍTOL VII

ASSAIG TIPOLÒGIC

Aquest setè capítol acumula la informació quantitativa i qualitativa del treball de camp realitzat, de cara a confeccionar unes tipologies que responguin a la pluralitat de les situacions que es donen en el cooperativisme de treball associat a casa nostra. Per a cada un dels tretze tipus que es presenten es donen les principals característiques que el defineixen. En funció d'elles cada tipus pren un perfil prou acusat i diferenciat dels altres, tot i que a vegades una determinada variable pot trobar-se en diferents tipus.

1. L'ATUR COM A VIA.

Aquestes cooperatives són formades bàsicament per treballadors que es trobaven, abans de formar-la, en atur. Poden ésser promogudes tant per treballadors d'una mateixa empresa, com per un grup d'aturats que provenen de diferents empreses, que s'agrupen per tal de constituir una cooperativa per fer front a la seva situació.

Es tracta en total de setze cooperatives, de les quals cinc pertanyen al grup de les antigues i les onze restants són de recent constitució.

Aquestes cooperatives, s'hi ubiquen en sis comarques, tal com es pot veure en la Taula núm. 99, essent dominants les del Barcelonès i comarques més properes.

TAULA NÚM. 99. DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DEL TIPUS 1.

<u>Comarques</u>	<u>Percentatge</u>
Baix Camp	6,25
Baix Llobregat	12,50
Barcelonès	43,75
Maresme	12,50
Osona	6,25
Vallès Occidental	18,75
TOTAL	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Sobresurt el sector de la construcció, seguit del metall i de la fusta (Taula núm. 100).

TAULA NÚM. 100. DISTRIBUCIÓ SEGONS EL SECTOR D'ACTIVITAT DEL TIPUS 1.

<u>Sector d'activitat</u>	<u>Percentatge</u>
Arts gràfiques	6,25
Construcció	31,25
Fusta	18,75
Metall	18,75
Serveis a les empreses	12,50
Tèxtil	6,25
Vidre	6,25
TOTAL	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Aquest tipus de cooperatives impliquen uns 189 socis, que principalment estan reunits en l'interval dels que tenen de 31 a 50 socis. Percentatge que és molt superior al del conjunt de cooperatives analitzades. Així, mentre aquestes representen el 67,20, les primeres són el 47,50% (Taula núm. 101).

TAULA NÚM. 101. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER GRUPS D'EDAT DEL TIPUS 1 (%).

<u>Grup d'edat</u>	<u>Tipus 1</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	-	2,95
De 21 a 25 anys	4,75	11,90
De 26 a 30 anys	14,30	15,95
De 31 a 40 anys	34,40	30,60
De 41 a 50 anys	32,80	16,90
De 51 a 60 anys	11,10	8,20
61 anys i més	2,65	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Com és després de la Taula núm. 102, la situació laboral anterior dominant és la de l'atur (79,5%). Cal posar de relleu el baix percentatge de socis que estaven a la recerca de la seva primera ocupació, en relació al del conjunt de les 123 cooperatives que formen el total de l'estudi (Taula núm. 102).

TAULA NÚM. 102. SITUACIÓ LABORAL PRÈVIA DEL TIPUS 1 (%).

<u>Situació laboral</u>	<u>Tipus 1</u>	<u>Total mostra</u>
Professional	6,85	13,45
Administratiu	1,00	5,20
Oficial	9,00	11,10
Peó	1,00	7,40
Primera ocupació	2,65	9,60
Atur	79,50	17,30
Altres	-	19,10
No consta	-	16,85
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Cal dir que en la majoria de les cooperatives promogudes per treballadors en atur, molts dels seus socis tenen uns nivells d'estudis reglats, del Grup A, és a dir que o bé no tenen cap mena d'estudis oficials, o que en tot cas tenen estudis bàsics, com: EGB, Graduat Escolar, o FP - 1. En la Taula núm. 103, es pot contrastar com el percentatge d'aquests tipus és bastant més rellevant que el del conjunt de les cooperatives de la mostra.

TAULA NÚM. 103. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DEL TIPUS 1 (%).

<u>Nivell d'estudis</u>	<u>Tipus 1</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	94,70	66,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulats, grau mitjà i similars).	4,75	15,40
Grup C (Estudis superiors).	0,55	9,55
No consta.	-	8,15
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Els socis, en gran part no han nascut a terres catalanes. El 75,15% provenen d'altres zones de l'Estat espanyol. Percentatge que, un cop més, és molt superior que el del conjunt de cooperatives que s'han analitzat (Taula núm. 104).

TAULA NÚM. 104. LLOC D'ORIGEN DELS SOCIS DEL TIPUS 1 (%).

<u>Lloc de naixement</u>	<u>Tipus 1</u>	<u>Total mostra</u>
Nascuts a la localitat.	11,65	30,90
Nascuts a la província.	12,20	17,75
Nascuts a la resta de Catalunya.	1,00	2,90
Nascuts a la resta de l'Estat espanyol i estranger.	75,15	39,20
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Aquestes dades porten a definir un tipus de cooperatives ubicades principalment en la comarca del Barcelonès, treballant primordialment en el sector de la construcció i conformades amb socis d'edats madures, amb nivells d'instrucció baixos i que majoritàriament estan formades per treballadors emigrants. Són empreses d'un tamany petit (Taula núm. 105), que bàsicament s'han finançat i capitalitzat a través de les aportacions dels socis (Taula núm. 106).

TAULA NÚM. 105. DIMENSIÓ DEL TIPUS 1 (%).

<u>Tamany</u>	<u>Tipus 1</u>	<u>Total mostra</u>
5 socis	18,75	16,25
De 6 a 10 socis	62,50	40,65
D'11 a 15 socis	12,50	14,60
De 16 a 25 socis	-	8,15
De 26 a 75 socis	-	15,45
De 76 a 100 socis	6,25	2,45
101 socis i més	-	2,45
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 106. CAPITALITZACIÓ DEL TIPUS 1 (%).

<u>Modalitat</u>	<u>Tipus 1</u>	<u>Total mostra</u>
Indemnitzacions	12,50	3,70
Subvencions	6,25	17,80
Aportacions socis	62,50	46,00
Crèdits personals	12,50	11,70
Crèdits oficials	-	3,00
Capitalització atur	6,25	2,45
Infraestructura	-	15,35
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Es tracta de cooperatives que s'han creat principalment com una via contra la desocupació amb la finalitat de poder tenir un lloc de treball i un salari. Moltes vegades treballen en l'únic camp que els socis coneixen.

Tal com es deia en una de les entrevistes: "Els socis fundadors treballaven en una mateixa empresa del sector de la construcció, i per conflictes interns es va declarar una reestructuració de plantilla. Llavors, alguns dels obrers, ens vam trobar sense lloc de treball, la qual cosa era més greu, per tal com la majoria de nosaltres teníem un nivell cultural baix, molts amb prou feines sabíem llegir i escriure. Amb unes edats poc propícies per competir amb els més joves, en el mercat de treball. En fi, vèiem poques possibilitats de poder trobar un lloc de treball fix. Per la qual cosa, quan un tècnic, que també estava afectat per la reestructuració, va proposar la possibilitat de formar una cooperativa, la majoria dels treballadors vam acceptar la idea". Més o menys, aquesta situació es repeteix en totes elles.

Els motius per a constituir-se en una empresa cooperativa són diferents: per a uns aquesta fórmula està protegida per les Administracions i per tant és més rendible i més fàcil la seva constitució, que no pas una societat anònima.

Per a altres es tracta d'aprofitar que "en aquells moments l'Administració Central, atorgava unes ajudes a fons perdut d'unes 500.000 pessetes per cada soci". Altres han manifestat que la motivació es trobava en l'ànim de crear una empresa que fos dirigida i portada per ells mateixos, per tal de no trobar-se una altra vegada amb un acomiadament.

Aquestes cooperatives estan estructurades i organitzades de manera molt senzilla. Generalment els seus òrgans solament són els imprescindibles per a la seva legalització. Totes manifesten que es regeixen per l'Assemblea General i pel Consell Rector, però que a l'hora de la veritat, a causa en part del seu tamany, la majoria d'elles prenen les decisions de manera molt informal. Així per exemple s'afirma: "tots els càrrecs són rotatius, i les decisions les prenem entre tots els socis, mentre treballem, sense necessitat de constituir un espai formal, a part de l'estrictament obligat pels estatuts". I també: "si no sorgeix un assumpte especial, extraordinari per al funcionament de la cooperativa, no fem cap tipus de reunió i les decisions es van prenent sobre la marxa. Tot recau sobre el President, que alhora fa d'encarregat, supervisa i distribueix les activitats".

Aquesta manera d'actuar, també es posa de manifest amb altres respostes, com: "L'assemblea general, es reuneix exclusivament un cop l'any, i tot recau sobre el consell rector, en el qual tots els càrrecs són rotatius, menys el de president, atès que existeix un baix nivell cultural entre els socis, fet que no permet que tots ocupin aquesta responsabilitat, ja que el president és la persona que porta tota l'organització del treball. Solament, quan aquest ho creu oportú, demana el parer al consell rector i aquest a l'assemblea".

Molt sovint el càrrec de president recau sobre aquella persona que ha portat el pes en el procés de constitució de la cooperativa: "el càrrec de president és fix, l'ostenta la persona que fou l'animador de la cooperativa. Ell s'encarrega d'assignar els altres càrrecs representatius del consell rector i d'imposar les línies d'actuació de la cooperativa".

Altres, segueixen més els principis cooperativistes i atorguen un major protagonisme a l'assemblea: "la cooperativa es regeix per l'assemblea i el consell rector. Mentre aquest darrer és qui decideix sobre els possibles

treballs a acceptar, és l'assemblea, que es reuneix cada quinze dies, i sempre després de les hores de treball, la que dóna el vist i plau d'aquests".

En general es constata que aquestes iniciatives més lligades a la necessitat de tenir un treball i uns ingressos, posseeixen un esperit cooperatiu baix. Adhuc, es destaca que la forma més important de capitalitzar la cooperativa, és a través d'una autoexplotació.

Aquesta situació, juntament amb l'aspecte econòmic, són els que generen la majoria de problemes, i no ajuden gens a crear un ambient harmònic i efectiu per tal de consolidar les cooperatives, tant des del punt de vista econòmic com social.

Una altra font de conflictes, està estrictament lligada a la situació descrita, i es produeix més sovint amb la manca de liquidesa. Això comporta que molts socis abandonin la cooperativa. Algunes d'elles han manifestat que el seu principal problema, en aquest sentit, rau en el caràcter cooperatiu: "Ésser cooperativa ha estat un entrebanc per tal d'aconseguir crèdits dels bancs i de les entitats privades".

Una altra font de conflictes afecta les relacions de la gent: "Els principals problemes i conflictes que s'han plantejat són a nivell de relacions internes, en relació a les in comptabilitats en l'ordre personal entre els socis. Existeixen unes actituds d'intoleràncies entre alguns socis, i per tant és molt difícil arribar a acords". Davant d'aquesta situació, algunes cooperatives actuen de manera taxativa: "En un principi hi havia alguns socis que no s'adaptaven al règim de l'empresa, però els vam treure i es van acabar els problemes".

Un altre aspecte que origina tensions en el si de les cooperatives d'aquest tipus, sorgeix quan alguna d'elles arriba a aconseguir algun tipus d'excedents. Llavors, comencen a aparèixer discrepàncies entre els socis que, molt sovint, condueixen que alguns dels socis decideixin abandonar-la.

Altres problemes que han destacat sobretot les cooperatives més antigues, deriven del fet de com adequar els seus productes a les necessitats dels mercats. La qual cosa determina, molt sovint, canvis profunds en la seva organització, que no són generalment assumits per tots els seus membres.

2. LA SUMA D'ESFORÇOS.

Tres són les cooperatives de la mostra que es cataloguen en aquest tipus. Es tracta de cooperatives que, per l'any de la seva constitució, formen part del bloc de les antigues. Estan ubicades en les comarques del Barcelonès, Baix Llobregat i el Vallès Occidental. Pertanyen als sectors del metall, tèxtil i transports.

TAULA NÚM. 107. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER EDATS DEL TIPUS 2. (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 2</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	-	2,95
De 21 a 25 anys	3,90	11,90
De 26 a 30 anys	7,80	15,95
De 31 a 40 anys	41,20	30,60
De 41 a 50 anys	33,30	16,90
De 51 a 60 anys	13,80	8,20
61 anys i més	-	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 108. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DEL TIPUS 2 (%).

<u>Nivell d'instrucció</u>	<u>Tipus 2</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	92,15	66,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	7,85	15,40
Grup C (Estudis superiors).	-	9,55
No consta	-	8,15
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Els socis tenen unes edats bastant elevades, si es compara els seus percentatges amb els que recullen el conjunt de cooperatives de la mostra (Taula núm. 107), i un nivell d'instrucció baix, ja que el 92% tenen estudis del grup A (Taula núm. 108), molt per sobre de la mitjana del total. D'aquests socis, més de la meitat han nascut fora de Catalunya (Taula núm. 109).

TAULA NÚM. 109. LLOC D'ORIGEN DELS SOCIS DEL TIPUS 2 (%).

Lloc de naixement	Tipus 2	Total mostra
Nascuts a la localitat.	15,70	30,90
Nascuts a la província.	27,45	17,75
Nascuts a la resta de Catalunya.	-	2,90
Nascuts a la resta de l'Estat espanyol i estranger.	56,85	39,20
No consta.	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Aquestes cooperatives formades i promogudes per treballadors autònoms, tenen l'origen en la necessitat d'ampliar el seu camp de treball, fet que individualment, se'ls presenta envoltat de moltes dificultats. Tal com explicaven en una cooperativa de transportistes de Gavà: "La cooperativa es va constituir l'any 1973, i fou conseqüència de la iniciativa d'un grup de transportistes que treballaven per compte propi de manera individual. La finalitat erà la de poder treballar a més gran escala, de manera que no sigui cada persona individual la que diàriament hagi de buscar el treball. Es tractava de crear uns serveis centrals, i tenir una persona contractada, que en aquest cas actua com a gerent de la cooperativa, i que entre altres funcions té la de distribuir les comandes que arriben en el si de la cooperativa".

En un altre cas, la motivació és molt semblant, es tracta de treballar plegat per tal d'augmentar la seva capacitat empresarial. És una cooperativa que es va constituir l'any 1979, amb vuit persones. La majoria de les

quals ja havien estat treballant en una mateixa empresa com assalariats, uns anys abans. Aquesta empresa va proposar als seus treballadors que s'organitzessin pel seu compte, i que així els hi traspassaria part de la seva producció. Alguns dels treballadors van acceptar i s'instal·laren en un taller propi, tenint com a base del seu treball les comandes de l'antiga empresa. Però a mesura que va anar transcorrent el temps, l'empresa els hi donava cada cop menys feina. Llavors cada un havia d'anar a la recerca de nous treballs, de nous clients. Això, juntament amb la manca d'adequació del lloc en el qual realitzaven la seva tasca, que comportava problemes amb els veïns, van decidir ajuntar-se i treballar conjuntament, en unes condicions més favorables.

El factor, que els va decidir a convertir-se en empresa cooperativa, va ésser el consell d'uns coneguts que la utilitzaven. Per a ells era la més positiva pels avantatges fiscals que oferia.

El darrer cas, és el d'una cooperativa de Sabadell, de teixidors auxiliars, "drapaires". Aquests generalment són treballadors autònoms que treballen independentment. Un grup d'ells, davant de l'important percentatge que quedava en mans dels intermediaris, varen constituir-se en cooperativa per tal de suprimir-los: "Es tractava de no treballar per a ells (els intermediaris), sinó anar a buscar la feina directament a les empreses, i així no haver de patir cap descompte en les tarifes".

L'organització d'aquestes cooperatives, està estretament lligada a la funció que han de complir. Així, en la del metall, que és d'un tamany reduït, la seva estructura recau bàsicament en un consell rector, format per un president, secretari, vocal i interventor de comptes. Des del moment en què es formà l'any 1979, la persona que ostenta el càrrec de president, no ha canviat. Els socis li han anat renovant la confiança, perquè segons ells, portava una bona gestió. Per altra banda, declaren que no tenen per costum fer reunions periòdiques, i solament quan sorgeix alguna qüestió important, es convoca una reunió en la qual participen tots els socis.

La cooperativa de transports, manté encara una estructura més formal. Està formada per la junta rectora i l'assemblea, la qual es reuneix obligatòriament un cop l'any. Però qui de fet dirigeix i gestiona la cooperativa és una sola persona, el gerent, que és un treballador contractat i assalariat.

En el cas de la cooperatives de "drapaires", l'estructura organitzativa es recolza principalment en l'assemblea, la qual es reuneix un cop cada mes, com a mínim, per tal de discutir els temes que afecten el conjunt de la cooperativa: "Per exemple, si hi ha un teixidor que teixeix de manera molt lenta, i l'empresa que ofereix la feina s'ha queixat, en l'assemblea se li crida l'atenció. També es discuteixen els preus a l'hora d'agafar una feina". Mentre que el consell rector, format pels càrrecs que els estatuts estipulen, es reuneix obligatòriament un cop l'any.

Cal remarcar que aquesta darrera té una estructura empresarial molt peculiar, ja que cada soci treballa autònomament amb les seves pròpies màquines, en un local, pagant el lloguer entre tots els socis. Utilitzen, a més, un altre local que pertany a la cooperativa, en el qual tenen les màquines que són propietat d'aquesta. El president de la cooperativa és l'encarregat de buscar el treball entre les empreses. És un càrrec rotatori, i gaudeix d'un salari fixat entre tots els socis. Mentre ocupa el càrrec, les seves màquines les ofereix a la cooperativa, i quan es renova el president antic recupera les seves màquines i deixa de percebre el sou que rebia per ostentar el càrrec. Cal dir que en aquesta cooperativa no s'accepta ningú que no sigui autònom i que no pugui aportar les seves pròpies eines de treball.

Aquest tipus de cooperatives es capitalitzen bàsicament a partir de les aportacions inicials de cada soci, que a més aporten les seves màquines, o en el cas de la de transport, la seva eina de treball, que és el camió.

Els conflictes són diversos. Uns són d'ordre genèric, com els problemes que tenen a l'hora de demanar crèdits als bancs i de cobrar dels clients. D'altres són més específics. Així la cooperativa del metall ubi

cada a Barcelona, ha manifestat que el problema que han d'afrontar i que els crea més enrenou, és com cobrir les vacants que es produeixen per la jubilació d'alguns dels seus socis, ja que tenen dificultats per trobar persones especialitzades en el tipus de treball que realitzen.

En la formada per "drapaires", s'afirma que el conflicte més greu, va consistir que en el procés de voler acabar amb els intermediaris, hi va haver un cert decantament a convertir-se'n ells mateixos. La qual cosa va provocar que molts socis deixessin la cooperativa. Però els seus problemes actuals deriven de les discussions que es generen d'acceptar les tarifes que les empreses els hi volen imposar. Davant d'això hi ha dues posicions: uns que no volen treballar amb preus baixos, mentre que d'altres estan per la seva acceptació, ja que raonen que és més factible agafar feines barates, però més llargues en el temps, i així no han d'anar desmontant la maquinària.

3. LA DIGNITAT DE LA COOPERACIÓ.

Les cooperatives que s'inclouen en aquest grup tenen com a característica que els promotors són professionals que s'agrupen per tal de crear la seva pròpia empresa. Molt sovint, gaudeixen d'una situació laboral bastant consolidada: "Abans de formar la cooperativa, la situació laboral de la majoria dels socis era òptima, ja que tots treballaven en les seves respectives professions, si bé la formació de la cooperativa ens suposava un al·licient, i vam decidir posar-la en marxa deixant les nostres ocupacions anteriors".

En concret, les cooperatives aquí analitzades són set. D'aquestes, sis s'han constituït des de l'any 1981 fins avui, és a dir que formen part del grup de les recents; l'altra fou formalitzada l'any 1977. Territorialment, estan ubicades majorment en el Barcelonès, en concret sis són de Barcelona ciutat i l'altra pertany a la comarca del Vallès Occidental, a la ciutat de Sabadell. Les seves activitats empresarials es concreten en dos camps: l'en senyament, amb dues de les cooperatives considerades dedicades a una llar d'infants i una escola d'idiomes; cinc pertanyen al sector dels serveis a les empreses; tres d'elles es dediquen a l'assessorament, gestió i administració d'empreses, una altra s'ocupa de tasques de manteniment i assistència tècnica, i finalment hi ha una altra que actua en el camp de la fabricació i instal·lació d'energies renovables.

Totes aquestes cooperatives tenen una dimensió bastant reduïda quant al seu nombre de socis. De les set cooperatives, quatre tenen de 5 a 7 socis i les tres restants tenen entre 11 i 12 socis. En total hi treballen unes 59 persones, de les quals 38 són homes i 21 dones, que percentualment representen el 64,40 i el 35,60, respectivament. La majoria d'aquests socis són relativament joves, el 52,55% tenen edats compreses entre els 21 i 30 anys (Taula núm. 110).

TAULA NÚM. 110. DISTRIBUCIÓ PER GRUPS D'EDAT DEL TIPUS 3 (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 3</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	-	2,95
De 21 a 25 anys	16,95	11,90
De 26 a 30 anys	35,60	15,95
De 31 a 40 anys	28,80	30,60
De 41 a 50 anys	16,95	16,90
De 51 a 60 anys	1,75	8,20
61 anys i més	-	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La majoria del socis han nascut a Catalunya, el 28,80% en la mateixa localitat en què està ubicada la cooperativa i el 43,80% en altres poblacions. Solament el 27,15% restant han nascut fora de Catalunya (Taula núm. 111). També tenen un elevat grau d'instrucció, atès que solament el 23,70% tenen estudis mitjans mentre que el 76,30% en tenen de superiors (Taula núm. 112).

TAULA NÚM. 111. LLOC D'ORIGEN DELS SOCIS DEL TIPUS 3 (%).

<u>Lloc de naixement</u>	<u>Tipus 3</u>	<u>Total mostra</u>
Nascuts a la localitat.	28,80	30,90
Nascuts a la província.	18,65	17,75
Nascuts a la resta de Catalunya.	25,40	2,90
Nascuts a la restat de l'Estat espanyol i estranger.	27,15	39,20
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 112. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DEL TIPUS 3 (%).

Nivell d'instrucció	Tipus 3	Total mostra
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	-	66,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	23,70	15,40
Grup C (Estudis superiors).	76,30	9,55
No conta	-	8,15
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Aquestes cooperatives, tenen un origen bastant semblant. En algun cas sorgeixen de la iniciativa d'un grup de persones que estan treballant en una mateixa empresa que decideixen constituir-se en cooperativa per tal d'aconseguir una "superació tècnica, generant uns serveis de qualitat i una forma de treballar que permeti la plena participació de cada un dels seus membres". Són gent que coneixen un mateix camp de treball i que molt sovint no estan satisfets de com l'empresa en la qual treballaven s'organitzava i actuava. Decideixen, llavors, adoptar la forma de cooperativa pel fet que els hi permet desenvolupar una relació d'igualtat entre tots ells: "La cooperativa neix del descontent d'un grup de professors d'idiomes, de diferents empreses, que no estàvem satisfets amb el marc en el qual desenvolupàvem la nostra activitat".

Altres vegades, s'ha manifestat que la cooperativa sorgeix per vinculacions orgàniques dels socis, els quals poden pertànyer a un mateix sindicat o partit polític. Decideixen constituir-se en cooperativa, per tal com creuen que és la millor manera d'organitzar-se per aconseguir els seus objectius socials i laborals.

En un altre cas els factors que desencadenen la formació de la cooperativa tenen una arrel ideològica, però aquesta no resulta del lligam existent entre els socis, sinó per compartir uns plantejaments: "Partíem d'una premissa

ideològica en tres nivells: en el cooperatiu, respecte al tipus de treball i a l'organització empresarial". Les característiques comunes dels promotors són que tots ells són llicenciats, i que mantenen una relació a nivell universitària. Així la seva motivació fou la de "poder realitzar una acti vitat molt concreta, com era el desenvolupament i estudi de les energies al ternatives. Tot possibilitant una millora en la qualitat de vida dels seus socis, tant a nivell professional com personal".

La base organitzativa recau en la majoria d'aquest tipus de cooperatives, en l'assemblea; en bona mesura això es facilita pel tamany i pel tipus d'activitats que realitzen. D'altra banda, el consell rector d'aquestes cooperatives generalment implica la totalitat del socis: "Ens organitzem a través de l'assemblea, que es reuneix en sessió ordinària cada setmana". I també: "En sessions extraordinàries quan sorgeix qualsevol tema o problema que ho requereixi". Altres vegades s'afirma: "Ens reunim tots els cops que fa falta, encara que com que el tipus de treball comporta una estreta re lació entre els socis, això fa que qualsevol problema que sorgeix de seguida és debatut". Són cooperatives que es fonamenten en una estreta relació i participació de tots els socis, com a mètode de funcionament. En elles l'assemblea i el consell rector formen un sol òrgan, i les diferències sols es donen formalment, per tal de poder complir amb la legalitat recollida en els estatuts. "Ens organitzem bàsicament a través de l'assemblea, i és en aquesta on prenem tots els acords sobre el funcionament de la cooperativa, i en ella es revisa la seva actuació i s'analitza el treball".

Es pot dir que aquestes cooperatives han manifestat que no han tingut greus problemes, ni entre els socis, ni per qüestions financeres. Aquesta darrera, la solventen a través de les aportacions dels socis, sobretot en els moments inicials i a través de crèdits posteriorment. Cal posar de manifest que aquelles que han demanat algun crèdit, no han suportat cap tipus de problema, i que la resposta dels bancs i caixes ha estat favorable en la majoria dels casos.

Una preocupació posada de manifest en algunes d'aquestes cooperatives, se situa davant de les possibilitats de créixer. "Hem arribat a una fase en què se'ns planteja el dilema d'haver d'ampliar el nombre de socis, la qual cosa ens produeix una certa por". Davant d'això han d'optar entre acceptar el risc del creixement, o bé mantenir-se en l'equilibri actual. En un altre cas, afirmen que "ens estem plantejant la possibilitat d'augmentar el nombre de socis, o bé tenir assalariats". La qual cosa implica molt de temps de discussió i de recerca d'alternatives més d'acord amb els principis ideològics sobre els quals s'havien constituït. En altres exemples això s'ha resolt utilitzant la fórmula de col.laboradors. Amb aquesta, diuen que poden afrontar la creixent demanda, sense necessitat d'incrementar el nombre de socis, ni contractar assalariats.

4. LA RUPTURA DEL TREBALL ASSALARIAT.

De les cooperatives de la mostra, un nombre significatiu són promogudes per treballadors, els quals gaudeixen d'un lloc de treball estable, i per diferents raons, decideixen formar una cooperativa. Són iniciatives voluntàries animades per col·lectius de gent que s'arrisquen, tot creant el propi lloc de treball.

Iniciatives que es troben tant en el grup de les consolidades (8 cooperatives), com en el de les recents (5 cooperatives). De les primeres representen el 19% i de les segones només el 6,15% del total.

Els sectors d'activitat econòmica en els quals desenvolupen la seva tasca, són diversos; en tot cas, es denota una major presència en el camp de la construcció i del metall. Els altres sectors representats, són el tèxtil, el químic, el de l'alimentació, vidre i finalment l'àrea de serveis a les empreses (Taula núm. 113).

TAULA NÚM. 113. DISTRIBUCIÓ PER SECTORS D'ACTIVITAT DEL TIPUS 4 (%).

<u>Sector</u>	<u>Tipus 4</u>	<u>Total mostra</u>
Tèxtil	7,70	3,25
Construcció	30,70	13,85
Serveis a les empreses	7,70	13,85
Metall	23,10	21,15
Químic	7,70	1,65
Vidre	15,40	3,25
Alimentació	7,70	4,00
Altres	-	39,00
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Aquest tipus s'ubiquen en quatre comarques, amb un predomini en el Barcelonès, que compta amb un percentatge del 61,50 del total. Les altres comarques representades són el Vallès Occidental, el Garraf i l'Empordà.

La majoria dels socis promotors d'aquestes cooperatives són homes, el 92% del total. En total agrupen uns 380 socis, entre els quals predominen els d'edats mitjanes, tal com reflecteix la Taula núm. 114. Entre aquests socis són molt similars els percentatges dels que han nascut dins del territori català i dels que provenen d'altres zones de l'Estat Espanyol (Taula núm. 115). Es tracta de persones la formació de les quals és més aviat baixa (Taula núm. 116). Aquesta situació ha determinat que alguna cooperativa hagi buscat vies per tal d'ampliar els nivells educatius: "En relació al nivell d'instrucció dels socis, excepte la persona que actua de gerent, que compta amb estudis superiors, la resta de treballadors tenim un nivell d'estudis primaris i molts de nosaltres, fins i tot incomplets. Per tal de millorar la qualificació d'aquests, la cooperativa envia alguns dels seus socis a uns cursos de l'INEM, amb la finalitat d'augmentar llur nivell cultural".

TAULA NÚM. 114. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER EDATS DEL TIPUS 4 (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 4</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	3,70	2,95
De 21 a 25 anys	7,35	11,90
De 26 a 30 anys	11,00	15,95
De 31 a 40 anys	27,65	30,60
De 41 a 50 anys	11,85	16,90
De 51 a 60 anys	9,00	8,20
61 anys i més	2,35	2,25
No consta	27,10	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 115. LLOC D'ORIGEN DELS SOCIS DEL TIPUS 4 (%).

<u>Lloc de naixement</u>	<u>Tipus 4</u>	<u>Total mostra</u>
Nascuts a la localitat.	21,00	30,90
Nascuts a la província.	14,50	17,75
Nascuts a la resta de Catalunya.	1,60	2,90
Nascuts a la resta de l'Estat espanyol i estranger.	35,80	39,20
No consta	27,10	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 116. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DELS SOCIS DEL TIPUS 4 (%).

<u>Nivell d'instrucció</u>	<u>Tipus 4</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	86,00	66,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, graumitjà i similars).	13,00	15,40
Grup C (Estudis superiors).	1,00	9,55
No consta	-	8,15
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

La situació laboral que ostentaven els socis a l'hora de formar part de la cooperativa (Taula núm. 117), és la de peonatge, la qual cosa coincideix amb la variable anterior, referida als nivells d'instrucció reglada molts baixos. De totes maneres, cal dir que aquests percentatges han d'ésser molt matisats perquè la variable dels que no consta representa més del 40%.

TAULA NÚM. 117. SITUACIÓ PROFESSIONAL DELS SOCIS DEL TIPUS 4 (%).

<u>Situació</u>	<u>Tipus 4</u>	<u>Total mostra</u>
Professional	11,30	13,45
Administratiu	1,00	5,20
Oficial	11,90	11,10
Peó	20,00	7,40
Primera ocupació	6,30	9,60
Atur	5,80	17,30
Altres	-	19,10
No consta	43,70	16,85
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En l'origen d'aquestes cooperatives, hi ha la idea de crear la seva empresa, per tal de millorar les condicions de treball: "La motivació, fou tenir un treball digne". Generalment les iniciatives sorgeixen de treballadors assalariats, que no estan gens satisfets amb les relacions de treball, amb què han de conviure: "Els socis que vam formar la cooperativa, proveníem de diferents empreses, que vam abandonar per tal de crear la cooperativa, ja que no ens agradava com es treballava en les anteriors". En aquest cas, el grup promotor s'origina a partir de gent provinent de diferents empreses. En altres casos, és un grup d'assalariats d'una mateixa empresa, que decideixen abandonar-la i crear una empresa cooperativa: "Perquè teníem unes relacions de treball molt dolentes".

Es tracta d'iniciatives que es formen, no tant per solucionar problemes de manca d'ocupació, sinó per poder delimitar una àrea més gran d'autonomia, per tal d'organitzar-se el treball a la seva manera: "La cooperativa es va constituir per tal d'emancipar-nos del patró, no era un problema de manca de treball, sinó que volíem alliberar-nos. Crèiem que amb la cooperativa aconseguiríem alliberar-nos. Crèiem que amb la cooperativa aconseguiríem més llibertat i que podríem millorar econòmicament".

El fet de constituir-se en cooperativa respon en uns casos a una idea més o menys ideal, en d'altres, obeeix a fets més accidentals i més pragmàtics.

A més dels esmentats, destaquen els casos que veien en l'empresa cooperativa un conjunt de beneficis fiscals: "Els objectius sobre els quals hem constituït la cooperativa, són de caire estrictament empresarials. La idea inicial era la de crear una empresa, i el principal motiu que ens va fer decidir per la fórmula cooperativista, fou el fet que d'aquesta manera podíem obtenir una sèrie de beneficis fiscals que no posseïen altres tipus d'empresa".

D'altres han dit que es van decidir a constituir la cooperativa per la seva facilitat: "La idea va venir d'un grup de treballadors que vam decidir establir-nos pel nostre compte, per tal de no sentir-nos explotats per l'em

presari. Vam decidir prendre la forma de cooperativa, perquè l'altra opció era muntar una societat anònima. Però això exigia que hi hagués unes categories i especialitzacions que nosaltres no teníem, i no consideràvem necessàries per realitzar la nostra activitat".

Un cas molt específic és el d'una cooperativa, formada per un grup de persones que treballaven en diferents empreses, però amb uns vincles de parentiu molt estrets, i per motius econòmics: "Ens vam decantar per constituir una cooperativa, perquè això resultava més barat que formar una societat anònima".

En altres exemples, més lligats a motivacions ideològiques, aquestes són diverses. Per a uns la cooperativa era la forma més idònia de portar a cap els seus desitjos d'autonomia personal: "Ja que (en la cooperativa) la gent ha de prendre responsabilitats, tots hem de decidir sobretot el que s'ha de fer".

Per a altres, el procés "sorgeix d'alguns de nosaltres que crèiem en el cooperativisme, com un sistema de treball alternatiu al capitalisme". Afirmen que tractaven de donar cos a un desig d'igualtat, de portar a cap una nova experiència alternativa, amb uns continguts de gestió democràtica.

En un altre cas, s'ha suggerit que el factor desencadenant era: "l'existència d'una consciència social que la millor manera de treballar era la forma cooperativa". A això s'hi ha d'ajuntar el desig de treballar per a un mateix, i la viabilitat d'un espai empresarial en el sector específic de la seva activitat econòmica.

Finalment, cal resaltar una cooperativa formada l'any 1957, per part d'un grup de persones amb edats de 30 a 40 anys, que treballaven en el camp de la construcció i totes elles eren properes a l'HOAC. La idea s'origina a partir d'unes xerrades d'aquesta organització sobre el tema del moviment obrer i del cooperativisme en concret, on es planteja la cooperativa com una forma d'organització de la classe treballadora i com alternativa al capitalisme.

El tipus d'organització que el conjunt d'aquestes cooperatives segueixen, són bàsicament dues vies ben diferenciades. Mentre unes posen tot l'èmfasi en el consell rector i en algun cas la direcció i preses de decisió recau en la figura del seu president; altres, segueixen la via assembleària, i totes les decisions es prenen conjuntament per part de tots els socis en assemblea.

Entre els primers, la base organitzativa és molt formal, generalment és el consell rector el que dirigeix la cooperativa, i "pràcticament totes les decisions les pren el president". Fet que s'ha justificat, tot dient que "això és imprescindible perquè l'empresa funcioni correctament", juntament amb l'acotament de les decisions del consell rector per part dels socis. L'assemblea, en la majoria d'aquests casos, solament "actua i es convoca per les directrius que marca la llei". Aquesta se sol reunir un cop l'any, per tal de complir el trànsit d'aprovar els comptes de la cooperativa.

En aquelles que segueixen una línia més assembleària, n'hi ha que, si bé tenen delimitat els dos òrgans (el consell rector i l'assemblea), a l'hora d'actuar i de funcionar no es distingeixen, ja que: "De fet, tot es discuteix i es decideix en el conjunt de socis que formen la totalitat de la cooperativa". En un cas, la base estructural, és a dir, el consell rector i l'assemblea no es diferencien, perquè solament es destaca una persona que actua com a president, que s'encarrega de l'organització del treball i empresarial. Càrrec que és determinat a través d'una elecció en l'assemblea de socis.

En altres, l'estructura recau directament en l'assemblea, la qual pren totes les decisions, existint formalment un consell rector "perquè els estatuts assenyalen que s'ha de tenir".

Les diferents modalitats organitzatives que aquestes cooperatives prenen, es deuen en bona mesura a les diverses motivacions del seus socis que sintetitzant van des dels que posen l'èmfasi en els aspectes estrictament empresarials, fins als que mantenen unes inquietuds més de caire ideològic.

També s'ha de tenir present que entre aquestes hi ha una diferent representació dimensional. En la Taula núm. 118 es pot observar com les 13 cooperatives aquí agrupades, estan representades en diferents dimensions.

TAULA NÚM. 118. DIMENSIÓ DE LES COOPERATIVES DEL TIPUS 4 (%).

<u>Tamany</u>	<u>Tipus 4</u>	<u>Total mostra</u>
5 socis	15,40	16,25
De 6 a 10 socis	38,50	40,65
D'11 a 15 socis	7,70	14,60
De 16 a 25 socis	-	8,15
De 26 a 75 socis	23,00	15,45
De 76 a 100 socis	7,70	2,45
101 socis i més	7,70	2,45
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Dels conflictes més peculiars, el que més sovint esmenten és el financer. La raó que s'ha aportat seria la manca d'un fons acumulat, a través del qual poder fer front als problemes de liquidesa que sovint tenen: "El principal problema que tenim en la cooperativa és el financer. Aquest es deu a una disminució de la demanda i al fet que els clients, cada vegada més, tendeixen a retardar el pagament de les comandes que se'ls hi serveixen des de la cooperativa". Un problema que també es presenta és cada cop que les cooperatives es veuen en la necessitat d'adequar i millorar el seu parc de maquinària. Aquest ha estat manifestat bàsicament per part de les cooperatives més antigues, les quals es veuen més abocades a la seva renovació. En les recents, els problemes econòmics deriven de les mancances que tenen a l'hora de poder entrar en els canals de distribució i comercialització dels seus productes.

En una cooperativa del sector del tèxtil, que es defineix com "molt especial" diuen: "El problema recau en el fet que el treball és molt oscillant, en un període podem estar desbordats de feina, mentre en d'altres podem estar asseguts. Això és degut al tipus de treball que realitzem (passadores), ja que un dia podem necessitar vint persones i després ens trobem

sense feina". Això impossibilita l'entrada de nous socis estables, i es veuen obligats a haver d'agafar altra gent, a la qual i per les característiques del sector, han de pagar-los-hi uns salaris baixos, i generalment no els asseguren. A partir d'aquesta situació es planteja un problema de consciència, perquè "a causa de l'especificitat de la nostra activitat, ens trobem que allò que no volíem que ens fessin a nosaltres, ho estem fent a d'altres".

Una altra font de conflictes, és el de les incompatibilitats entre els socis. Una de les qüestions que les cooperatives incloses en aquest tipus resalten és la "manca de fe en la cooperativa, que molt sovint tenen alguns socis" Així en una d'elles diuen: "En un principi hi havia un estat d'eufòria, més de caràcter sentimental que de convicció". Eufòria que, a partir dels primers conflictes, es transforma en una manca de confiança en la cooperativa. Altres vegades el tipus de problema més peremptori ha estat crear un ambient de responsabilització de la gent, tant en les tasques d'organització i gestió de la cooperativa, com en el fet d'assumir el treball concret de cada dia.

5. LA LEGALITZACIÓ D'UNA ACTIVITAT.

Algunes cooperatives provenen d'un procés de legalització d'una tasca o bé d'un servei que ja s'estan realitzant. Activitats que, aun nivell més o menys empresarial, es porta a terme per part d'un grup de gent en una situació d'il.legalitat. Es tracta d'iniciatives que s'originen en el que s'anomena l'economia submergida, constituint-se per diferents raons, sigui per obtenir la llicència fiscal, o bé per tal que la gent que hi participa, pugui gaudir d'una cobertura de la Seguretat Social. El cas és que en un moment donat, prenen la decisió de legalitzar la seva tasca, i llavors es constitueixen en una empresa de tipus cooperatiu.

Les cooperatives de la mostra que s'agrupen a partir d'aquesta característica són cinc. Es troben distribuïdes en quatre comarques: dues pertanyen al Barcelonès i les altres tres al Garraf, Baix Llobregat i Gironès. Realitzen la seva tasca en el sector de l'alimentació, en el qual treballen dues d'elles, en el camp dels transports, en l'ensenyament i en el sector del tèxtil.

Cal resaltar l'existència de socis del sexe femení en aquest tipus de cooperatives, que representen el 69,70%. La Taula núm. 119, palesa el predomini d'edats relativament joves, el 54,60%, tenen menys de trenta anys. Prop de la meitat dels socis, és de la mateixa localitat en què està ubicada la cooperativa, mentre que el 30% ha nascut dins dels límits provincials (Taula núm. 120). És a dir que més del 70% són nascuts a terres catalanes, mentre que el 27% provenen d'altres zones de l'Estat Espanyol.

TAULA NÚM. 119. DISTRIBUCIÓ DELS SOCIS PER EDATS DEL TIPUS 5 (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 5</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	6,00	2,90
De 21 a 25 anys	15,20	11,90
De 26 a 30 anys	33,40	15,95
De 31 a 40 anys	30,30	30,60
De 41 a 50 anys	9,10	16,90
De 51 a 60 anys	6,00	8,20
61 anys i més	-	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 120. ORIGEN DELS SOCIS DEL TIPUS 5 (%).

<u>Lloc de naixement</u>	<u>Tipus 5</u>	<u>Total mostra</u>
Nascuts a la localitat.	42,45	30,90
Nascuts a la província.	30,30	17,75
Nascuts a la resta de Catalunya.	-	2,90
Nascuts a la restat de l'Estat espanyol i estranger.	27,25	39,20
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Prop del 50% dels socis estaven en atur (Taula núm. 121). De totes maneres s'ha de dir, que aquest percentatge recull en bona mesura més un atur formal que real.

El 66,65% dels socis tenen uns estudis bàsics, mentre que la resta, el 33,35%, han cursat estudis de grau mitjà, percentatge aquest darrer que és el doble del del conjunt de la mostra (Taula núm. 122).

TAULA NÚM. 121. SITUACIÓ LABORAL PRÈVIA DEL TIPUS 5 (%).

<u>Situació laboral</u>	<u>Tipus 5</u>	<u>Total mostra</u>
Professional	18,20	13,45
Administratiu	9,10	5,20
Oficial	21,25	11,10
Peó	3,00	7,40
Primera ocupació	6,00	9,60
Atur	42,45	17,30
Altres	-	19,10
No consta	-	16,85
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 122. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DELS SÒCIS DEL TIPUS 5 (%).

<u>Nivell d'instrucció</u>	<u>Tipus 5</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	66,65	66,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	33,35	15,40
Grup C (Estudis superiors).	-	9,55
No consta	-	8,15
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En general, són cooperatives d'unes dimensions molt reduïdes. Dues tenen el nombre mínim legal de cinc socis. Realitzen les seves activitats en el camp de l'alimentació, i en l'àrea educativa. De les cooperatives estudiades, ni ha una altra que es dedica al transport i que té set socis; dues més tenen vuit socis cada una d'elles, i actuen en el tèxtil i l'alimentació.

Tal com s'ha assenyalat, aquestes cooperatives s'originen a partir de gent que ja estan realitzant un treball en comú: "La cooperativa neix a partir d'un grup de gent que anàvem a cosir a un mateix taller, i que vam decidir organitzar-nos per tal de treballar de manera més seriosa". Es tracta de buscar una sortida a la situació d'interinitat, i per tal de situar el treball en un marc legal: "La cooperativa es va constituir per part d'un grup de gent que treballàvem amb infants, en una escola bressol, sense cap tipus de requisits legals. Per tal d'acabar amb aquesta situació, va sorgir la idea de formar la cooperativa. La nostra principal motivació era continuar treballant en aquest sector, però ja d'una manera més legal".

En un cas concret es manifesta que ja estaven treballant junts amb "esperit cooperatiu" i l'única cosa que van fer fou legalitzar la seva situació.

Una situació específica, és la d'una cooperativa d'un grup de mares que portaven els seus fills a una escola. A més algunes d'elles gestionaven el servei de menjador. En un moment donat, aquest grup de mares, van proposar al director de l'escola la possibilitat que elles es constituïssin en cooperativa i d'aquesta manera assumir tota la responsabilitat del menjador. La proposta va ésser acceptada i aquestes mares van tirar endavant amb la idea de formar la cooperativa.

Hi ha iniciatives que s'originen a partir de la situació laboral de grups de gent relativament jove, que solen treballar d'eventuals sense cap tipus de drets laborals. Es constitueixen en cooperativa per tal de buscar una sortida a aquesta situació, alhora que es proporcionen un lloc de treball més estable.

Entre aquestes cooperatives, l'estructura organitzativa i social sol ésser de caire molt formal. S'ha de considerar la seva reduïda dimensió. La qual cosa els permet funcionar de manera molt elàstica: "Tenim una base estructural constituïda per un consell rector i l'assemblea, però això és purament formal ja que les decisions les prenem entre tots els socis". De fet aquests òrgans no es diferencien en la pràctica: "El consell rector és

la base sobre la qual funcionem, ja que tots els socis hi estan representats". És per això que en la pràctica es reuneixen tots els membres de la cooperativa "cada vegada que fa falta, aprofitant qualsevol interrupció del treball que es presenta".

El principal problema és econòmic. Però, d'acord amb algunes de les respostes recollides "aquest no ha afectat els objectius i la dinàmica de la cooperativa, per tal com era una dificultat, amb la qual ja hi comptàvem".

Altres tipus de problemes d'aquestes cooperatives, estan relacionats amb les dificultats que tenen quan volen distribuir els seus productes i donar a conèixer la seva existència. Fet molt important en el cas de la cooperativa alimentària, la qual comercialitza productes i articles naturals d'alta qualitat. En un cas diferent, s'ha posat de relleu que el problema ve causat pel desequilibri entre l'ampliació de la seva presència en el mercat i l'organització de la cooperativa.

També cal constatar en altres casos la baixa consciència cooperativista, així com les poques ajudes que diuen que reben de les diferents administracions públiques, dels bancs i de les caixes d'estalvi.

6. ELS JOVES A LA RECERCA D'UN PRIMER TREBALL.

Són cooperatives creades per gent molt jove, que a partir de diferents situacions, veuen en la cooperativa la millor manera d'organitzar-se per tal de realitzar algun treball en comú.

En concret, les cooperatives que aquí s'analitzen són tres. Totes elles formen part del grup de les recents i tenen unes dimensions mínimes: de cinc a set socis. Es troben ubicades en el Barcelonès, Baix Llobregat i Garraf. Dues d'elles pertanyen al sector dels serveis culturals: ràdio i animació socio-cultural, i l'altra treballa en el sector del metall.

La totalitat dels socis d'aquestes tres cooperatives, tenen de 16 a 25 anys. La majoria d'ells han nascut a terres catalanes, prop del 70% en la mateixa localitat en què està ubicada la cooperativa. El nivell d'estudis d'aquests socis és bastant elevat, en la mesura que el 58% tenen estudis mitjans i el 26% estudis superiors; solament el 15% tenen estudis bàsics. La situació laboral de què parteixen els socis, és la d'atur, la majoria d'ells troben en la cooperativa la seva primera ocupació laboral. En el seu origen hi ha un interès de treballar en un camp que a la gent li agrada, alhora que veuen que cobreixen una demanda de tipus social i cultural.

Així per exemple en dues cooperatives de serveis culturals, els factors desencadenants foren que "crèiem que la unió, tot formant una empresa cooperativa, afavoria els nostres interessos joves; els beneficis econòmics ens donaven uns marges de possibilitats per poder consolidar un cert nombre de llocs de treball, tot cobrint una oferta comunicacional, que estava desatesada dins de la comarca". L'altra es va constituir l'any 1982, per part d'un grup de gent jove que estaven en atur, però que tenien relació a través de les activitats no lucratives, dins de l'àmbit cultural i de temps lliure. La majoria d'ells col.laboraven voluntàriament en esplais i mai no havien treballat de manera remunerada.

En aquest cas, la creació obeeix a dos factors: "Pensàvem que la tasca que fèiem era prou important i que aquesta havia d'ésser remunerada. També en aquells moment hi havia per part de l'ajuntament la demanda d'una entitat que es fes càrrec de la gestió i animació dels centres d'esplai i culturals".

La tercera cooperativa s'origina a partir d'un grup de joves amb estudis de formació professional de la branca d'electrònica, recentment acabats. La idea de constituir la cooperativa la dóna un professor de l'escola en la qual estudiaven. La idea els va atreure pel fet de: "Poder treballar en les activitats que els hi agradava, i organitzats d'una manera que crèiem adequada". A més, pensaven que "guanyaríem més diners que si treballàvem com a assalariats".

Són iniciatives que mantenen un elevat grau d'optimisme i d'il·lusió, que va baixant a mesura que el treball quotidià mostra les dificultats. Exemples d'aquest procés són: "En un principi teníem pensat dedicar-nos a la investigació, però com això no resultava rendible, vam decidir dedicar-nos a d'altres activitat: reparació i instal·lació d'antenes de TV i porters electrònics". Així com també: "fins ara la cooperativa ha passat per una etapa amb moltes dificultats i poca rendibilitat, la qual cosa ha portat que alguns socis hagin decidit abandonar-la".

El principal problema també recau, bàsicament, en l'aspecte econòmic: "L'entitat no resulta suficientment rendible, com per poder invertir en la creació de nous serveis que garanteixin una segura continuïtat en el treball". Problema que s'agreuja, pel fet que: "Els bancs no confien en nosaltres, i no ens concedeixen crèdits". L'única via que tenen per solucionar aquest problema econòmic és aconseguir crèdits a títol personal i intentar acollir-se a alguna de les ajudes que ofereixen les diferents administracions públiques.

En una cooperativa, parlen també de la inexperiència professional dels socis. Fet que no ha d'estranyar si es té present que per a la majoria

dels seus socis era el seu primer treball. Així han reconegut que el fons dels problemes més rellevants a què han de fer front es deriven bàsicament de dos factors: de la manca d'experiència com a treballadors, i de la manca de coneixement per conduir la cooperativa: "Tots nosaltres havíem estudiat electrònica, però en la pràctica sabíem molt poc. Hem d'anar aprenent per nosaltres mateixos, sobre la marxa, i això ens fa cometre molts errors i es triga molt més temps a fer les feines".

En aquestes cooperatives, es constaten dues maneres d'organitzar-se. Mentre uns funcionen de manera assembleària, en un cas el pes de la direcció recau en el consell rector. En el segon cas, tota l'estructura està personificada en el consell, aquest té delegades les decisions, que són gestionades i coordinades pel president: "La causa que siguem pocs socis i no prenguem les decisions en assemblea, es deu a les dificultats que tenim per tal de fer les reunions, ja que les nostres tasques laborals, ens obliguen a treballar en diferents punts de Catalunya".

El fet de funcionar de manera assembleària, obeeix principalment que les dues cooperatives que així s'organitzen tenen un nombre de socis mínim. El que permet una flexibilitat i una presa de decisions de manera més espontània. Això fa que la separació dels òrgans esdevingui un simple protocol estatutari.

7. PER A UN TREBALL SOCIAL.

Les 18 cooperatives que segueixen, tenen com a denominador comú que totes elles són iniciatives de caire social i assistencial. S'han dividit en tres subgrups, segons les característiques del grup promotor. Així, unes agrupen aquelles que han estat dinamitzades a partir de col·lectius de professionals del camp social i sanitari. Les segones són animades per parees de nois i noies disminuïts, per tal d'obrir-los-hi una possibilitat de reinserció social i laboral. En tercer lloc, les que provenen de reconvertir en cooperativa, unes activitats socials i assistencials que ja s'estaven desenvolupant. Totes elles volen esdevenir un instrument per tal de poder cobrir unes necessitats socials.

En pàgines anteriors, ja s'han presentat un tipus de cooperatives que tenien com a característica més rellevant, que eren promogudes per col·lectius de professionals. En aquell cas la pretensió era agrupar-se per tal de crear la seva empresa, amb la finalitat de poder dirigir i gestionar el seu treball d'acord amb les seves inquietuds. Les que ara es presenten es diferencien de les anteriors pel seu objectiu, ja que els professionals promotors bastant unànimement han assenyalat que aquest era exclusivament social. És a dir que en totes elles es denota un cert oblit que, en algun cas, és fins i tot premeditat, de les estructures organitzatives de caire empresarial. Aquest ometre aspectes tècnico-empresarials també es denota en la manifestació explícita que la cooperativa és solament una situació conjuntural, tot a l'espera que els serveis que estan cobrint, siguin absorbits per l'administració pública: "Amb la constitució de la cooperativa es pretenia, per un costat, crear un servei d'assistència psicològica dirigit als infants i adolescents, i per altre que entrés dins de la xarxa pública d'assistència. És a dir, que fos assumida per l'administració. Per aconseguir aquest segon objectiu es considera molt important treballar d'entrada sense ànim de lucre. Per això vam decidir associar-nos de manera cooperativa".

Un cas similar, però amb altres característiques, és el d'una cooperativa, promoguda per un grup de llicenciats universitaris que cercaven la seva primera ocupació i van veure que això era viable a través d'una cooperativa. Aquesta els permetia negociar amb l'administració: "Vam decidir muntar nosaltres mateixos una escola d'educació especial, multidisciplinar. D'aquesta manera, nosaltres seríem els qui podríem gestionar-la i dirigir-la tècnicament. Però teníem inconvenients a l'hora de negociar ajudes amb l'administració. Això ens va fer decidir el formar la cooperativa, per tal de poder treballar de cara a l'administració".

Les motivacions de la gent que promou aquest tipus de cooperatives que persegueixen objectius socials, són alhora obtenir un lloc de treball i poder desenvolupar de manera adequada les seves inquietuds.

Les raons d'esdevenir una empresa cooperativa són diverses. Una ja assenyalada és la necessitat d'haver de tractar amb l'administració. Altres vegades l'origen es troba en els consells d'algun advocat: "En un moment determinat un grup de professionals de l'ensenyament i del camp de l'educació especial, ens van plantejar la idea de crear un centre d'ocupació per a disminuïts psíquics. I fou gràcies als consells d'un advocat que es prengué la forma cooperativa".

Altres cops, la raó és perquè es considera la millor manera de treballar i d'organitzar-se: "S'optà per la cooperativa, perquè pensàvem que podia ésser la forma participativa més adequada". En aquest cas, en l'origen de la cooperativa, s'hi troben dues persones que treballaven en serveis per a disminuïts. Ells van ser els que buscaven la resta de la gent i han estat dirigint el procés de la cooperativa en tot moment. Els objectius que es van plantejar en l'inici, i que diuen que encara mantenen, eren de dos tipus: uns de caire social, que persegueixen en crear vies d'integració laboral per als disminuïts, un altre, que consisteix en poder sobreviure com empresa.

Un altre exemple és el d'una cooperativa fruit d'un plantejament sorgit a partir d'un estudi de les necessitats de la comunitat: "La cooperativa va tenir els seus primers inicis en la decisió d'una sèrie de persones sensibilitzades amb el problema de l'atur. Aquesta gent va propiciar un estudi

sobre la problemàtica que més incidia en la població del barri". A partir d'aquesta anàlisi es va detectar una manca d'infraestructura per tal de donar sortides a una població, que en la seva majoria era immigrada, amb un nivell cultural molt baix i amb unes possibilitats econòmiques i socials molt limitades. Entre aquesta població destacaven els joves, caracteritzats per un alt índex d'atur i per un nivell d'estudis molt desigual.

A partir d'aquesta situació, un religiós, vinculat al camp dels serveis socials, juntament amb un conjunt de persones provinents de l'ensenyament, que en la seva majoria es trobaven en atur, van formar la cooperativa. La fi que perseguien era promoure la idea cooperativa com a forma organitzativa entre els joves en atur.

Es aquesta una cooperativa que té un doble objectiu: el primer, està centrat en el camp de l'ensenyament, tractant d'aconseguir un nivell d'instrucció més elevat entre els joves, a partir de la formació ocupacional. El segon persegueix integrar els joves dins d'una organització laboral; per la qual cosa, després de tenir-los amb un contracte de formació durant un període, que generalment és un any, els hi possibiliten l'opció d'integrar-se en la cooperativa com a socis.

Dins d'aquest grup de cooperatives, cal comentar el d'una que es constitueix l'any 1980 a la localitat de Calella de la Costa, arran de la unió d'un grup de gent que mantenien un cert lligam, a partir de les activitats de caire cultural i polític que realitzaven conjuntament.

L'objectiu que perseguien era crear una llibreria "que estigués al servei de la localitat, atès que aquesta tenia una carència de llibreries innovadores". Varen decidir-se per la forma cooperativa perquè "aquesta era la forma d'associació que més s'adeia amb els nostres ideals, al mateix temps que ens garantia uns beneficis fiscals. Partíem de la idea d'oferir un servei sense finalitat lucrativa, dirigit a augmentar el nivell cultural de la població".

En aquestes cooperatives predominen els socis relativament joves, puix el 66,7% tenen menys de trenta anys. D'aquests la meitat s'ubiquen en l'interval de 21 a 25 anys (Taula núm. 123). Dels percentatges de la Taula núm. 124 es deriva que la majoria han nascut en terres catalanes i es dóna una certa mobilitat dins dels límits territorials delimitats per l'àmbit provincial, ja que el 66% són nascuts a poblacions situades dins de la província en la qual esta ubicada la cooperativa. Els socis que són nascuts en la mateixa localitat són el 24%.

TAULA NÚM. 123. DISTRIBUCIÓ D'EDATS DELS SOCIS DEL TIPUS 7 (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 7</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	11,10	2,90
De 21 a 25 anys	33,40	11,90
De 26 a 30 anys	22,20	15,95
De 31 a 40 anys	21,50	30,60
De 41 a 50 anys	9,00	16,90
De 51 a 60 anys	2,80	8,20
61 anys i més	-	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 124. ORIGEN DELS SOCIS DEL TIPUS 7 (%).

<u>Lloc de naixement</u>	<u>Tipus 7</u>	<u>Total mostra</u>
Nascuts a la localitat.	24,30	30,90
Nascuts a la província.	66,00	17,75
Nascuts a la resta de Catalunya.	2,75	2,90
Nascuts a la resta de l'Estat espanyol i estranger.	6,95	39,20
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En relació a la situació laboral (Taula núm. 125), el percentatge més alt l'ostenta el registre d'altres. Cal dir que aquest recull bàsicament els socis d'una cooperativa, que constitueix un taller ocupacional, en la qual inicialment els socis eren estrictament un grup de professionals, i en aquells moments els nois i noies amb disminucions psíquiques tenien l'estatut d'assalariats. Amb el temps, aquests es van convertir en socis de la cooperativa. Però sempre deixant totes les prerogatives i decisions en mans dels professionals, essent aquests, els socis que queden registrats en el grup d'altres. Això també determina que aquesta cooperativa es desviï de la dimensió mitjana de les cooperatives aquí analitzades, ja que, mentre la majoria d'aquestes tenen de sis a quinze socis, en aquest cas la dimensió es dispara i se situa en el grup de les grans. Junts, professionals i nois i noies amb disminucions psíquiques, formen una cooperativa de 90 socis.

TAULA NÚM. 125. SITUACIÓ LABORAL DELS SOCIS DEL TIPUS 7 (%).

<u>Situació laboral</u>	<u>Tipus 7</u>	<u>Total mostra</u>
Professional	18,00	13,45
Administratiu	2,10	5,20
Oficial	-	11,10
Peó	-	7,40
Primera ocupació	8,40	9,60
Atur	9,00	17,30
Altres	62,50	19,10
No consta	-	16,85
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Aquestes cooperatives, mantenen generalment una estructura organitzativa que posa l'èmfasi en un funcionament de tipus assembleari. A vegades aquesta actua també com a consell rector. En d'altres, quan el nombre delimita una organització diferenciada, és sempre l'assemblea l'òrgan decisiu. Les tasques se solen distribuir entre tots els socis, de manera que aquestes siguin rotatòries.

Quan la direcció i gestió de la cooperativa recau en el consell rector, els càrrecs d'aquest són rotatoris, i hi participen en un moment o altre tots els socis.

Els problemes més rellevants que han posat de manifest aquest grup de cooperatives és bàsicament l'econòmic. Així s'ha posat de relleu, en una cooperativa que realitza la seva activitat dins del camp dels serveis assistencials i sanitaris: "Els problemes més importants que s'han produït durant tot el procés, han estat de caire econòmic. Ens trobem que alguns tractaments han d'ésser llargs i a vegades les famílies tenen dificultats per assumir el seu cost. Això obliga a adaptar el servei a les economies familiars, rebaixant la quota, i molt sovint no s'arriba a cobrar res, per tal d'evitar la interrupció del tractament".

Aquestes limitacions econòmiques posen de relleu una de les qüestions que afecten tant aquestes cooperatives, com la resta d'iniciatives que s'han recollit en aquest treball. Es tracta de la manca de capital que fa aparèixer el dilema entre la possibilitat d'ampliar la seva capacitat empresarial i no poder fer-ho per manca de recursos financers: "El conflicte més greu que tenim es deriva de la contradicció d'ampliar el servei i no tenir recursos per fer-ho". Són cooperatives que es veuen forçades a funcionar, amb un grau de dependència de les ajudes de l'administració: "Financerament depenem en un 50% de les subvencions que rebem de diferents organismes públics".

El tema econòmic se cita constantment quan es tracta d'assenyalar el tipus de problemes més freqüents: "A part dels conflictes estrictament econòmics, no n'hi ha hagut cap més. No hem tingut cap mena de problema intern entre els socis, puix la majoria ja ens coneixíem d'abans, la qual cosa ha permès l'existència d'un tracte cordial i igualitari entre nosaltres". Això afecta la seva estratègia, que també es veu afectada per altres factors. També incideix el fet d'ésser una empresa nova: "I si a més ets una cooperativa, els recels creixen envers el servei".

8. PROCREANT NOVES VIES.

Un cert nombre de cooperatives, vuit, tenen el seu origen en el fet de donar continuïtat a un servei social i assistencial que ja s'està donant.

En alguns casos, es tracta d'ampliar un servei, mentre que en d'altres, solament es busca un tipus d'organització que permeti el seu manteniment, a partir de donar-li una estructura més de caire empresarial.

Són cooperatives formades bàsicament per professionals, i que compten amb la presència de socis que provenen de l'atur (Taula núm. 126). Predomineixen els que tenen edats que pertanyen al grup intermedi, és a dir que tenen més de 30 anys i que no superen els 40 (Taula núm. 127) i gaudeixen d'un nivell d'instrucció bastant elevat en general, tal com es pot veure en la Taula núm. 128.

TAULA NÚM. 126. SITUACIÓ LABORAL DELS SOCIS DEL TIPUS 8 (%).

<u>Situació laboral</u>	<u>Tipus 8</u>	<u>Total mostra</u>
Professional	48,60	13,45
Administratiu	4,70	5,20
Oficial	1,85	11,10
Peó	-	7,40
Primera ocupació	13,10	9,60
Atur	17,75	17,30
Altres	14,00	19,10
No consta	-	16,85
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 127. DISTRIBUCIÓ D'EDATS DELS SOCIS DEL TIPUS 8 (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 8</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	1,85	2,90
De 21 a 25 anys	12,20	11,90
De 26 a 30 anys	22,40	15,95
De 31 a 40 anys	59,80	30,60
De 41 a 50 anys	3,75	16,90
De 51 a 60 anys	-	8,20
61 anys i més	-	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 128. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DELS SOCIS DEL TIPUS 8 (%).

<u>Nivell d'instrucció</u>	<u>Tipus 8</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	38,30	30,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	24,30	17,75
Grup C (Estudis superiors).	37,40	39,20
No consta.	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En aquest tipus de cooperatives, hi ha algun cas que està constituïda per socis "monitors" i per socis "alumnes", sobretot en el camp de l'ocupació per a gent amb problemes de deficiència psíquica. Així han estat promogudes per professionals, però han anat integrant nois i noies deficients com a socis, que són representats legalment en el si de la cooperativa a través dels seus tutors. Fet que s'ha de tenir present a l'hora de llegir els percentatges de les taules aquí recollides.

La dimensió d'aquestes cooperatives és bastant petita. Així de les vuit analitzades, per la seva similitud en l'origen, quatre d'elles tenen de 5 a 10 socis; dues més tenen de 10 i menys de 25, i les dues restants tenen 30 i 40 socis respectivament (Taula núm. 129).

TAULA NÚM. 129. DIMENSIÓ DE LES COOPERATIVES DEL TIPUS 8 (%).

<u>Nombre socis</u>	<u>Tipus 8</u>	<u>Total mostra</u>
5 socis	12,50	16,25
De 6 a 10 socis	37,50	40,65
D'11 a 15 socis	12,50	14,60
De 16 a 25 socis	12,50	8,15
De 26 a 50 socis	25,00	10,55
De 51 a 75 socis	-	4,90
De 76 a 100 socis	-	2,45
101 socis i més	-	2,45
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Abans ja s'ha comentat quin era l'origen genèric d'aquestes cooperatives. Però darrera d'aquestes s'hi troben uns objectius i unes motivacions molt determinades en cada una d'elles.

En dos casos, la idea de la cooperativa s'origina a partir de la descentralització i del desdoblament d'un servei que s'estava donant a través d'una altra entitat: "La gent que formen la cooperativa, treballàvem en un centre psiquiàtric, el qual en un moment donat es va plantejar la necessitat de descentralitzar els seus serveis, tot muntant un centre laboral per a disminuïts psíquics. A partir d'aquesta necessitat, i amb la finalitat d'integrar el disminuït en el món laboral, tot seguint un autofinançament de l'empresa a partir de les activitats, vam creure que la millor manera d'organitzar-nos era sota la forma cooperativa, ja que, era el tipus d'empresa que més s'adequava amb els objectius bàsicament socials".

En l'altre cas, el grup promotor estava implicat pel seu treball en una escola de formació especial. A partir d'un moment donat, la gent que treballava en aquesta va veure la necessitat de formar uns tallers, per tal de possibilitar una sortida laboral als nois i noies que sortien d'ella. Això fou assumit per una part dels professors que d'aquesta manera separaven el taller ocupacional de la resta de l'escola: "D'aquí va sorgir la idea de constituir-nos com cooperativa, per tal d'esdevenir una empresa normal d'atenció al disminuït". I en aquest cas, també la principal motivació era constituir un espai que possibilités un lloc de treball a un cert nombre de disminuïts, quan aquests deixessin l'escola.

Altres cooperatives s'han constituït per a integrar-se després en l'administració pública: "Abans de crear la cooperativa, ja funcionàvem a nivell privat. Al nostre servei venia gent de tot arreu i les despeses econòmiques eren molt elevades. Nosaltres teníem la idea de fer una psiquiatria de forma diferent, en centres oberts, i no tancats. També volíem que un mateix equip, pogués donar diferents tractaments als malalts mentals. Per tot això, crèiem que el servei havia d'ésser assumit per la funció pública, si no de manera total, sí en bona part. Per la qual cosa, vam creure que el millor

era presentar-se davant de l'administració com una empresa que no buscava uns beneficis, i que solament perseguien atendre una determinada població malalta. La via més factible que vam veure, fou la de constituir-nos en cooperativa".

El pes de l'administració també es fa patent en una altra cooperativa. En aquesta tots els socis fundadors havien estat contractats temporalment com a treballadors familiars en un mateix ajuntament. Quan s'acabà el contracte, aquest els va acomiadar, tot fent-los-hi la proposta que, si es constituïen en cooperativa, es comprometia a oferir-los-hi algunes ajudes, és a dir, esdevenir el seu primer client. Llavors, després d'un temps de reflexió i veient que la demanda no estava coberta van decidir constituir-se en cooperativa. D'aquesta manera intentaven assegurar-se el lloc de treball i cobrir unes necessitats socials que creien que la població demandava.

Cal dir que els problemes que aquesta cooperativa ha tingut durant els dos anys de funcionament han estat considerables. Primer, per la manca de treball, puix el càlcul de la demanda, no va resultar igual a la prevista. Per aquesta raó han anat distribuint el treball, de tal manera que els vuit socis que formen la cooperativa poguessin treballar almenys mitja jornada cadascú. El segon, és que l'Ajuntament com a principal client es retarda moltíssim en els seus pagaments, la qual cosa obliga als socis a rebre força temps uns sous mínims sense que a vegades ni tan sols poguessin fer-los efectius.

Un altre dels factors que han conduït a la constitució de les cooperatives ha estat la legalització d'un servei que un grup de professionals ja estava fornint: "La cooperativa es va constituir per tal de legalitzar empresarialment el servei que donàvem un equip de professionals. Erem unes persones que estàvem treballant en la promoció social de deficients mentals. Consideràvem que era un sector marginat al qual se li donava molt poca atenció, i per això vam decidir crear un servei d'aquest tipus. La raó que ens va determinar a esdevenir cooperativa va ésser que de fet ja estàvem treballant en condicions molt semblants. Treballar tots en igualtat de condicions ens semblava una bona forma laboral".

En aquest cas, com en la majoria de les cooperatives d'aquest grup, es gaudia d'una experiència en la tasca que continuarà aplicant-se després de la legalització.

Són cooperatives promogudes per equips de professionals, que prenen aquesta forma per ésser la més similar al tipus d'organització amb la qual treballaven. És la manera més assequible que troben per tal de regularitzar la seva situació laboral.

Un cas una mica diferent, és el d'una cooperativa promoguda per un grup de gent, ex-presos, a partir de les relacions que van establir arran de les lluites de la COPEL i de les activitats fetes per les associacions de familiars de presos. Des d'aquests orígens intentaren obrir vies per la reintegració laboral dels ex-presos: "La idea de la constitució de la cooperativa, va sorgir d'un grup d'ex-presos per tal de donar una alternativa a aquelles persones que, després de passar un temps a la presó, tenen problemes per integrar-se en una dinàmica laboral normalitzada".

El que els va fer decidir per la via de la cooperativa, fou perquè no tenien medis econòmics suficients per tal de seguir altres vies, i van veure que la cooperativa era factible sense necessitat de comptar amb un gran capital i perquè van creure que el tipus d'empresa cooperativa permetia aplicar un mètode eficaç pedagògicament per aconseguir l'objectiu que es plantejaven, tenint present el tipus de població vers la qual es dirigien.

Es tracta d'una cooperativa peculiar en la mesura que els seus socis solament la utilitzen com a plataforma per tal d'integrar-se en la vida social. Així ho manifestava la persona entrevistada: "en els tres anys de funcionament, han passat prop de 400 persones, és a dir que han anat acollint gent, mentre el treball ho permetés....".

A l'hora de concretar l'activitat de la cooperativa, el grup promotor es va trobar amb la dificultat que la majoria no tenien cap ofici concret i van optar per introduir-se en dos camps concrets: en el de la construcció, perquè els hi van oferir un treball en aquest sector, i en la confecció, perquè veien que no es necessitaven uns coneixements específics.

Cal dir que en un principi totes les persones que entraven en la cooperativa eren ex-presos, però amb el temps van anar modificant el criteri i es van plantejar la necessitat d'incloure gent del carrer, sense l'estigma d'ésser un ex-pres, i que tingués una certa capacitat laboral. Així intentaven evitar el convertir-se en un "ghetto" i al mateix temps podien comptar amb un personal més qualificat, la qual cosa podia ajudar a la resta de gent.

Per les característiques de la cooperativa, els seus problemes també són molt específics. Així el problema més greu amb el qual s'han d'enfrontar, és el de l'adaptació d'alguns membres al camp del treball. Aquesta cosa els dificulta a l'hora de poder definir el seu projecte de vida. Són en aquest cas problemes bàsicament relacionats amb el factor humà. Una altra de les qüestions que els hi planteja més problemes, és la desconfiança envers la cooperativa, que es dona tant entre la gent que hi participa, com en les seves relacions exteriors, tant entre els clients potencials com entre les diferents instàncies administratives. El tercer problema és ja més general, en la mesura que també el manifesten la majoria de les empreses cooperatives, es tracta dels recursos, de la infraestructura, és una qüestió de la manca d'un capital financer per poder obrir-se més en els diferents mercats en què estan implicats.

El tipus d'organització que prenen la majoria d'aquestes cooperatives, és força assembleària, d'acord amb les seves explicacions. En el cas de les cooperatives que són formades per socis professionals i per disminuïts psíquics, el tipus assembleari es manté, encara que els socis deleguin el poder de decisió en els seus tutors. De fet el major pes es troba en mans dels professionals, que són els qui decideixen les línies d'actuació, i que, almenys per les cooperatives aquí recollides, han estat els promotors de la iniciativa.

Sembla que l'estructura organitzativa és de tipus assembleari en els inicis de la cooperativa, i si bé alguns la mantenen després, altres manifesten que es modifica: "En el moment de la constitució tot es discutia i es portava

a cap a través de decisions preses en assemblea. En les reunions setmanals es tractaven tots els assumptes relacionats amb la cooperativa i les seves activitats. Després en funció d'una major operativitat de la cooperativa això ha canviat, recaient en el consell rector més decisions".

Un parell d'aquestes cooperatives, que tenen un nombre de socis bastant reduït, no necessiten cap altre òrgan que l'assemblea.

El tipus de problemes més generalitzats, són els econòmics. Majoritària_{ment}, i per raó de les activitats que es realitzen, aquestes cooperatives es veuen subordinades a les diferents institucions, en algun cas perquè són el principal client i en d'altres perquè aquestes els ajuden a través de subven_{cions}. Aquest fet genera molts conflictes, ja que per definició tenen una estructura financera molt feble, a més que moltes d'elles solament pretenen oferir un servei sense ànim de lucre. Això determina la seva supeditació constant a les diferents administracions. Totes coincideixen que el retard amb què aquestes afronten els seus compromissos monetaris els provoquen gra_{víssimes} distorsions: "Així ens veiem obligats a haver de baixar l'abast dels nostres objectius, la qual cosa afecta la qualitat del treball, del ser_{vei} que oferim". Això origina a més que hi hagi un moviment considerable d'altres i baixes, i que la seva consolidació sigui molt difícil. Encara més quan la gent que hi treballa és partidària de la gratuïtat, i es troben que les ajudes i subvencions que reben no arriben a cobrir les despeses dels seus serveis.

9. ELS PARES DE PERSONES DEFICIENTS.

En aquest apartat es presenten un tipus de cooperatives que tenen un origen bastant peculiar. Són quatre empreses que es formen a partir de la iniciativa de pares, per tal d'assegurar una via laboral als seus fills que tenen problemes de disminució psíquica o física: "La iniciativa es va crear a partir d'alguns pares afectats, que volíem donar un lloc de treball als nois i noies afectats per alguna disminució psíquica i facilitar la seva integració social".

Les iniciatives sorgeixen i es perfilen normalment en funció que les persones afectades assisteixen a una mateixa escola especial. El problema dels pares sorgeix a mesura que veuen que els seus fills han de començar a deixar la institució escolar per integrar-se al treball i a la societat: "La cooperativa és un centre d'ocupació laboral per a disminuïts psíquics, fundada l'any 1971, per part d'un grup de pares de nois deficients, davant de la necessitat d'orientar i continuar la integració laboral i social dels seus fills després del seu pas per una escola especial i tenir un lloc per continuar la formació i atenció".

En un cas concret, la cooperativa s'origina per part d'un grup de pares, davant de la situació dels seus fills, que pertanyen a una empresa i són acomiadats d'aquesta: "Els joves que van iniciar la cooperativa, estaven treballant en una secció especial d'una empresa, però en unes condicions de beneficència. No se'ls hi pagava res pel treball que realitzaven, atès que l'empresari considerava que els hi feia un favor tenint-los en l'empresa. Aquest empresari va morir, i els continuadors de l'empresa els van fer fora, segons ells, perquè la secció especial no resultava rendible".

Davant d'aquesta situació, i per tal que aquests nois poguessin continuar mantenint una relació laboral, els pares van optar per formar la cooperativa contractant un professional que es posés al front d'aquesta, tot delegant en aquest la seva gestió.

Les activitats que realitzen aquest tipus de cooperatives són diverses. L'únic criteri que generalment apliquen és que sigui un treball senzill, que pugui ésser realitzat pels nois i noies disminuïts.

L'organització és una mica diversa de la de la majoria de cooperatives. Els socis són els joves, però aquests deleguen tots els seus drets i deures en els pares, els quals, a títol de representants dels seus fills, són els que constitueixen els diferents òrgans de la cooperativa, i els que participen en les decisions que es prenen.

Sovint, aquests òrgans formats pels pares dels socis, deleguen la direcció i gestió de la cooperativa a un o varis professionals, que generalment són persones assalariades.

El problema que aquestes cooperatives tenen, és bàsicament el de la capitalització. Són iniciatives que, en el moment en què es constitueixen, posen tot l'èmfasi en els aspectes assistencials, oblidant molt sovint els aspectes més de gestió empresarial i financera, havent de recórrer a subvencions públiques a fons perdut.

Algunes d'elles es replantegen els seus punts de partida: "En un principi la cooperativa era vista més com un centre assistencial en el qual es recollia un grup de disminuïts, que com un lloc de treball, cosa que ha posat en qüestió la cooperativa més d'un cop. Al final s'ha decidit donar-li una direcció de caràcter empresarial, tot organitzant-la de manera més rendible".

10. UN COP MÉS, TORNEM-HI.

El desenvolupament del cooperativisme de treball associat a partir dels anys setanta, ha afectat un gran nombre de gent, els quals després d'un primer contacte més o menys positiu, ha anat constituint noves iniciatives.

Les cooperatives que aquestes persones creen s'han agrupat en un bloc. En el conjunt són quantitativament i qualitativament significatives, ja que se'n comptabilitzen vuit de la mostra estudiada.

Les raons que condueixen a constituir una nova experiència, són varies segons les cooperatives aquí reunides. En concret n'hi ha que són fruit del desdoblament d'una cooperativa en funcionament: "la cooperativa inicial comp_utava amb dues branques d'activitat diferenciades. En un moment determinat, per tal de superar algunes divergències d'interessos entre les dues activitats, es va creure oportú separar-les tot constituint dues empreses cooperatives diferenciades".

Un procés peculiar és el d'un col·lectiu de gent que estan relacionats amb una cooperativa de l'àrea de serveis a les empreses, ubicada a Madrid, i que actuaven com a representants d'aquesta a Barcelona. A la llarga aquest col·lectiu es va desvinculant dels lligams com a sucursal i es transforma en una cooperativa autònoma.

Aquests casos de desdoblament afronten un creixement de caire empresarial. Però no sempre és així. Hi ha un cas en què el desdoblament és assumit com la forma de fer front a la crisi que a nivell empresarial sofreix la cooperativa: "La totalitat dels socis proveníem d'una de les cooperatives més grans i importants que existeixen a tot l'Estat espanyol. A causa d'una crisi que s'hi va produir, es va proposar que els socis que ho volguessin podien formar altres cooperatives més petites distribuïdes en diferents zones de l'Estat espanyol. Per això es van repartir els beneficis que cada soci havia anat acumulant. Amb aquest capital es va crear la nova cooperativa. Aquesta, però, continua mantenint estretes relacions amb l'anterior, puix la seva activitat principal és la reparació d'electrodomèstics de la mateixa marca".

En un cas molt concret, la nova cooperativa és el fruit de la unió de dues cooperatives, per tal d'aconseguir un grau més elevat de competitivitat empresarial. Es tractava de dues experiències cooperatives que "lluitàvem per constituir un nous tipus d'empresa, més humana i econòmicament més rendible". La idea de fusió va venir donada pel fet que compartien unes feines que a cada una d'elles li eren molt difícil de realitzar per si soles. Això va propiciar que entre els socis de les dues cooperatives anés prenent cos la idea de la fusió. Aquest procés va ser llarg, ja que va caldre solucionar els problemes d'ajust empresarial i humà i la redefinició de les noves pautes de funcionament de la nova cooperativa.

Finalment, altres són fruit de les inquietuds de socis de cooperatives, els quals les abandonen perquè no estan d'acord amb el seu funcionament: "El factor desencadenant de l'actual cooperativa va ésser que un grup de gent que formàvem part d'una altra cooperativa no estàvem d'acord amb la seva línia. Era una cooperativa només formal, però en la realitat contractava molta gent i tenia un comportament no cooperatiu. Davant d'aquesta situació, alguns vam decidir formar una cooperativa de veritat".

En una de les cooperatives aquí considerades, els seus promotors abans havien format part d'una altra la qual fou creada per un col·lectiu de gent provinent de l'atur d'una mateixa empresa. Un grup d'ells van decidir abandonar-la, perquè no estaven d'acord amb la forma que prenia: "La idea inicial de constituir la cooperativa va partir de dos socis de l'antiga empresa. Van decidir originar-ne una altra en la qual ells portessin la direcció i assegurar un més alt rendiment". Segons un dels socis treballadors, no és d'estranyer que aquestes dues persones actuessin posteriorment molt lluny de l'ortodòxia cooperativa.

Aquest tipus de cooperatives parteixen de problemes estrictament econòmics, que en algun cas han provocat tensions i conflictes interns.

El consell rector és l'òrgan bàsic de presa de decisions. Solament hi ha dues excepcions. Una perquè l'organització central és l'assemblea. L'altra perquè el consell rector i l'assemblea tenen un valor formal i simbòlic,

en la mesura que tota la direcció recau en el càrrec del President, el qual "a vegades consulta amb els altres socis, en els passadissos, quan s'origina algun tema que no pot resoldre per ell mateix".

Generalment són cooperatives amb una dimensió bastant reduïda, atès que la majoria tenen de 5 a 10 socis (Taula núm. 130). Encara que també n'hi ha un parell que superen els 25 socis. Aquests tenen unes edats que tendeixen a ésser més aviat grans (Taula núm. 131).

TAULA NÚM. 130. DIMENSIO DE LES COOPERATIVES DEL TIPUS 10 (%).

<u>Nombre de socis</u>	<u>Tipus 10</u>	<u>Total mostra</u>
5 socis	12,50	16,25
De 6 a 10 socis	50,00	40,65
D'11 a 15 socis	12,50	14,60
De 16 a 25 socis	-	8,15
De 26 a 50 socis	12,50	10,55
De 51 a 75 socis	12,50	4,90
De 76 a 100 socis	-	2,45
101 socis i més	-	2,45
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 131. ESTRUCTURA D'EDATS DELS SOCIS DEL TIPUS 10 (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 10</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	7,20	2,90
De 21 a 25 anys	15,25	11,90
De 26 a 30 anys	23,75	15,95
De 31 a 40 anys	37,40	30,60
De 41 a 50 anys	18,70	16,90
De 51 a 60 anys	0,70	8,20
61 anys i més	-	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Els socis també manifesten un cert nivell educatiu (Taula núm. 132). També cal destacar (Taula núm. 133) que un percentatge rellevant dels socis provenen de l'atur, i en concret de gent que cerca la seva primera ocupació. La majoria d'ells provenen d'altres llocs de l'Estat espanyol (Taula núm. 134).

TAULA NUM. 132. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DELS SOCIS DEL TIPUS 10 (%).

<u>Nivell d'instrucció</u>	<u>Tipus 10</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	33,00	30,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	38,20	17,75
Grup C (Estudis superiors).	28,80	39,20
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 133. SITUACIÓ LABORAL DELS SOCIS DEL TIPUS 10 (%).

<u>Situació</u>	<u>Tipus 10</u>	<u>Total mostra</u>
Professional	8,00	13,45
Administratiu	51,00	5,20
Oficial	8,00	11,20
Peó	2,00	7,40
Primera ocupació	2,00	9,60
Atur	29,00	17,30
Altres	-	19,10
No consta	-	16,85
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 134. LLOC D'ORIGEN DELS SOCIS DELS TIPUS 10 (%).

<u>Origen</u>	<u>Tipus 10</u>	<u>Total mostra</u>
Nascuts a la localitat.	18,00	30,90
Nascuts a la província.	4,30	17,75
Nascuts a la resta de Catalunya.	2,15	2,90
Nascuts a la resta de l'Estat i estranger.	75,55	39,20
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

11. LA INTERVENCIÓ PER LA CREACIÓ D'OCUPACIÓ.

La força de l'actual moviment cooperatiu depèn, en bona part, del protagonisme que els Ajuntaments i altres instàncies públiques han pres i estan prenent. Des d'aquestes s'ha animat i promogut la creació de cooperatives de treball associat amb la finalitat explícita de lluitar contra l'atur. De les set que aquí es contemplen, cinc s'han originat sota l'aixopluc de l'administració i dues sota el de Caritas.

La perspectiva central d'aquestes iniciatives és la creació de llocs de treball per a joves, amb el projecte secundari d'ajudar a l'aprenentatge organitzatiu i de gestió d'una empresa. El procés d'iniciació és divers. Així, una primera cooperativa pren forma quan l'Ajuntament fa la proposta a un grup de dones que col·laboraven voluntàriament amb el departament de Serveis Socials: "En principi, el nostre desig era formar part de la plantilla de l'Ajuntament, però vam acceptar formar part de la cooperativa ja que vèiem que en aquell moment no es podia entrar en l'Ajuntament. L'objectiu que perseguíem era el d'ajudar gent necessitada, tot subsistint nosaltres amb el nostre treball". De fet, el seu finançament es cobreix a través de subvencions, i el fons social s'utilitza per la formació cultural i el reciclatge professional intern dels socis.

Un procés anàleg és el seguit per una altra cooperativa, però que es recolza en Caritas. Aquesta és la institució que va fer la proposta a un grup de voluntaris que ajudaven gent gran que cobren el Fons d'Assistència Social. La motivació era crear uns llocs de treball regular i facilitar la promoció personal d'aquests voluntaris.

Un tercer cas sorgeix de l'àrea de Serveis Socials d'un Ajuntament amb el doble objectiu de fer front a l'atur juvenil i cobrir un servei de menjador per a algunes escoles del Municipi. Un dels treballadors socials de l'Ajuntament va convocar dos professionals de la cuina que es trobaven en atur i els hi va plantejar el projecte de formar una cooperativa.

Aquests van acceptar i van reunir un grup de gent jove que estava en atur. Uns quants d'aquests varen ésser seleccionats. Va resultar que la majoria d'ells provenien d'agrupacions escoltes i d'esplais. Després se'ls hi donaren unes beques salari per assistir a uns cursos sobre cooperativisme. Una part d'aquest salari és el capital sobre el qual es comença a treballar en la cooperativa, a la qual se li faciliten tots els elements i materials necessaris per al seu treball a través de la Generalitat.

Un cas similar, on l'activitat és la mateixa, és a dir cobrir el servei de menjador d'una escola, però una mica diferent el seu desenvolupament. El seu origen se situa en una escola pública en la qual el menjar que servien als nens era elaborat per una empresa de fora de la localitat. Els pares van cridar l'atenció sobre el fet que l'escola estava equipada de tal manera que s'hi podia elaborar el menjar i que s'estava pagant a tres persones per realitzar tasques de vigilància durant el període de menjador. Per resoldre això l'ajuntament va proposar la formació d'una cooperativa. D'aquesta manera es podia donar feina a un grup de joves i realitzar un millor servei de menjador a l'escola. Es busca una cuinera i un grup de joves, amb els qual s'organitza la cooperativa.

Però la situació més freqüent consisteix que les cooperatives promogudes pels ajuntaments sorgeixin de les àrees de treball, tot aprofitant la gent que és contractada a través dels plans d'ocupació. Són iniciatives en algun cas individuals que reben el suport de l'Ajuntament, en d'altres és aquest el que ho promou: "La iniciativa va sorgir de l'Ajuntament, que és el que va proposar la creació de diverses cooperatives, entre les quals sorgeix la nostra. Així l'ajuntament va realitzar diverses convocatòries, per tal de conèixer les persones que estaven interessades". Es varen seleccionar unes quantes i es va posar en funcionament la cooperativa.

Una darrera iniciativa ha anat a càrrec de Caritas. Va agafar un grup de joves que pertanyien a la JOC i els va donar una formació sobre cooperativisme. Juntament amb aquest grup de joves, Caritas també va seleccionar un col·lectiu de gent de més edat, per tal que actuessin com a tutors dels joves. La motivació se centrava en la creació d'un nombre determinat de

llocs de treball. Però la finalitat darrera perquè Caritas ajudés a constituir la cooperativa, era que aquest col·lectiu de gent jove aprengué a organitzar-se i a funcionar en grup.

La concreció de l'activitat laboral va venir donada per la diversitat d'oficis i de nivells culturals dels socis. L'homogeneïtzació a través del reciclatge era difícil. Per la qual cosa es va plantejar l'actuar en el camp dels serveis a partir de la diversa configuració laboral i cultural dels socis.

Les característiques estructurals d'aquestes cooperatives són en primer lloc que predomina un tamany reduït, com a màxim tenen 10 socis, encara que algunes són més grans (Taula núm. 135). Això és lògic atès que les institucions promotores volen oferir sortides laborals al màxim possible de gent.

TAULA NÚM. 135. DIMENSIÓ DE LES COOPERATIVES DEL TIPUS 11 (%).

<u>Dimensió</u>	<u>Tipus 11</u>	<u>Total mostra</u>
5 socis	4,30	16,25
De 6 a 10 socis	42,85	40,65
D'11 a 15 socis	-	14,60
De 16 a 25 socis	-	8,15
De 26 a 50 socis	28,60	10,55
De 51 a 75 socis	14,25	4,90
De 76 a 100 socis	-	2,45
101 socis i més	-	2,45
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

En segon lloc, el grup d'edat més representat és el que està comprès entre els 31 i els 40 anys (Taula núm. 136). Socis que bàsicament tenen un nivell d'instrucció relativament baix (Taula núm. 137). Cal assenyalar que aquestes cooperatives estan constituïdes preferentment per socis del sexe femení, que representen el 83% del total. Aquesta variable s'ha de tenir en compte a l'hora d'observar la Taula núm. 138, en la qual es recull la situació laboral dels socis abans d'entrar a formar part de la

cooperativa. El percentatge més alt és el de les persones que es trobaven en atur. El registre d'altres també és significatiu perquè un bon nombre de persones que pertanyen a aquest grup de cooperatives no han tingut una relació prou formal amb el món productiu. Moltes de les persones aquí registrades afirmen que són mestresses de casa a l'hora d'omplir el qüestionari del cens de població, per exemple.

TAULA NÚM. 136. ESTRUCTURA D'EDATS DELS SOCIS DEL TIPUS 11 (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 11</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	4,80	2,90
De 21 a 25 anys	5,50	11,90
De 26 a 30 anys	22,60	15,95
De 31 a 40 anys	55,50	30,60
De 41 a 50 anys	8,90	16,90
De 51 a 60 anys	2,70	8,20
61 anys i més	-	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 137. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DELS SOCIS DEL TIPUS 11 (%).

<u>Nivell d'instrucció</u>	<u>Tipus 11</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	86,30	30,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	8,90	17,75
Grup C (Estudis superiors).	4,80	39,20
No consta.	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 138. SITUACIÓ LABORAL DELS SOCIS DEL TIPUS 11 (%).

<u>Situació laboral</u>	<u>Tipus 11</u>	<u>Total mostra</u>
Professional	-	13,45
Administratiu	-	5,20
Oficial	0,70	11,20
Peó	-	7,40
Primera ocupació	8,90	9,60
Atur	49,30	17,30
Altres	41,10	19,10
No consta	-	16,85
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

El modus organitzatiu predominant en aquestes cooperatives és l'assemblea "informal": "Quan hi ha un problema, una qüestió a decidir es discuteix entre tots". Aquest seria un tipus d'organització, un altre és el que manté estrictament el protagonisme i la separació entre assemblea i consell. Generalment això es dóna en les que pretenen oferir un marc de socialització i de participació.

Una vegada més el principal problema és l'econòmic, si les subvencions no es mantenen. Però en el cas contrari, allò que es destaca són les relacions entre els socis. Alguns problemes plantejats giren al voltant dels aspectes organitzatius del treball, sobretot la qüestió dels horaris. Segons sembla, l'eix se situa també en la manca d'una consciència cooperativa: "El problema amb el qual ens hem trobat, és la manca de consciència cooperativa per part de la majoria dels socis. Es tendeix a repetir els esquemes propis de l'empresa privada: tractament jeràrquic, esperar que actuïn els "jefes", despreocupació pels temes globals de l'empresa, etc". Semblaria que hi ha un cert desconeixement i una manca de confiança envers la fórmula cooperativa, així com una incultura gestional important.

12. MANTENIR EL LLOC DE TREBALL.

La restructuració del sistema productiu que es genera a finals dels anys setanta, esdevé un flux que propicia en gran mesura la constitució d'empreses cooperatives. La transformació d'empreses de caire tradicional en societat cooperativa és un fet constant durant els darrers temps.

Però totes les transformacions no obeeixen a uns mateixos imperatius. N'hi ha que pretenen una reducció de costos, de les càrregues socials, d'altres persegueixen alguns avantatges fiscals. A vegades són fruit de la necessitat de donar continuïtat a l'empresa, ja que el seu antic propietari, generalment a prop de la jubilació, decideix plegar i ofereix als treballadors la possibilitat que es fassin càrrec de l'empresa. Mentre que en d'altres, la transformació és la conseqüència d'una posició de defensa dels treballadors per tal de poder mantenir els seus llocs de treball, davant de la crisi de l'empresa.

Del conjunt de les cooperatives de la mostra, aquestes són les més nombroses, en concret representen el 35% del total. La majoria són fruit de la transformació d'una empresa en crisi. S'originen com a conseqüència de convertir en cooperativa unes activitats que per diferents raons han deixat d'ésser rendibles per a l'antic propietari: "La cooperativa es va constituir amb la idea de mantenir l'empresa, que va entrar en crisi i estava en suspensió de pagaments. Quan l'empresa va decidir disoldre's, els treballadors van realitzar vàries assemblees per determinar quina posició prendre. Alguns van decidir cobrar la indemnització i acollir-se a l'atur, uns altres van aconseguir treball en altres empreses i una bona part vam decidir constituir-nos en cooperativa".

Aquest és un procés que a grans trets es repeteix en la majoria d'aquestes iniciatives. És una decisió que prenen els treballadors, per tal de no quedar-se sense feina, i entrar a formar part del col·lectiu d'aturats. Darrera d'aquesta circumstància, hi ha un concepte d'empresa

cooperativa que possibilita engrescar la gent en un projecte que ha de reflotar i assumir una empresa que ha deixat de ser rendible econòmicament: "Entre la gent que vam tirar endavant la idea de constituir-nos en cooperativa, hi havia també ànims i ganes de provar alguna cosa nova, de poder treballar de manera diferent a com ho havíem fet fins aquell moment".

De totes maneres el fet de constituir una cooperativa respon més a una necessitat que a un voluntat meditada: "Vam decidir constituir la cooperativa després que ens vàrem convertir en propietaris d'una part de l'empresa, amb la qual cosa podíem aprofitar la seva infraestructura, els seus clients. Però sobretot perquè era l'única opció que vèiem per tal de no quedar-nos en atur".

Altres testimonis afirmen: "la cooperativa es va formar a partir de l'anterior empresa. Aquesta va fer fallida i els propietaris van deixar-la en mans dels treballadors, per tal de cobrir els deutes que havien contret amb nosaltres. Llavors ens vam fer càrrec, amb l'únic motiu de mantenir el nostre lloc de treball. No hi havia altres raons de tipus social". En aquest cas, es tractava de mantenir el lloc de treball, ja que eren un grup de treballadors molt especialitzats del camp del vidre, i no creien que els hi fos fàcil trobar-ne d'altres.

En altres casos les raons que condueixen a la constitució d'una empresa de tipus cooperatiu recau en aspectes més concrets: "En un principi vam dubtar entre formar una S.A. o una cooperativa. Finalment ens vam decidir per la darrera, principalment perquè oferia una sèrie d'aventatges fiscals, que no oferia una S.A.". En un altre exemple es feia el següent raonament: "Perquè a més de poder comptar amb una sèrie de beneficis fiscals, era la fórmula conseqüent amb la nostra condició de treballadors".

Molt sovint el projecte és promogut per un grup reduït de treballadors, però la situació més reiterada és que el grup originari és el comitè d'empresa. La cooperativa es conforma amb la finalitat de no quedar-nos sense treball, com alternativa a l'atur i la idea neix en el comitè d'empresa. En principi, la majoria del personal era reticent".

D'altres empreses en crisi arriben a constituir-se en cooperatives, a partir de la proposta de l'antic empresari de modificar jurídicament el seu estatut: "La cooperativa, és la transformació d'una empresa en crisi, per la qual cosa l'empresari va proposar com a sortida formar-ne una. Aquesta es va formar arran d'una petita empresa de la construcció, de dos socis que es trobaven en una crisi per l'escassa demanda de treball i a la gran quantitat de deutes.

Un dels dos empresaris va llençar la idea de formar una cooperativa, cosa que es va portar a cap amb els treballadors que van secundar la proposta essent acomiadats els que no hi van estar d'acord".

Els socis d'aquests tipus de cooperatives componen una població madura (Taula núm. 139). El 50% dels socis tenen edats de més de 40 anys i el 33% tenen de 31 a 40, i solament el 17% tenen menys de 30 anys. L'ur nivell d'instrucció és bastant baix, ja que el 78% pertanyen al Grup A, (Taula núm. 140). La majoria són nascuts a terres no catalanes.

TAULA NÚM. 139. DISTRIBUCIÓ PER EDATS DELS SOCIS DEL TIPUS 12. (%).

Edats	Tipus 12	Total mostra
De 16 a 20 anys	0,75	2,90
De 21 a 25 anys	4,75	11,90
De 26 a 30 anys	11,30	15,95
De 31 a 40 anys	33,20	30,60
De 41 a 50 anys	28,00	16,90
De 51 a 60 anys	18,00	8,20
61 anys i més	4,00	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA NÚM. 140. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DELS SOCIS DEL TIPUS 12 (%).

<u>Nivell</u>	<u>Tipus 12</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat Escolar, FP - 1).	78,00	30,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	18,00	17,75
Grup C (Estudis superiors).	4,00	39,20
No consta.	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Aquestes cooperatives tenen unes dimensions entre petites i mitjanes, amb una mitjana de 23 socis per cooperativa. Els sectors d'activitats més representats són el metall, la construcció i l'ensenyament.

El tipus d'organització més usual s'estructura al voltant del consell rector i una gerència o director. L'assemblea en la majoria dels casos és més un òrgan formal que real, reunint-se generalment un cop l'any.

Hi ha, però, algunes d'aquestes cooperatives que funcionen a través d'un sol òrgan, l'assemblea. Es tracta, en tots els casos, de petites cooperatives, que funcionen a través de la presa de decisions de tots els socis en comú, distribuint-se el conjunt de tasques que el funcionament de la cooperativa comporta.

L'organització interna genera conflictes: "L'estructura social inicialment estava constituïda per l'assemblea i el consell rector. L'assemblea delegava bastant poder en el consell, però aquest es va formar amb personal poc entès en portar una empresa, i la conduïa de mal en pitjor. Per la qual cosa, i per tal de salvar la situació, es va donar un "cop d'estat intern", i es va nomenar una persona perquè assumís el càrrec de gestió i direcció, atorgant-li bastant poder de decisió". En aquest cas l'actuació del gerent provoca la baixa de la meitat del socis: "Era sobretot personal

d'oficina i encarregats que no feien res i eren els responsables de la situació". Per altra banda va contractar com a assalariats altres tècnics i va canviar tota l'estratègia a la recerca de la rendibilitat empresarial. L'assemblea i el consell rector solament actuen simbòlicament, ja que tot el poder de decisió recau en el gerent. A partir d'això "actualment la cooperativa funciona com una empresa més del sector tèxtil".

A vegades aquests problemes organitzatius es van solventant en la maduració del procés, assumint una mentalitat i unes pautes més o menys d'acord amb el cos doctrinari del moviment cooperatiu: "El principal conflicte en els primers temps, era que les persones que la formàvem, en estar acostumades a la disciplina empresarial i en trobar-nos en una situació més autònoma, a vegades volíem imposar les nostres idees per damunt de tot. Aquest fet l'hem superat gràcies a la voluntat de tirar endavant la cooperativa".

Però el problema més greu que han d'afrontar és poder-se mantenir econòmicament. Molt sovint la cooperativa ha de fer-se càrrec d'alguns deutes de l'empresa anterior, així com aconseguir una imatge empresarial positiva davant dels proveïdors i clients: "El nostre principal problema sorgeix amb els proveïdors, ja que mostraven un cert recel pel fet d'ésser una empresa cooperativa i inicialment observàvem una certa desconfiança per part dels clients, quan vam decidir formar la cooperativa". Els comentaris sobre aquestes dificultats són abundants: "Al principi la situació finance-ra era caòtica. Els socis no cobràvem. A més havíem de demanar que s'aplacés el cobrament de les primeres matèries que utilitzàvem. Per altre cos-tat els bancs no ens donaven crèdit. Així va anar fins que vam aconseguir un crèdit del Fons de Protecció al Treball". Malgrat aquests inconvenients, "els socis accepten aquestes situacions ajudant a superar-les amb la convicció de mantenir l'ocupació".

De totes maneres són cooperatives que evidencien una complexitat de problemes per les circumstàncies sobre les quals es constitueixen: "Els principals problemes que han sorgit des de la nostra fundació són diversos. En primer lloc ens vam trobar amb el problema econòmic, puix cap organisme

ens facilitava els diners per tal d'iniciar la cooperativa. Posteriorment van observar que un dels errors fonamentals havia estat el de no distribuir d'entrada les responsabilitats i els llocs de treball, atès que tots els socis consideraven que estaven preparats per portar a cap totes les funcions i els resultats van confirmar que no era així. Quan es va intentar donar una responsabilitat a les persones que es veien amb millors aptituds, es van produir enfrontaments entre els socis. Per altra banda, en decidir segons quins temes per l'assemblea i el consell rector, molt sovint és primaven els interessos personals per damunt dels de la cooperativa. A més el tipus de relació clàssica entre treballador-encarregat fa que moltes vegades sigui molt difícil un plantejament econòmic i empresarial cooperatiu".

13. ENCARA ÉS POSSIBLE LA COOPERATIVA.

En l'apartat anterior s'han examinat les cooperatives que procedeixen de modificacions jurídiques d'unitats productives anteriors. Però no totes les transformacions obeeixen a les mateixes raons. En aquest apartat es presenten cooperatives que provenen d'una empresa tradicional, però que en aquests casos tenen un funcionament normal. Les raons recauen en factors més positius, com poden ésser la necessitat d'ampliar el camp empresarial, o buscar noves vies d'implicació dels treballadors en les tasques de l'empresa, o bé que l'antic empresari decideix deixar el negoci i l'ofereix al conjunt dels treballadors.

En el conjunt són 15 cooperatives. En el subgrup de la viabilitat la intenció és aconseguir que la gent treballi de manera més flexible: "L'empresari va proposar la constitució de la cooperativa a causa de l'especificitat del treball que es realitzava, que necessita d'una gran flexibilitat horària". Amb la cooperativa, aquest problema desapareix i es dona una combinació horària més ideal per al tipus de treball que realitzen. D'aquesta manera poden oferir un millor servei.

També hi ha cooperatives que són iniciades per un o varis professionals, que generalment són els titulars d'un despatx o centre d'estudis. Per poder desenvolupar el seu treball van incorporant col·laboradors, als quals proposen de formar una cooperativa. Les raons són el poder abaratir despeses i el poder treballar tots plegats d'una manera més simplificada en el conjunt de les tasques sense entrar en contradiccions amb els seus ideals: "La cooperativa es va crear a partir d'una empresa ja existent. Els promotors eren un grup d'advocats. Al principi només hi treballaven ells, però a la llarga fou necessari contractar personal. Vam veure que a mesura que tenien assalariats la seva estructura empresarial interna entrava en contradicció amb els principis en favor de l'autonomia individual, de l'anti-repressió, de l'assembleisme i de la igualtat entre les persones, puix constatarem que el control solament el portaven ells. Llavors vam decidir de constituir-nos en cooperativa per ésser la forma més idònia de treballar i de pensar. Així tots participem en el control de l'empresa".

Altres cooperatives es formen per iniciativa de l'empresari, pensant que d'aquesta manera feia més responsables els treballadors i així "ell podria viure més tranquil".

Hi ha un cert nombre de cooperatives que es constitueixen a partir de la jubilació de l'antic propietari, que ofereix l'empresa als treballadors: "La nostra és una cooperativa molt particular, ja que es dona per la transformació de l'empresa en cooperativa gràcies a la iniciativa dels propietaris, davant de la perspectiva de la jubilació". Davant de l'alternativa de tancar l'empresa i deixar els treballadors en l'atur, decideixen muntar una cooperativa.

Aquesta situació també resulta de la voluntat de mantenir el servei que s'ofereix: "La cooperativa es va constituir a partir d'una escola privada ja existent. En morir una de les dues directores, l'altra responsable del centre va proposar als professors, la possibilitat que ells assumissin la seva direcció i gestió. D'aquí va nèixer la idea de crear la cooperativa".

Altres casos són fruit de la fusió de dues o més escoles per tal d'oferir un ventall més gran de possibilitats als seus clients potencials. Tant en l'anterior cas com en aquest, la idea empresarial és poc definida: "la cooperativa no era una empresa, sinó una forma de vida, que professionalment permet aconseguir una major qualificació".

De totes maneres aquest procés de transformació es presenta preferentment en empreses que funcionen normalment i que davant d'una possibilitat de créixer, veuen que la fórmula més viable és la cooperativa. Processos que es generen normalment en empreses de petita dimensió que a través de la recerca de nous socis tenen possibilitat d'ampliar el factor humà i el de capitalització. A més, que poden compartir els riscos, la qual cosa els hi dona empena per engrescar-se en el desenvolupament empresarial de la seva tasca.

Les cooperatives que s'originen a partir d'aquests propòsits, tenen unes dimensions molt reduïdes. Cada una de les 15 cooperatives aquí estudiades tenen una mitjana d'onze socis. Això els hi permet tenir un tipus

d'organització en una línia força assembleària en la mesura que la majoria d'elles s'estructuren a partir del consell rector, en el qual hi solen participar tots els socis. Dins del consell rector cada un dels socis té una tasca determinada i generalment el càrrec de president l'ostenta l'antic empresari.

Els problemes als quals han de fer front són diversos, i no destaca cap de particular. Així uns ressalten l'econòmic: "ja que en un principi et fas uns plantejaments que has d'anar modificant a poc a poc, essent molt difícil aconseguir l'equilibri en cada moment. Quan ens trobem que algun dels clients es retarda a l'hora de realitzar el pagament del treball i com que no tenim capital, això repercuteix negativament".

Uns altres destaquen els problemes de tipus humà: "A vegades sí que hi ha hagut diferències de criteris entre els socis quant a qüestions concretes, però s'han solventat per la marxa voluntària d'alguns d'ells, sense que això hagi tingut cap incidència en el funcionament de la cooperativa". Problemes aquests que es donen molt sovint "per una manca de consciència cooperativista que genera una repetició d'esquemes empresarials de caire tradicional, la qual cosa es posa de manifest a l'hora de l'organització del treball, aspecte que comporta moltes discussions".

Els sectors d'activitat en els quals estan més presents aquestes cooperatives són, per ordre de més a menys: serveis, ensenyament, metall i tèxtil. Són cooperatives d'una dimensió molt petita. El 60% tenen de 5 a 10 socis (Taula núm. 141).

TAULA NÚM. 141. DIMENSIO DE LES COOPERATIVES DEL TIPUS 13 (%).

<u>Dimensió</u>	<u>Tipus 13</u>	<u>Total mostra</u>
5 socis	6,65	16,25
De 6 a 10 socis	53,35	40,65
D'11 a 15 socis	33,35	14,60
De 16 a 25 socis	-	8,15
De 26 a 50 socis	6,65	10,55
De 51 a 75 socis	-	4,90
De 76 a 100 socis	-	2,45
101 socis i més	-	2,45
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

El 56% dels socis tenen més de 30 anys, la majoria d'ells són homes que han nascut a Catalunya (Taula núm. 142).

TAULA NÚM. 142. ESTRUCTURA D'EDATS DELS SOCIS DEL TIPUS 13 (%).

<u>Edats</u>	<u>Tipus 13</u>	<u>Total mostra</u>
De 16 a 20 anys	-	2,90
De 21 a 25 anys	12,00	11,90
De 26 a 30 anys	32,00	15,95
De 31 a 40 anys	31,00	30,60
De 41 a 50 anys	14,00	16,90
De 51 a 60 anys	8,00	8,20
61 anys i més	3,00	2,25
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

El 64% dels socis pertanyen al Grup A, el 20% al Grup B, i el 13% restant són socis amb estudis superiors, (Taula núm. 143).

TAULA NÚM. 143. NIVELL D'INSTRUCCIÓ DELS SOCIS DEL TIPUS 13 (%).

<u>Nivell d'instrucció</u>	<u>Tipus 13</u>	<u>Total mostra</u>
Grup A (Sense estudis reglats, EGB, Graduat escolar, FP - 1).	64,00	30,90
Grup B (BUP, COU, FP - 2, diplomats tècnics titulars, grau mitjà i similars).	20,00	17,75
Grup C (Estudis superiors).	16,00	39,20
No consta	-	11,25
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

D'aquests socis, el 37% són professionals i el 27% provenen de l'atur (Taula núm. 144).

TAULA NÚM. 144. SITUACIÓ LABORAL DELS SOCIS DEL TIPUS 13 (%).

<u>Situació professional</u>	<u>Tipus 13</u>	<u>Total mostra</u>
Professional	37,00	13,45
Administratiu	3,00	5,20
Oficial	9,00	11,20
Peó	11,00	7,40
Primera ocupació	10,00	9,60
Atur	17,00	17,30
Altres	13,00	19,10
No consta	-	16,85
TOTAL	100,00	100,00

FONT: Elaboració pròpia.

Resumint, d'aquestes cooperatives que són fruit d'un procés de transformació d'empreses tradicionals, moltes pretenen aconseguir una reducció dels costos de personal, de les càrregues socials, avantatges fiscals. Altres persegueixen la creació d'una empresa més participativa a través de la qual els treballadors se sentin més implicats. Són cooperatives petites quant al nombre de socis, que tenen una presència significativa en el camp dels serveis, i estan conformades per uns socis que tendeixen a tenir unes edats mitjanes, amb una certa qualificació laboral, o en cas contrari gaudeixen d'un cert grau de formació, entre estudis mitjans i superiors. Si bé en el conjunt predominen els homes, hi ha algunes cooperatives en les quals la presència de dones és significativa. La seva capitalització és bastant reduïda, generalment es constitueixen solament sobre la base de la infraestructura de l'empresa anterior, que en alguns casos s'amplia amb algunes aportacions en forma de capital per part dels socis.

QUARTA PART: LA SITUACIÓ EUROPEA

CAPÍTOL VIII

VELL I NOU COOPERATIVISME A EUROPA

Aquest capítol analitza la situació actual de les cooperatives obreres de producció a quatre països de l'Europa occidental (França, Bèlgica, Itàlia i Gran Bretanya).

S'han elegit els esmentats països, atès que llurs situacions sòcio-econòmiques i les iniciatives cooperatives que s'hi estan duent a terme no són, en principi, massa llunyanes a les endegades a Catalunya durant l'últim decenni. En cada un d'aquests països es fa un petit apunt històric del que ha estat l'inici i posterior desenvolupament de la cooperació de producció d'ençà els seus inicis, al segle XIX.

Un aspecte bàsic de diferenciació quant a la situació d'aquests països i la viscuda a Catalunya és l'extraordinari desenvolupament de la cooperació general, de les fortes estructures existents i l'existència de grans centrals cooperatives en ells. És aquesta la raó primera que permet parlar en aquests països europeus de "tradicional o vell" coopeativisme, distingint-lo de les "noves" iniciatives cooperatives. Aquestes, defugen de bell antuvi tota la càrrega de burocratització, gigantisme, delegació, e tc., de què puguin estar impregnats aquests "monstres" de la cooperació europea.

Es tracta d'endegar i posar en marxa experiències que puguin ésser autogestionades directament pels propis socis-treballadors, amb un control molt proper de la marxa de la cooperativa i amb una recerca de noves fórmules d'organització del treball.

Cal dir que, metodològicament, tenint en compte que es tracta de l'anàlisi d'un fenomen extraordinàriament recent, s'han hagut d'utilitzar recerques fetes als diferents països que no totes coincideixen quant a enfoc i manera de tractar el tema, i és per això que és prou difícil encara en aquests moments fer un treball aprofundit que resalti i compari el possible paral·lisme de les diverses iniciatives cooperatives de producció en el darrer decenni a Europa. És una fita a la qual hom s'haurà d'anar apropant a través de posteriors recerques.

1. LES COOPERATIVES OBRERES DE PRODUCCIÓ A FRANÇA.

Itinerari històric.

Les primeres associacions cooperatives, o associacions obreres, apareixen a França vers el 1830. Antoni (1) exposa com la cooperació en el seu conjunt, i la cooperació obrera en particular, està lligada al naixement del capitalisme, els abusos del qual l'han fet necessària. Les cooperatives, en efecte, són una de les respostes populars a les conseqüències de la concentració dels treballadors entorn de la màquina, de la concentració dels capitals en la societat anònima.

Les cooperatives franceses neixen i comencen a desenvolupar-se entre 1830 i 1890 i són com la reacció contra el capitalisme industrial duta a terme per part dels treballadors molt qualificats que volen fer funcionar l'empresa seguint unes regles diverses de les del diner i el benefici capitalista. La lliure associació, la cooperació es constitueix com a projecte alternatiu al capitalisme, sostingut per un cert nombre de teòrics.

Segons explica Claude Vienney (2), durant la següent fase, que s'estén des de 1870 a 1950, els canvis de l'aparell productiu consagren el lloc preponderant de la indústria capitalista en l'economia i limiten, contràriament al que esperaven els pioners, les cooperatives obreres a uns certs sec

tors econòmics que no han estat acaparats pel capital. Aquests sectors es caracteritzen per la importància de la qualificació professional en relació al capital necessari; per la preponderància de la producció sobre la comercialització dels productes; per la inversió dels beneficis en la promoció professional dels treballadors, més que no pas en les màquines.

Durant aquesta llarga etapa les cooperatives obreres es dirigeixen sobretot als sectors de la construcció, la impremta, les indústries mecàniques i elèctriques, que són els que continuen tenint major pes dins l'organització i les estructures de representació del moviment de les SCOP (Sociétés Coopératives Ouvrières de Production).

D'ençà 1960, comença un nou període per a les cooperatives, atesa la concentració creixent del capital, la internacionalització dels intercanvis i els augments de la productivitat. Calia constatar fins a quin punt la crisi del petroli crea o no un nou entorn diferent per a les activitats cooperatives. Les noves tècniques d'impressió afecten, per exemple, les cooperatives d'impremta. Es produeixen també canvis en la comercialització, la innovació tecnològica, la productivitat en tot el referent als instruments de precisió.

S'obren, en canvi, nous sectors a l'activitat cooperativa. Sectors tecnològics, com la informàtica, en què la qualificació professional juga un paper primordial; activitats terciàries i prestacions de serveis (estudis, consulta, formació, turisme, animació cultural) experimenten un considerable creixement i són una font de creació de llocs de treball.

Un fenomen nou, com a conseqüència de la crisi i del context de restructuració industrial, és l'aparició d'empreses en dificultat la direcció de les quals se'n desenten i són els propis treballadors els qui les poden assumir en règim cooperatiu.

En aquest recorregut històric, el lligam entre el moviment cooperatiu i el moviment obrer es pot dir que va ésser particularment efectiu durant la primera etapa, en la qual es van crear nombroses cooperatives. A final

del segle XIX i començament de l'actual, però, el moviment obrer, en la se va expressió sindical i política, va prenent distàncies envers la cooperació en tant que projecte social i polític. Aquesta distància, arran del Maig'68 i de certes experiències recents, com la de LIP, sembla que va disminuint, i els sindicats se situen amb una nova actitud davant les cooperatives.

La nova cooperació.

Els darrers anys han vist l'aparició de "noves cooperatives" (3), creades per persones provinents de moviments socials que tenen com a punt de referència el Maig'68, i que volen viure unes noves relacions col·lectives de treball i reinventar de forma molt empírica una certa puresa del projecte cooperatiu dels pioners.

A més a més, a partir de 1981, el moviment cooperatiu a França ha pres una altra dimensió. L'economia social, incloent les cooperatives, les mútues i les associacions, forma part de les reformes d'estructura inscrita en el pla provisional al costat de l'extensió del sector públic, i que inclou la creació d'una delegació interministerial per a l'economia social.

Característiques de les SCOP.

El 1982 existien a França 1.050 cooperatives de producció, afiliades a la Confederació General de SCOP, amb 35.000 persones treballant, el 57% de les quals eren socis. A part d'aquestes, cal comptabilitzar, segons el

Ministeri de Treball, unes 200 més no afiliades a la Confederació. D'ençà el 1970, el nombre de les cooperatives de producció es duplica, tenint en compte que és durant els darrers quatre anys (1979-1982) quan la progressió és més forta, segons es pot veure en la Taula núm. 145.

TAULA NÚM. 145.

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE SCOP (1970-1982).

<u>ANY</u>	Nombre de SCOP	
	<u>afiliades a la Confederació</u>	<u>Índex</u>
1970	522	100,0
1971	531	101,7
1972	540	103,4
1973	520	99,6
1974	527	101,0
1975	545	104,4
1976	559	107,1
1977	552	105,7
1978	573	109,8
1979	698	133,7
1980	811	155,4
1981	933	178,7
1982	1.050	201,1

FONT: Confédération générale des SCOP, Servei d'Estudis i Documentació.

El tamany d'aquestes cooperatives el reflecteix la Taula núm. 146. Un 45% d'aquestes té menys de 10 treballadors; un altre 43% no arriba als 50; el 5% se situa entre els 51 i els 100, i només 70 cooperatives (el 7%) supera els 100 assalariats.

TAULA NÚM. 146.

TAMANY DE LES SCOP (1982).

Tamany	Nombre de SCOP	%	Nombre d'assalariats	%
D'1 a 9 treballadors	475	45	2.578	7
De 10 a 50 treballadors	448	43	10.401	30
De 51 a 100 treballadors	57	5	3.898	11
Més de 100 treballadors	70	7	17.988	52
TOTAL	1.050	100	34.865	100

FONT: Confédération générale des SCOP, Servei d'Estudis i Documentació.

Si hom pren, però, el nombre d'assalariats, les de més de 100 agrupen més del 50% del total, ocupant el segon lloc les que ocupen de 10 a 50 treballadors, que apleguen el 30% del total d'assalariats.

Sis d'aquestes cooperatives figuren entre les mil primeres empreses franceses de més de 500 treballadors.

Per sector d'activitat, el primer lloc l'ocupa la construcció i activitats connexes amb el 39% de les cooperatives i el 44% dels llocs de treball (vegi's Taula núm. 147). En segon lloc, i en una forta progressió, hom troba el sector de prestacions de serveis intel·lectuals i culturals amb un 19%; aquí hi ha gabinets d'estudis lligats a les professions de la construcció (geòmetres, topògrafs, estudis tècnics, urbanistes, arquitectes,....), gabinets d'estudis econòmics i de consulta, grups de teatre, etc. Segueix el sector de la impremta i editorials amb un 10% (fotocomposició, fotogravació, diaris, etc.). També amb un 10% el sector de la mecànica, de manipulació dels metalls i de l'electricitat, que aplega un bon nombre de petites empreses que funcionen en règim de sotscontractació.

TAULA NÚM. 147.

DISTRIBUCIÓ DE LES SCOP SEGONS EL SECTOR D'ACTIVITAT (1982).

Sector d'activitat	Nombre de SCOP	%	Nombre assalariats	%	Tamany mitjà de la SCOP en nombre d'as- sariats
Construcció, etc.	409	39	15.365	44	38
Prestació de serveis intel.lectuals i cul- tural.	198	19	2.422	7	12
Mecànica, manipula- ció metalls, electri- citat.	109	10	5.152	15,5	47
Impremta, llibres.	102	10	2.128	6	21
Prestació de serveis materials.	98	9	4.118	12	42
Cuir, teixit.	48	5	2.518	7	52
Fusta, mobles, vidre.	42	4	2.538	7	60
Alimentació, agricul- tura.	29	3	499	1	17
Diversos.	15	1	125	0,5	8
TOTAL	1.050	100	34.865	100	33

FONT: Confédération Générale des SCOP, Servei d'Estudis i Documentació.

Un dels punts d'interès envers les cooperatives el constitueix el tema de l'ocupació, la creació de llocs de treball. En la Taula núm. 148. es pot veure la contribució de les cooperatives a donar resposta a aquest problema, d'ençà el 1975.

TAULA NÚM. 148.

NOMBRE DE LLOCS DE TREBALL CREATS PER LES COOPERATIVES (1975-1981).

<u>ANY</u>	<u>Nombre de coope ratives creades</u>	<u>Nombre de llocs de treball creats</u>
1975	51	1.095
1976	42	1.184
1977	76	1.135
1978	103	1.287
1979	140	1.894
1980	154	2.665
1981	228	3.202

FONT: Confédération Générale des SCOP, Servei d'Estudis i Documentació.

Cal afegir a aquest nombre unes 200 cooperatives més que s'han creat també durant aquest període, però que no estan afiliades a la Confederació. La progressió, tal com es pot veure en el citat quadre, és positiva, i l'augment és considerable, sobretot d'ençà el 1979.

Segons l'origen, les 804 SCOP existents al començament de 1981 es poden classificar en tres grups. El primer, agrupa les cooperatives que s'han creat de bell nou, 576, que representen el 72% del total. Un segon grup està format per les empreses que s'han trobat en dificultats i que els propis treballadors han transformat en cooperativa per salvar els llocs de treball; aquestes són 138, el que representa un 17%. El darrer grup està constituït per les cooperatives que s'han creat com a transformació d'empreses capitalistes que funcionaven amb normalitat; són 90, un 11% del total.

Dels 35.000 llocs de treball de les SCOP existents el 1982, un 64% són fruit de la creació de cooperatives de bell nou, és a dir, procedents de l'acord de persones que s'apleguen per iniciar una activitat econòmica en el marc cooperatiu.

Si hom observa, però, la Taula núm. 149, es constata que, d'ençà el 1977, existeix una distorsió progressiva entre el nombre de cooperatives noves i el nombre de llocs de treball; en efecte, si en nombre de cooperatives creades encara les creacions de bell nou dominen (58% el 1981), són les empreses salvades i transformades en cooperatives les que creen més ocupació cooperativa (56% el 1981).

TAULA NÚM. 149.

EVOLUCIÓ DEL TIPUS DE COOPERATIVES CREADES I DELS LLOCS DE TREBALL CREATS (1977-1982)*.

ANY	Creades de vell nou		Reanimació d'empreses en crisi		Canvi d'empreses a cooperatives		TOTAL	
	Nombre SCOP	Nombre assalariats	Nombre SCOP	Nombre assalariats	Nombre SCOP	Nombre assalariats	Nombre SCOP	Nombre assalariats
1977	27 55%	411 25%	17 35%	1.097 68%	5 10%	1105 7%	49 100%	1.613 100%
1978	37 55%	476 37%	20 30%	462 36%	10 15%	345 27%	67 100%	1.283 100%
1979	66 66%	711 40%	23 23%	574 34%	11 11%	457 26%	100 100%	1.742 100%
1980	85 64%	708 28%	30 23%	1.372 54%	18 13%	469 18%	133 100%	2.549 100%
1981	128 58%	949 30%	70 32%	1.923 56%	21 10%	444 14%	219 100%	3.319 100%
1982	42 57%	333 28%	24 32%	737 63%	8 11%	105 9%	74 100%	1.175 100%

* Només es consideren aquí les cooperatives efectivament reeixides.

FONT: Confédération Générale des SCOP, Servei d'Estudis i Documentació.

En les cooperatives creades durant aquests darrers anys es constata, en primer lloc, que la qualificació dels treballadors és gran; a més, la intensitat de capital de les activitats creades és relativament feble, i, en tercer lloc, el factor treball és, en general, predominant per sobre de la idea del producte.

Quant a l'anàlisi dels diferents tipus de creació de cooperatives, les cooperatives creades de bell nou són promogudes per grups d'individus, professionals liberals o no, que s'uneixen per posar en comú les seves competències i exercir la seva activitat en un quadre jurídic diferent del tradicional de l'empresa, dins un ambient de treball menys jeràrquic, més igualitari, més participatiu i amb unes relacions humanes diferents.

Els problemes amb què es troba el grup per crear la cooperativa són semblants amb els que es troba qualsevol creador d'empresa.

La Confederació de les SCOP aporta la seva ajuda en les diferents fases del projecte (redacció dels estatuts, formalitats jurídiques, etc.).

El problema financer és un dels principals que han d'afrontar els qui volen crear una cooperativa.

Pel que fa a les cooperatives que es formen com a conseqüència d'intentar salvar empreses en situació de crisi, la pràctica apunta que cal que es donin una sèrie de condicions a fi que s'eviti un possible fracàs, i això comporti una mala imatge per a la fórmula cooperativa. Aquestes condicions semblen ésser les següents:

- que l'empresa en crisi tingui un mercat relativament viable;
- els instruments de treball (maquinària, etc.) han d'ésser aprofitables;
- el personal ha d'estar motivat per prendre en les seves mans l'activitat de l'empresa;
- un certs recursos financers han d'ésser recollits per salvar l'antiga empresa i engegar la nova cooperativa;
- comptar amb dirigents competents per reprendre la gestió de la cooperativa.

La Confederació de les SCOP acostuma a fer un diagnòstic de la situació de l'empresa i estableix un eventual pla de relançament per a la futura cooperativa.

És particularment difícil la tasca de reunir els fons necessaris per aconseguir salvar l'empresa i relançar-la com a cooperativa. Això s'intenta per diferents vies:

- el personal lliura les indemnitzacions de l'acomiadament que ha rebut com a primer capital de la cooperativa;
- eventualment existeix una ajuda financera per part del moviment cooperatiu d'un crèdit a tornar en set anys, procedent de les disponibilitats del Fons d'expansió de les cooperatives;
- els poders públics, aporten, si el projecte de relançament és creïble, o bé subvencions en forma de primes de desenvolupament regional basades en el nombre de llocs de treball creats i en les inversions, o bé préstecs a llarg termini del Fons de desenvolupament econòmic i social;
- les col·lectivitats locals poden atorgar subvencions a les SCOP;
- els bancs cooperatius (Caixa central de crèdit cooperatiu, Banc francès de crèdit cooperatiu o Banc de cooperatives de consum) o no cooperatius, concedeixen préstecs a mig termini.

El tercer grup són el fruit de la transformació d'empreses capitalistes en funcionament en cooperatives. Això succeeix per assegurar la seva supervivència en el cas que l'amo deixa l'empresa (voluntat pròpia, jubilació, mort....). Els motius són simplement econòmics, o bé tenen un cert contingut autogestionari. La iniciativa prové del propietari o dels seus hereus, que no volen continuar amb l'empresa, i ho comuniquen als treballadors (4).

La transformació, des del punt de vista financer, es realitza per mitjà de la "venta" de l'empresa als assalariats durant un període de cinc a deu anys, aplicant la llei sobre la participació dels assalariats en els fruits de l'expansió, i evitant que aquests hagin de fer un desemborsament important de bon començament.

2. LES NOVES COOPERATIVES OBRERES A BELGICA.

A Bèlgica, la primera branca de la cooperació que es desenvolupà fou la cooperació de treball. Tot i que la llei no reconegué les societats cooperatives fins el 1873, les associacions obreres de producció es desenvoluparen des de 1849 (5). La creació del Partit Obrer Belga, el 1885, les donà un impuls molt particular, però després de la primera guerra mundial, el moviment obrer belga establí distàncies progressivament envers aquest tipus d'empreses, considerades com a col.laboradores del sistema capitalista. Les conseqüències que se'n derivaren foren fatals per a les cooperatives de treballadors, que desaparegueren ràpidament i per molt de temps de l'escena belga.

Arran de la crisi econòmica, es constata un fenomen que es pot definir com la "nova cooperació", és a dir, es veuen emergir nombroses petites empreses que es relacionen amb la cooperació, bé d'una manera explícita per llurs estatuts, bé implícitament per la dinàmica associativa que la sosté. Aquest fenomen sorgeix al marge de la cooperació anomenada tradicional (es talvi, crèdit, assegurances, distribució farmacèutica, agricultura), que aplega més d'un milió i mig de membres, ocupa unes 20.000 persones i realitza una xifra de negocis superior als 80.000 milions de francs belgues.

Les noves cooperatives, en canvi, són només unes 200 empreses, amb uns 2.000 llocs de treball, a Valònia, i unes 50 petites empreses a Flàndes. La importància i l'especificitat de la nova cooperació no prové, per tant, del seu aspecte quantitatiu ni del seu volum global de negocis. Més aviat es distingeixen de les tradicionals pel projecte original, per la seva naturalesa i el seu funcionament.

Pel que fa a l'objectiu inicial, mentre que les cooperatives fundades ara fa 50 o 100 anys es dirigien a millorar el poder adquisitiu i el nivell de vida d'una classe obrera explotada, les noves cooperatives són més aviat, dins la crisi econòmica actual, instrument de creació i defensa de l'ocupació.

Referent a la seva naturalesa, les noves cooperatives estan integrades per treballadors i gestionades per ells mateixos, mentre que la cooperació tradicional és més aviat d'usuaris que hi recorren pels béns i serveis que les cooperatives els hi ofereixen.

El funcionament també és divers, atès que les cooperatives de treballadors posen l'accent sobre la primacia del treball i, gràcies al nombre restringit de cooperadors, realitzen molt millor el principi de gestió democràtica.

Les noves cooperatives de producció es pot dir que es desenvolupa en quatre terrenys o situacions diverses.

En primer lloc, en la petita i mitjana empresa amenaçada de tancament. En aquests casos, els treballadors, per salvar llurs llocs de treball, intenten recuperar tots plegats l'empresa, introduint la fórmula cooperativa. Les primeres experiències es van iniciar l'any 1975 a Valònia. Els resultats han estat molt diversos per la quantitat de problemes que s'hi contenen. Són experiències que ha estat sostingudes generalment pel moviment obrer, i, sobretot, pels sindicats (CSC, FGTB).

Un segon grup d'experiències han nascut de la iniciativa d'unes poques persones que s'ajunten, i, partint del no-res, engeguen petites empreses gestionades col·lectivament i constituïdes en general com a societats cooperatives, en sectors de producció tradicionals. Els sectors preferits són la construcció, l'agricultura, la impremta, la fusteria-ebenisteria, la restauració i el petit comerç d'alimentació.

La tercera categoria està integrada per petits grups de persones molt qualificades que ofereixen serveis especialitzats. Els centres mèdics són els més nombrosos. N'hi ha també cooperatives que ofereixen serveis comercials, tècnics i administratius. Hi ha alguna cooperativa d'arquitectes, d'altres que es mouen en el terreny de la microelectrònica i en el de les energies dolces.

Una darrera categoria seria la que s'anomena el traspàs d'empreses patronals sense successor. Es dóna cada vegada més en les empreses en què l'amo arriba a l'edat de jubilació sense tenir successor. L'empresa funciona, no té especials problemes econòmics, però no hi ha ningú que la compri i que continuï a fer-la funcionar. Aleshores l'amo ven sota diverses fórmules jurídiques l'empresa als seus treballadors. Té l'avantatge que s'assegura d'entrada un base molt sòlida, sense problemes.

Defourny (6) suggereix que, a part que les noves iniciatives hagin estat provocades per la crisi econòmica, cal veure-les com l'expressió concreta de diferents corrents d'idees que actuen sobre la nostra societat. Els principals corrents serien els següents.

Primer, la recuperació de les idees originals pròpies dels pioners de la cooperació. En segon lloc, la vena autogestionària del Maig Francès '68, és a dir, la voluntat de retornar a l'home el control de les seves condicions de vida, particularment del seu lloc de treball. A més, el corrent dirigit a desenvolupar els valors comunitaris que intenten donar a les relacions humanes una més gran riquesa i un lloc més important dins la vida dels individus. L'onada ecologista, en el sentit de la voluntat de reconstruir una harmonia entre l'home i el seu entorn, seria un altre punt d'influència. S'ha estès força, així mateix, el corrent tendent a criticar la intervenció de l'Estat en totes les dimensions de la vida del ciutadà i proclamar, sobretot en matèria econòmica, una més gran llibertat i un més gran respecte per la iniciativa individual.

Es obvi deduir que aquestes idees -o algunes d'elles- influencien implícitament o explícitament sovint els iniciadors i promotors d'aquestes noves iniciatives cooperatives.

Territorialment, com s'ha indicat abans, la nova cooperació està més desenvolupada a Valònia que a Flandes. Una primera raó seria el fet que la crisi econòmica ha estat més profunda a Valònia. Però, més enllà de les situacions econòmiques objectives, cal tenir en compte el dinamisme regional, més desenvolupat a Flandes, que orientaria l'esperit d'empresa sobre les vies

més clàssiques i conduiria menys a l'exploració de noves formes d'empresa i de treball. Això explicaria que les iniciatives econòmiques alternatives a Flandes semblen essencialment obra d'individus o de grups molt compromesos en la lluita per una agricultura i una alimentació biològica, o bé en l'experimentació de tecnologies dolces.

A Valònia, aquest tipus de produccions alternatives també són presents, però les noves cooperatives són molt més nombroses en les activitats tradicionals (construcció, impremta, comerç a la menuda, restauració, serveis materials i intel·lectuals, indústria). En altres paraules, la recerca d'alternatives a Valònia se situa menys sovint que a Flandes a nivell de les tècniques de producció, però sobretot en el funcionament de l'empresa: es tendeix vers l'autogestió, envers una més gran solidaritat entre treballadors, envers la disminució, o, fins i tot, la supressió del ventall de salaris.

Aquests diferents trets situen clarament la nova cooperació valona dins la renovació cooperativa, tal com es manifesta en la major part dels països occidentals (França, Gran Bretanya, Itàlia, Espanya, Canadà), mentre que el fenomen a Flandes sembla més pròxim al moviment alternatiu alemany.

En el capítol de problemes, a part dels derivats de les dificultats de finançament, comuns a les cooperatives arreu, a Bèlgica cal afegir l'absència d'un estatut específic per a les cooperatives de treball. Només existeix el general per a tot tipus de cooperatives, concebut inicialment per a les cooperatives de consum. Cal afegir, com a problema, la feblesa de les Agències de Desenvolupament Cooperatiu, que haurien d'estar integrades per professionals competents que ajudessin al sosteniment o ajut a la gestió de les cooperatives que comencen o encara no consolidades. I, per últim, l'absència d'organismes públics que afavoreixin o donin suport a les noves cooperatives de treballadors.

3. LES COOPERATIVES AUTOGESTIONÀRIES A ITÀLIA.

A Itàlia, la represa del fenomen cooperatiu es dona vers la meitat dels anys setanta i amb unes característiques que en part són les de la cooperació històrica i en part diferents de la cooperació tradicional.

A partir de 1982, de les 136.484 cooperatives existents a Itàlia, 21.341 (15,7%) són de producció i treball. Es pot dir, per tant, que tenen un pes superior al constatat en altres països que s'analitzen aquí (7).

* Algunes d'aquestes cooperatives neixen d'una crisi empresarial, com instrument per salvar l'ocupació. Però no manquen casos en què la forma cooperativa esdevé una opció-iniciativa d'algunes persones per evitar el treball assalariat o per altres motius ideals: pensis en l'onada de cooperació juvenil que es va manifestar durant la segona meitat de la dècada dels '70, sobretot però no exclusivament en l'agricultura, en un clima cultural favorable al protagonisme social i a dissenys de diversa qualitat de la vida, units a hipòtesis d'un canvi de manera d'enfocar la funció del treball i la seva organització.

D'altres experiències han nascut amb finalitat de solidaritat social (recuperació de drogodependents, integració de disminuïts, etc.), en les quals els socis treballadors enfoquen el treball i l'empresa, que, per suposat, ha de mantenir les exigències d'eficàcia econòmica, vers uns objectius més amplis, de caràcter ètic i social.

Totes aquestes realitats subratllen la pròpia especificitat respecte a la cooperació històrica organitzada, representada per les grans centrals de la cooperació italiana, remarcant l'aspecte "d'autogestió". Especificitat que es tradueix en criteris d'autonomia, d'igualtat substancial, de responsabilitat general, de participació real dels socis membres, en una perspectiva de millora qualitativa de la relació home-treball.

En aquest horitzó una bona part tenen l'empremta cultural i les àrees ideològiques d'origen del cooperadors que donen vida a aquestes experiències, aspecte que té una necessària incidència, fins i tot, en el funcionament concret de la cooperativa.

Cal preguntar-se, però, si aquestes experiències han aconseguit realitzar pràcticament els objectius socials que s'han marcat, garantint alhora la rendibilitat econòmica i la consolidació de l'experiència iniciada.

Una recerca, duta a terme per la Fondazione Corazzin (8), i realitzada sobre l'evolució de nou cooperatives del sector manufacturer, permet de donar unes respostes inicials. La majoria situades al Vèneto, i algunes a la Lombardia (vegi's Taula núm. 150).

Les empreses examinades (diverses per dimensió, sector, producte, mercat, anys d'existència, condicions estructurals inicials) demostren un consistent dinamisme, demostrat pel fet que tant els llocs de treball com la facturació tenen una tendència creixent, i, fins i tot, en alguns casos, molt consistent. Per bé que les dificultats econòmiques estiguin lluny de poder afirmar que ja estan superades, totes les cooperatives han aconseguit l'objectiu de manteniment de l'ocupació, generalment creant nous llocs de treball o garantint l'absorció de treballadors inicialment exclosos. Les citades empreses tenien en el moment de la seva constitució un conjunt de 565 treballadors, que augmenta fins el 762 en el moment de la recerca, és a dir, quatre anys després. En la mateixa proporció creix la facturació.

Que el manteniment, i, si és possible l'expansió, dels nivells d'ocupació representa per a l'empresa cooperativa un objectiu clar i essencial es confirma no només per aquestes dades relatives al nombre de treballadors, sinó per l'anàlisi de les estratègies de les cooperatives.

La iniciativa dirigida a sortir de situacions de subproveïment, per poder comptar amb un mercat propi (o com a mínim a disminuir la dependència d'intermediaris), s'acompanya amb l'esforç d'augmentar la rendibilitat de les comandes, diversificant els clients o apuntant a productes més remuneradors.

TAULA NÚM. 150. CARACTERÍSTIQUES DE LES COOPERATIVES DEL VÈNETO I DE LA LOMBARDIA UTILITZADES COM A MOSTRA EN LA RECERCA.

Nom empresa	Regió	Any començament	Procedència	Nombre societat		Sector	Composició socioprofessional a l'inici		Grup promotor	Organització sindical	Assessors externs
				ini	moment		Sexe	Alt			
CIERRE	Vèneto	1980	Dificultats financeres.	6	16	Gràfic	H	Alt	Polític i sindicalitzat.	Sindicat dóna suport.	Sí
CONTEX	Lombardia	1981	De nova creació.	13	25	Camises	D	Baix	Membre de l'ex-comitè d'empresa.	Sindicat és protagonista.	-
ELETTROCOOP	Vèneto	1979	De nova creació.	11	25	Elèctro-mecànic	H	Alt	Força experiència sindical.	Sindicat absent	-
CLG	Vèneto	1976	Empresa en crisi.	25	53	Gràfic	H	Alt	Tot el grup obrer.	Sindicat dóna suport.	Sí
CABEL	Lombardia	1977	Dificultats financeres.	40	57	Electrònic.	D	Baix	L'ex-propietària.	Sindicat dóna suport.	-
DIDIAL	Vèneto	1980	Empresa en crisi.	80	81	Vestit	D	Baix	El grup d'administratius i encarregats, amb el grup de l'ex-comitè d'empresa.	Sindicat és protagonista.	-
PELLICCIAI RIUNITI	Vèneto	1980	Empresa en crisi.	80	86	Pell	D	Baix	El grup d'administratius.	Sindicat oposat.	-
NUOVA REGUITTI	Lombardia	1979	Empresa en crisi.	220	220	Mobles	D	Baix	Forces sindicals i polítiques.	Sindicat és protagonista.	-
ZETRONIC	Vèneto	1979	Empresa en crisi.	310	419	Joieria i components electrònics.	H	Baix	Forces sindicals i polítiques.	Sindicat és protagonista.	-

FONT: Carbognin, Maurizio; Masiero Attilio: "Organizzare l'autogestione". Edizioni Lavoro. Roma, 1985.

Tanmateix, aquests resultats positius no poden ser interpretats com de finitius. Escassetat de recursos tècnics i managerials, desequilibri entre l'estructura i l'estratègia, de vegades dificultats financeres, infravaloració de determinats problemes econòmics i de mercat, poden amenaçar en certs casos els esmentats resultats positius.

Cal, a més a més, distingir les diverses situacions de les empreses analitzades.

En el grup de les cooperatives més petites (menys de 30 socis), tot i tenint una voluntat de creixement, hi manca la capacitat de trobar un punt d'equilibri entre mercat i recursos interns. No hi ha uns elements bàsics de coneixement dels problemes de gestió i de marketing. L'empresa que posa per damunt de tot l'objectiu del creixement, es troba aviat en una situació de greu desequilibri que repercuteix de seguida sobre l'estabilitat financera.

En les empreses de mitjanes dimensions (entre 50 i 100 socis), l'experiències dutes a terme demostren la possibilitat de trobar un just equilibri entre el mercat i els recursos disponibles. La fase d'engegament, de creixement inicial es tradueix en una consolidació que posa al descobert dificultats de lectura del mercat i de mobilització de recursos. El camí es fa més planer tal com neixen aquestes empreses: totes actuen inicialment en el mercat del subproveïment (molt menys complex) buscant, dins d'ell, o bé diversificar els clients aconseguint major autonomia, i/o millorant la rendibilitat de les comandes (productes de qualitat més elevada). Només en algun cas es busca la solució del camí propi.

En els casos d'empreses de gran dimensió (més de 200 socis), es dona un procés que requereix amplis coneixements, capacitat d'elaboració estratègica, instrumentalització analítica i un grup dirigent molt estructurat. En ambdós casos es tracta de cooperatives que es creen per salvar les fallides precedents de dues empreses capitalistes. L'aposta, doncs, és notable: aconseguir salvar l'empresa, mantenint els llocs de treball. Fortes inversions i modificacions de la producció són dues decisions que es prenen de bon començament. En conseqüència, el nivell d'inversió esdevé fix, no variable respecte al mer

cat, amb una imperiosa necessitat de rendibilitat de la pròpia inversió. El resultat econòmic és, de moment, positiu.

Però més que la dimensió, semblen ésser les condicions socials en què es desenvolupa l'inici de la cooperativa les que determinen els resultats successius. En efecte, la capacitat d'elaborar una estratègia empresarial coherent, rendible i adequada a les condicions de l'ambient en el qual cada empresa ha de moure's, apareix correlacionada de manera significativa amb la composició social del grup que ha creat la cooperativa, amb la "coalició" que ha definit el pacte fundador de l'experiència.

Es defineixen "coalicions pures" les cooperatives formades exclusivament per socis d'origen treballador; "coalicions mixtes" les cooperatives que compten també amb empleats i/o dirigents, tècnics o, en un cas, l'ex-propietari.

En el primer grup d'empreses, la dotació inicial de recursos humans i de coneixements fa difícil l'elaboració d'una estratègia adequada; en el segon grup, en canvi, les empreses mostren una significativa capacitat d'innovació d'opcions i de comportaments.

Des del punt de vista de la dinàmica social i organitzativa, les empreses presenten característiques generals particularment significatives. El procés d'institucionalització de l'organització empresarial potencia progressivament l'estructura funcional, a la qual correspon l'adquisició de capacitats i competències específiques.

S'assisteix, en general, a una substancial disminució de l'estructura jeràrquica; en la major part de les empreses desapareixen les figures dels caps i, quan continuen, es redueixen a funcions de "coordinació" sense dret de sanció; sobretot s'apunta vers l'autoresponsabilització, és a dir es posa l'accent no tant sobre el paper de treballador assalariat, com sobre el de "soci"; això comporta en conseqüència una dràstica reducció dels controls externs, la prevalència de l'avís sobre la "sanció". Els socis se senten implicats en les decisions i en la vida empresarial; això varia molt entre les empreses de coalició pura o mixta, però és indubtable que el particular pa-

per de "soci" garanteix de tota manera un "dret d'opinió" potencialment utilitzable. La mobilitat interna en sentit ascendent és molt marcada en algunes empreses, amb l'adquisició de noves capacitats. Menys significatius són els intents de modificació de l'organització del treball, que no són ni innovadors ni excepcionals; fan referència, en efecte, a les tres fórmules clàssiques (rotació, recomposició, enriquiment dels grups).

Pel que fa al sistema social i als canvis organitzatius, són prou significatives les diferències entre cooperatives nascudes de coalició pura o mixta.

Les primeres estan marcades per un fort igualitarisme salarial i per les condicions salarials; prevaleix el paper de "soci" sobre el d'assalariat; legitimació de la direcció sobre la base política (com garantint el pacte fundador); escassa divisió funcional i proximitat en la identificació dels papers i de les responsabilitats productives-gestionals; forta disminució de la jerarquia, escàs pes dels controls externs; absència del dret de sanció, si no és per part de l'assemblea; escassa formalització dels òrgans i del grup dirigent; estret control de coherència amb el pacte fundador sobre els processos de decisió relatius a les opcions estratègiques; irrellevància dels processos decisionals relatius a les opcions sobre condicions de treball, per tal com ja han estat prefigurats en el pacte de creació; rebutg del conflicte per salvar la unitat dels components de la cooperativa.

Les cooperatives de coalició mixta reflecteixen un grup amb una forta potencialitat respecte a l'objectiu de l'eficiència econòmica, sovint en detriment d'una dinàmica social més participativa. En aquestes el paper de treballador prevaleix sobre el de soci. El pacte social fundador es basa sobre la defensa de l'ocupació i sobre objectius diversificats segons el paper contingut; la legitimació de la direcció es basa en la competència tècnica; la divisió funcional està ja en la fase d'inici i es va progressivament potenciant; el grup dirigent gaudeix d'una ampla delegació per part dels socis; es constata una escassa participació en els processos de decisió relatius a les opcions estratègiques, mentre són importants els processos decisionals que influencien les condicions de treball; el conflicte fa aparició en forma de parcials enfrontaments al grup dirigent.

Les dues tipologies semblen, doncs antitètiques:

- elevat igualitarisme, participació, control mutu, indeterminació de les funcions, escassa capacitat estratègica, en el primer cas;
- fortes diferències, àmplia delegació i escassa participació, dialèctica dels poders (en alguna ocasió) i rellevant capacitat estratègica en el segon.

A la pràctica, les dotacions humanes inicials, les motivacions, la naturalesa del pacte fundador accentuen els objectius econòmics o els objectius socials. La síntesi esdevé problemàtica i s'aconsegueix amb dificultat. La recerca d'eficàcia econòmica sembla disminuir les dinàmiques socials i viceversa.

Mentre que l'absència de distància entre els papers sembla afavorir una forta propensió envers la innovació social, la disparitat en les experiències, la presència de múltiples capacitats representa el trampolí vers la projecció de tipus empresarial.

Però aquesta contraposició tendeix a esfumar-se en el temps a través d'una doble transformació.

En les coalicions pures, després de les fases inicials de creixement, les dificultats econòmiques duen aviat a un procés d'institucionalització que avalua competències i afavoreixi l'assumpció de responsabilitats i l'aprenentatge de tècniques gestionals. Sota l'empenta d'aquests nous factors la pròpia direcció es va transformant: legitimada al començament sobretot per criteris "polítics", a poc a poc tendeix a apropiar-se de funcions específicament tècniques.

La coalició pura sembla constituir una força propulsora inicial d'elevat interès, produeix solidaritat, implicació, creixement de coneixement, cohesió del grup, però a mig termini la seva "innovació" tendeix a disminuir.

La confrontació amb els vincles econòmics, amb les dimensions de mercat, amb els problemes quotidians i de gestió de la producció, obliguen a reobrir una dialèctica entre principi d'igualtat (ésser soci) i principi de diferenciació (treballador).

Aquest procés, que es presenta sovint amb caire dramàtic en les coalicions pures, trenca el pacte creador basat en l'igualitarisme; reobre els conflictes, sovint tallats amb el recurs del que "es va establir de bon començament".

En altres paraules, la coalició pura sembla ser només una fase inicial, un estat naixent, no el projecte madur d'una realitat autogestionària, en el qual la contradicció entre diferència i igualtat és permanent i és en realitat el veritable factor dinàmic. Però precisament perquè és un estat naixent, ella representa una ocasió de cohesió, de mobilitat interna fonamental per a la fase successiva.

En les coalicions mixtes, la formalització realitzada pel grup dirigent constitueix ben segur un factor d'èxit per aconseguir els objectius de desenvolupament. Però sovint ella condueix a una tal centralització del poder de decisió i a una delegació tant àmplia, que comporta un efecte considerable sobre el conflicte social dins l'empresa. En aquest cas, la unicitat del centre decisonal i la seva distància del paper de treballador provoquen la falsa alternativa de la delegació o de la revocació, falsa alternativa perquè no existeix possibilitat real de revocació si es dóna la concentració en un sol sentit de la informació, si no hi ha possibilitat d'elaborar alternatives.

La superació dels poders de decisió entre "tècnics" responsables de la gestió i els "polítics" (consell d'administració) responsables de l'estratègia a llarg termini, realitzada per algunes cooperatives, representa en canvi el veritable principi de dinamisme, des del punt de vista social, en les coalicions mixtes. Això permet evitar una relació unidireccional i exclusiva entre assemblea i grup dirigent; els "socis" tenen la possibilitat d'expressar llurs adhesions envers els subjectes i òrgans diversos, concedint o denegant la delegació respecte a un camp d'opció més articulat, on cada organisme es veu obligat a permetre la confluència d'informacions per rebre una delegació que li pot ser treta.

El principi de la dialèctica dels poders i del control de la delegació, és a dir de la possibilitat de concedir-la i treure-la, és un dels mecanismes fonamentals dins d'una fase de maduració del procés autogestionari.

Una segona recerca, que es pot considerar com a complementària de l'anterior (9), estableix comparacions entre dos grups de cooperatives. El primer està format per empreses que han iniciat l'activitat en els anys 50 en la regió de l'Emília Romagna i que formen part del "nucli històric" de la cooperació italiana. El segon està format, en canvi, per empreses de recent constitució, nascudes en el Vèneto i Lombardia després de 1976, que representen una "nova generació" de cooperatives.

En la Taula núm. 151, es pot veure el pes que les cooperatives de producció d'aquestes tres regions tenen en el conjunt d'Itàlia, al voltant del 20%.

TAULA NÚM. 151. COOPERATIVES DE PRODUCCIÓ EXISTENTS A ITÀLIA I EN LES REGIONS DEL VÈNETO, LOMBARDIA I EMÍLIA ROMAGNA (31-XII-82).

<u>Territori</u>	<u>Nombre cooperatives</u>	<u>% sobre el total</u>
Vèneto	1.151	5,37
Lombardia	1.552	7,24
Emília	1.344	6,27
ITÀLIA	21.431	100,00

FONT: Ministero del Lavoro. Italia.

La confrontació entre aquests dos grups està dirigida a mesurar quina és la força relativa de dues experiències autogestionàries que presenten un bon nombre de diferències, però que poden ésser enteses (forçant una mica) com a dues fases successives d'un mateix recorregut.

La hipòtesi que es presenta és que les empreses de la regió Emília reflecteixen els problemes de la cooperació en la fase de maduresa, mentre que les cooperatives del Vèneto i Lombardia tendeixen a palesar els problemes típics de la cooperació en la fase inicial d'acumulació i d'arrencada.

En la regió Emília, immediatament després de la guerra i durant la dècada dels '50, es constata un clima polític de "caça de bruixes", de retrocés empresarial arran de l'expulsió de l'esquerra del govern i més en general d'un desplaçament de les relacions polítiques al que segueixen opcions econòmiques de retrocés que afecten el sector industrial però sobretot àrees territorials, símbol de l'oposició, en primer lloc l'Emília Romagna. Precisament aquesta regió esdevé lloc i símbol de la capacitat de resistència i d'organització i gestió alternativa tant de l'economia com del territori.

La cooperació s'insereix en aquest context en què ja era tradicional l'esperit associatiu. L'atur, que afecta en primer lloc els obrers més polititzats i que els impedeix una altra sortida per a la supervivència, fa que la cooperació sigui una de les escasses solucions possibles, fonamentada sobre la "bona voluntat" i l'esperit de sacrifici, amb una escassa dotació tècnica i amb una elevada contribució del treball manual.

Tanmateix, precisament pel seu caràcter de "defensa" de la supervivència d'un territori, d'una expressió política, troba en la solidaritat d'institucions, partits, sindicats, associacions del moviment cooperatiu, les condicions primàries per a la seva arrencada, condicions que no es poden trobar, amb aquesta intensitat, ni en períodes successius ni en altres àrees territorials. La solidaritat externa és l'element central que, juntament amb la cohesió interna, supleix la manca dels elements tècnics i empresarials; solidaritat, certament, no limitada als subjectes institucionals, sinó empeltada dins del conjunt del teixit social.

El moment, doncs, en què es creen aquestes cooperatives històriques posseeix les següents característiques:

- en el nivell extern:

. un ambient cultural que accepta la cooperació no només com una alternativa d'ocupació, sinó també com a component intrínseca de la defensa del principal baluart territorial d'aglutinació de l'esquerra;

- . un ambient econòmic general que agreuja els problemes d'ocupació i que no legitima la forma cooperativa com a productiva de renda;
- . un ambient social molt homogeni des del punt de vista polític, amb fortes expectatives davant les noves empreses cooperatives, capaces d'activar una eficaç xarxa de solidaritat;
- . un ambient institucional que a la desconfiança dels operadors econòmics clàssics afegeix la intensa activitat de suport, de promoció, de sosteniment actiu desenvolupada per una sèrie d'agents en mutu acord entre ells (ens locals, associacions del moviment cooperatiu, sindicat, etc.);

- en el nivell intern:

- . un grup promotor en el qual es mesclen i es reforcen motivacions ètico-ideals i utilitaristes de supervivència;
- . unes relacions internes al grup prevalentment de cara a cara, possibles per la petita dimensió i per l'escassa estructuració de la cooperativa;
- . una experiència en la conducció de l'empresa que es lliga amb l'escàs pes que té encara la tecnologia;
- . la simplicitat de la línia de comandament representada exclusivament per la direcció.

Cal subratllar en la fase de creació de les cooperatives històriques la preeminència dels factors socials tant en el nivell intern com extern. La fundació de les cooperatives està caracteritzada per una igualtat en les condicions internes, control cara a cara, delegació en la direcció de tipus polític-sindical, una xarxa de relacions externes.

En les regions del Vèneto i Lombardia, en canvi, el context ambiental i les característiques de les cooperatives creades del 76 al 81 són prou diferents. El seu naixement està influenciat pel cicle de lluites del període 68-73 i l'ampliació al 74-76. Un cicle de lluites que ha incidit profundament en el panorama social de la Lombardia i encara més en el Vèneto, obrint una via de conflictivitat inusual amb reivindicacions fortament igualitàries, fet que incidirà d'una manera important en la gènesi d'algunes cooperatives. La cooperació, tal com es desenvolupa en ambdues regions, sobretot en el sec

tor industrial, està plena d'elements tant pragmàtics (defensa del lloc de treball) com d'oposició, lligats a temes com l'abandó del treball subordinat, la recerca d'una qualitat de la vida, etc.

S'insereix, però, aquest moviment en un context poc legitimat, on no existeix la xarxa social de solidaritat, on l'homogeneïtat político-institucional està prou dividida, on les associacions del moviment cooperatiu tenen poques arrels, excepte en els sectors de la distribució i de consum. El caràcter antagonista, com d'un moviment contra-cultural, de "contratendència" que envaeix moltes de les noves experiències, fa encara més difícil l'òsmosi amb l'ambient, el contrari del que succeeix en les cooperatives d'Emília.

A més a més, el context econòmic ha canviat. Tot i la crisi econòmica i les dificultats per a trobar treball, la situació italiana és ben llunyana de la dels anys '50, no només des del punt de vista de la incidència sobre l'ocupació sinó també per les noves barreres des del començament derivades de les transformacions tecnològiques i del producte. Els 25 anys transcorreguts han fet que la gestió de l'empresa, fins i tot de petites dimensions, sigui més complexa, la competència s'ha fet més dura i el procés de caducitat del producte més ràpid. Aquests elements obliguen les noves cooperatives a sortir ràpidament de la fase inicial, per evitar llur desaparició o la contínua incertesa de llur supervivència.

Dins l'anomenada "nova cooperació" predomina l'espontaneïtat, experiències aïllades i sovint al marge del teixit social, sobretot en el moment de la seva creació. L'absència d'aquest teixit social, institucional i cultural favorable explica en part la manca d'homogeneïtat inicial, la pluralitat de les experiències i dels processos successius.

Quant al grup fundador, es poden distingir dos tipus:

Un grup fundador, format per treballadors en la seva totalitat, molt polititzats, amb una direcció interna legitimada en el nivell polític i sindical; les característiques s'assemblen a les cooperatives dels anys '50: petites di

mensions, igualtat interna, control cara a cara, absència de recursos tècnics, recurs a la pròpia professionalitat i als coneixements del procés com a únic mitjà disponible; fins i tot es constata una mena de desafiament envers un context exterior sòcio-cultural-polític diferent. La idea cooperativa no està massa ben definida, els factors socials ocupen el lloc prioritari; els referents a la complexitat del mercat i de la gestió d'empreses són més aviat llunyans d'aquests grups promotors. No existeix una divisió entre socis i treballadors, tant en el moment de la creació com durant les següents fases.

El segon grup aplega casos diversos des del punt de vista del grup inicial i promotor, i de la direcció. L'objectiu ocupacional és el que dóna cos al naixement d'aquestes cooperatives. Com a grup, no hi ha uns motius ideològics, ni tampoc el desafiament a l'ambient exterior no passa a través d'una ideologia igualitària, sinó més aviat sobre un pragmatisme que té en compte els vincles del mercat i el lloc de treball.

L'especificitat del grup promotor (ex-empresari, treballadors que ocupaven funcions tècniques, nou grup dirigent) posa l'accent ja des del començament sobre els aspectes managerials (una major atenció al mercat, als vincles que se'n deriven, als recursos disponibles respecte als objectius a aconseguir).

Les cooperatives que sorgeixen, doncs, en l'àrea de Lombardia i Vèneto, del '76 al '81, apareixen en un context polític-social-cultural molt diferent al de l'Emília Romagna; la cultura, en certs aspectes antagonista, expressada pels grups fundadors accentua l'aïllament d'aquestes experiències, depenent, així, el seu èxit i supervivència gairebé exclusivament, en la fase inicial, de factors interns, dels recursos que poden trobar els propis socis. Els pocs suports externs són de tipus voluntarista i espontanis, i funcionen com a element de promoció, però són poc eficaços un cop que l'empresa camina. Tot això provoca una forta manca d'homogeneïtat en els processos i en la seva capacitat de desenvolupament.

4. LES COOPERATIVES OBRERES A GRAN BRETANYA.

Gran Bretanya es pot considerar com el bressol del moviment cooperatiu. Per limitar l'excés de l'explotació del nou modus de producció, arran de la revolució industrial del s. XVIII, van fer aparició les lleis socials, els sindicats i les cooperatives.

Com expressió de la solidaritat obrera, sindicats i cooperatives es crearen en la línia dels esforços d'ajuda mútua orientats vers la defensa dels interessos obrers.

Les cooperatives de producció donaren als treballadors la possibilitat de posar fi a la seva explotació en tant que assalariats.

A l'entorn de 1850, es formaren els primers tallers autogestionats. El 1882, es fundà, malgrat la no reeixida d'importantes empreses cooperatives (Ouseburn, Scottish Cooperatives Ironworks....), la Federació de cooperatives de producció (CPF). Aplegà el 1900 més de 100 cooperatives. Posteriorment, va anar davallant el nombre, fins que, d'ençà el 1976, s'ha constatat un nou resorgiment d'aquest tipus de cooperatives.

Ja el 1980, el Directory of Co-operatives, publicat per la Co-operative Development Agency (9), dóna una llista de 330 cooperatives obreres existents a Gran Bretanya en aquell moment; això significa que en cinc anys es crearen unes 250 cooperatives noves.

Posteriorment (10), hi ha hagut un extraordinari augment de les cooperatives de treball en el darrer quinquenni (vegi's Taula núm. 152), quadruplicant el seu nombre i ocupant uns 11.000 treballadors.

TAULA NÚM. 152. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE COOPERATIVES DE TREBALL (1980-1986).

Any	1980	1982	1984	1986
Nombre Cooperatives	330	498	911	1.400

FONT: Finnegan, Gerry: "Cooperative Development in Great Britain". Conference on Futur Co-operative Development in Northern Ireland. University of Ulster. Setembre, 1986.

Les 330 existents el 1980, segons el nombre de treballadors, es divideixen tal com reflecteix la Taula núm. 153.

TAULA NÚM. 153. COOPERATIVES OBRERES SEGONS EL NOMBRE DE TREBALLADORS.

<u>Nombre de treballadors</u>	<u>Nombre de cooperatives</u>
Més de 500 treballadors.	1
De 250 a 500 treballadors.	2
De 100 a 249 treballadors.	7
De 50 a 99 treballadors.	8
De 20 a 49 treballadors.	25
De 10 a 19 treballadors.	54
Menys de 10 treballadors.	234
TOTAL	331

FONT: Sibille, Hugues: "Les Coopératives ouvrières de production". La Documentation française. Paris, 1982.

Com es pot comprovar, la gran majoria són petites cooperatives de menys de 10 treballadors. Només hi ha 10 amb més de 100 treballadors socis.

La Taula núm. 154 distribueix les cooperatives segons els sectors en què aquestes actuen.

TAULA NÚM. 154. DISTRIBUCIÓ DE LES COOPERATIVES OBRERES SEGONS EL SECTOR ECONÒMIC.

<u>Sector</u>	<u>Nombre cooperatives</u>
. Detall, distribució, proveïment i producció alimentària.....	112
. Impressió i edició.....	61
. Construcció, renovació de l'habitatge, neteja i reciclatge de deixalles.....	33
. Enregistrament, producció cinematogràfica i musical, teatre.....	28
. Enginyeria, electrònica i química.....	26
. Consell, consulta i formació.....	21
. Calçat vestits i tèxtil.....	19
. Artesanat, fusteria, ebenisteria.....	19
. Proveïment i lloguer de transports, reparació de vehicles.....	11

FONT: Sibille, Hugues: "Les Coopératives ouvrières de production". La Documentation française. Paris, 1982.

En primer lloc, el sector de la distribució. La gran majoria de les cooperatives a la menuda formen part d'una xarxa de proveïment d'aliments complets que pertanyen al "camp alternatiu", lligat al moviment ecologista. Aquests grups són favorables a les cooperatives concebudes com organitzacions descentralitzades i democràtiques.

Les cooperatives situades en el sector de la impremta són també sovint fruit del moviment alternatiu. Es publiquen un bon nombre de publicacions lligades a diversos grups alternatius, comunitaris, etc.

El tercer grup el formen les cooperatives lligades a la construcció d'habitatges. A Gran Bretanya, els sindicats d'aquest sector sempre han estat favorables a les cooperatives. Les consideren com un instrument de regularització del treball en la construcció, oferint als treballadors els

mitjans per controlar el seu propi treball, i com una fórmula per evitar la contractació submergida o negra per part d'empresaris, sense concedir als treballadors els beneficis socials derivats de les cotitzacions corresponents.

Es pot dir, en aquest apartat sectorial, que tradicionalment les cooperatives obreres de producció es concentraven en tres branques industrials: vestit, impremta i calçat. La nova onada cooperativa s'ha diversificat i s'ha dirigit més aviat cap a la distribució a la menuda i la impremta.

Cooperatives i ocupació.

A part de la creació d'ocupació que representa l'inici de qualsevol cooperativa, cal subratllar que sovint aquestes neixen amb la finalitat explícita d'oferir un lloc de treball a col·lectius (dones, joves, estrangers...) la situació dels quals dins el mercat de treball és menys favorable. Així mateix hi ha iniciatives cooperatives dirigides a salvar els llocs de treball amenaçats per la crisi (job saving co-operatives).

Malgrat que semblin poc importants els 11.000 llocs de treball corresponents a les 1.400 cooperatives existents comparats amb els prop de 4 milions d'aturats, cal no menysprear la difusió en augment progressiu d'aquest nou tipus d'organització de la producció.

Una raó essencial d'aquesta progressió cal veure-la en l'existència de nombroses organitzacions de suport envers les iniciatives cooperatives, tals com la Federació de Cooperatives de Producció (CPF), el Moviment per a l'Empresa Col·lectiva (ICOM), la Comunitat de Treball (J.O.L.), l'Agència de Desenvolupament Cooperatiu (C.D.A.), el Centre per a Iniciatives d'Ocupació (CEI), el Beechwood College (centre de formació de les noves cooperatives), etc.

Tipus de cooperatives segons l'origen.

En un estudi realitzat el 1983 per Cornforth (11) es distingeixen quatre tipus de cooperatives.

En primer lloc, es parla de les cooperatives nascudes de la transformació d'empreses existents a proposta de l'anterior propietari. Aquestes no semblen tenir problemes de rendibilitat ni han sofert especials trasbalsos a causa del canvi de la fórmula empresarial. El principal problema que cal tenir en compte és el desenvolupament d'un efectiu control democràtic de la gestió.

El segon tipus són les cooperatives anomenades "defensives" que han nascut de la crisi d'empreses capitalistes. Aquestes no sembla que puguin tirar endavant si no és amb un adequat suport extern.

El tercer tipus està integrat per les anomenades "alternatives" i creades per professionals que es proposen més aviat respondre a unes necessitats de tipus social que no pas per un benefici econòmic. En aquestes és molt important l'elevat capital humà de què disposin per aconseguir sobreviure (escoles, serveis assistencials, centres d'assessorament, etc.), tot i que sovint aquestes tiren endavant per l'entusiasme dels propis socis i per les subvencions públiques.

El darrer tipus és el que es dirigeix directament a la creació d'ocupació. En aquestes també és bàsica la qualificació de la força de treball, uns managers adequats i l'assistència tècnica d'agències externes com l'Agència per al Desenvolupament Cooperatiu (CDA). Cornforth insisteix en la importància del sosteniment extern, fent referència que les cooperatives angleses de producció del segle passat se'n sortiren sovint per la seva relació amb l'associació de les cooperatives de consum.

Jefferis i Thomas en una altra recerca (1985) (12) insisteix molt així mateix en la transcendència dels ajuts externs per assegurar el futur de les cooperatives analitzades.

NOTES

- (1) Antoni, Antoine: "La Cooperation ouvrière de production". Confédération générale des SCOP. Paris, 1980.
- (2) Vienney, Calude: "Socio-économie des organisations coopératives", Coll Tiers secteur. CIEM, Paris, 1980.
- (3) Autrement, núm. 34. París, octobre, 1981.
- (4) Defourny, Jacques: "Une analyse financière comparative des cooperatives de travailleurs et des entreprises capitalistes en France". IV Conférence Internationale sobre l'Economia de l'Autogestió. Liège, juliol, 1985.
- (5) Defourny, Jacques: "Les nouvelles cooperatives dis ans après". CIRIEC. Liège, 1985.
- (6) Defourny, Jacques: "Les nouvelles cooperatives, espoir pour la Wallonie?" CIRIEC. Liège, 1982.
- (7) Fondazione Corazzin: "La Società Veneta". Liviana Editrice. Padova, 1985. Pàg. 123 i ss.
- (8) Carbognin, Maurizio; Masiero, Attilio: "Organizzare l'autogestione". Edizioni Lavoro. Roma, 1985.
- (9) Sibille, Hugues: "Les Coopératives ouvrières de productions". La Documentation française. Paris, 1982.
- (10) Finnegan, Gerry: "Cooperative Development in Great Britain". Conference on Futur Co-operatives. Development in Northern Ireland. University of Ulster. Setembre, 1986.

- (11) Cornforth, C.: "Some Factors Affecting the Success or Failure of Worker Cooperatives: a Review of Empirical Research in the United Kingdom", "Economic and industrial democracy", Vol. 4. 1983.
- (12) Jefferis, R., Thomas, A.: "Conditions for Financial Viability in Worker's Cooperatives: the case of U.K. Clothing and Printing Co-ops"; estudi presentat a la IV Conferència Internacional sobre l'Economia de l'Autogestió. Liège, 15-17 de juliol de 1985.

CINQUENA PART: CONCLUSIONS

CAPÍTOL IX

CONCLUSIONS PROVISIONALS

El títol d'aquest darrer capítol inclou la paraula provisional perquè així ho són les conclusions a les quals s'ha arribat. En efecte, no poden ésser definitives, primer, perquè la realitat social és dinàmica i canviant, i encara més en el camp actual del cooperativisme. Segon, perquè aquesta recerca en pressuposa una altra de més aprofundida que analitzi acuradament la vida interna d'unes quantes cooperatives. I tercer, perquè qualsevol recerca sociològica inclou un marge, el més petit possible, d'error i d'atzar.

Aquest capítol inclou una primera part destinada a recapitular les principals qüestions que s'han anat tractant al llarg de tots els capítols, i una segona part que presenta unes reflexions i línies generals per on caldria investigar de cara a explicar la recent onada de cooperativisme a Catalunya.

Cal entrar, doncs, en el resum recordant les hipòtesis inicials. Hom situava la nova emergència del cooperativisme de treball associat en el context de la reestructuració del món industrial, econòmic i social. Fenomen complex en el qual, al costat de la permanència de velles estructures, neixen formes inèdites de treball i d'organització social. Lògicament les cooperatives no poden escapar-se a aquesta dinàmica i, per tant, comparteixen la diversitat d'interessos i motivacions més globals.

Segons el seu origen, s'assenyalaven quatre possibles vies, unes podien ésser el fruit de la crisi d'empreses tradicionals, altres eren promogudes per institucions i administració, algunes trobaven el caliu en col·lectius de professionals, i finalment s'apuntava una quarta via concretada en iniciatives de gent jove.

La segona premissa inicial era verificar fins a quin punt eren certes les afirmacions que presenten com a "noves" aquelles cooperatives creades en els darrers anys i que insisteixen en la ruptura que suposarien davant de les que varen originar-se en temps anteriors. D'antuvi no s'escapava als autors de la recerca les dificultats d'establir a casa nostra unes fronteres tan taxatives entre unes i altres experiències.

Això no obstant, i a partir d'aquestes dues hipòtesis, la de la complexitat i la de diferenciació, s'ha desenvolupat la recerca que finalment ha quedat estructurada en cinc grans apartats.

El primer abasta el marc introductori en el qual s'expliquen els objectius i la metodologia de la recerca, alhora que s'intenta delimitar el context socio-cultural en el si del qual s'està produint l'actual onada de cooperativisme de treball associat. Un conjunt de discursos i propostes posen de relleu la insatisfacció envers el model de creixement econòmic imperant després de la II Guerra Mundial i el fracàs relatiu de les polítiques econòmiques i socials aplicades en aquest període. Un cert esgotament de l'estat del benestar refrenda encara més la idea que una gran part dels fonaments anteriors s'estan modificant després de l'anomenada crisi del 73-74. D'algun manera, aquestes modificacions propicien la refluoració del que hom anomena economia social a través de la qual el cooperativisme pren una renovada embranzida.

Tanmateix, aquests fenòmens no estan exempts d'ambigüitats. Així hom es pregunta si les cooperatives són socialitzadores d'una pobresa creixent o possibilitadores de noves identitats productives, socials i culturals. En aquest sentit seria una reduccionisme excessiu explicar el creixement del nombre de cooperatives només en funció de l'atur. La situació és molt més complexa, com es demostra en aquest estudi, i altres elements d'ordre qualitatiu tenen la seva influència. En definitiva, les cooperatives són a l'hora actual una eina per crear llocs d'ocupació i per a salvaguardar-ne, però també són un espai en el qual es constitueixen determinades formes d'identitat i d'organització.

Aquesta multidimensionalitat es troba present des dels inicis del cooperativisme, tant des del punt de vista doctrinari (socialisme utòpic, cristians socials, renovació pedagògica, solidarisme, etc...) com al llarg de la seva història. En el seu itinerari ha anat posant l'accent sigui en la visió ideal, sigui en la forma organitzativa, sigui en la gestió empresarial, tenint sempre present que la tensió principal ve donada de la resposta a unes condicions adverses de treball i de vida. Això també es verifica en el de-

senvolupament històric del cooperativisme a Catalunya. El primer apartat acaba posant l'èmfasi en aquelles experiències que millor palesen la diversitat de papers que ha jugat.

El segon apartat es dedica a presentar els resultats del treball empíric, realitzant sobre una enquesta/entrevista a un total de 123 cooperatives. Aquesta mostra sembla suficientment significativa com per generalitzar fins a cert punt els resultats.

El primer pas és el descriure-les, d'acord amb un conjunt de variables que ajuden a situar les seves principals característiques. Entre altres es pot destacar la forta concentració a Barcelona-ciutat i que actuen principalment en els sectors del metall, de la construcció i en el dels serveis dirigits a empreses i assistencials. D'acord amb la mostra estudiada, l'any 1981 seria el punt divisor en el desenvolupament cooperatiu. Així mateix queda clar que com més petita és la seva dimensió quant a nombre de socis. Aquests són relativament joves, pràcticament la meitat han nascut a Catalunya, tenen un nivell d'estudis més aviat baix, i una quarta part d'ells estaven en atur abans de crear la cooperativa.

Tot seguit s'intenta donar resposta a la diferenciació entre vell i nou cooperativisme, agrupant-se el conjunt de cooperatives estudiades en dos blocs segons si s'havien constituït abans o després de 1980. Després d'estudiar les característiques dels dos blocs, de la seva comparació en sobresurt que les cooperatives recents estan més distribuïdes per les comarques catalanes que les antigues i que alguns sectors són específics d'un dels dos blocs. Així les primeres estan en el d'arts gràfiques, ensenyament i serveis culturals, i les segones en el naval i la química. Les edats dels socis són relativament semblants, tot i que en les recents predominen més els joves que en les antigues. També en aquestes s'observa una major presència femenina i una menor dimensió.

Tanmateix, no sembla que aquests pocs trets específics puguin donar lloc a una delimitació clara entre les cooperatives que funcionen des de ja fa un cert temps i les de recent creació. Tal com s'ha dit en el capítol IV, "ara per ara la majoria de les cooperatives creades en els darrers

temps són més filles de la necessitat que d'un ideari, i tenen en el seu conjunt un accent pragmàtic molt elevat".

Lògicament la conclusió a la qual s'arriba és que més que parlar de vell i nou que implica una connotació rupturística s'ha de parlar de antic i recent cooperativisme.

La tercera part de la recerca entre en l'examen de la seva complexitat. El cooperativisme avui dia presenta múltiples cares, articulant diferents exigències i motivacions en el moment de la seva constitució. Unes iniciatives troben el seu impuls en una associació més o menys voluntària, mentre que d'altres són el fruit d'empreses ja existents, que poden estar en situació de crisi o no. Aquesta doble forma es dona tant en el bloc de les recents com en el de les antigues.

En l'interior de les cooperatives de nova planta es poden delimitar sis conjunts segons el seu origen: promogudes per treballadors en atur; per autònoms; voluntàries; per crear la pròpia empresa, iniciatives de caire social i assistencial; per gent provinent d'altres cooperatives; i per fi unes que són originades a partir d'institucions i administració pública.

En l'interior de les cooperatives que s'han constituït a partir de la transformació d'una empresa ja existent, s'hi manifesten dos conjunts: les que ho fan a partir d'una situació de crisi i les que es configuren a partir d'una empresa que funciona sense especials problemes.

A poc a poc, ha anat apareixent la complexitat d'unes circumstàncies que no es presten a dicotomies senzilles. Així s'han perfilat progressivament unes tipologies que recullen la pluralitat del cooperativisme de treball associat a Catalunya. Cada un dels tretze tipus establerts presenta una suma de característiques prou peculiar per a diferenciar-lo dels altres.

El primer, agrupa les cooperatives promogudes per treballadors en atur, la finalitat principal dels quals és crear un lloc de treball fix. Per paradoxal que pugui semblar, l'atur és una via vers el cooperativisme. El segon grup es pot resumir al voltant de la idea més val sumar que restar, és a dir que per necessitats d'ampliació i diversificació del mercat exterior o de l'organització interna, treballadors autònoms decideixen associar-se sumant esforços en la creença que així podran resoldre qüestions que si restessin sols no podrien fer-ho. El tercer el formar aquelles cooperatives integrades per professionals que gaudeixen d'una bona situació, però que opten per aquesta fórmula en funció d'unes relacions de treballs més igualitàries, autònomes i participatives. La dignitat de la cooperació és el que els atreu.

Un altre grup és el format per persones que volen millorar les condicions de treball que tenen, tot trencant amb el caràcter assalariat. L'economia submergida és la font d'un altre grup que fonamentalment està format per aquells que volen legalitzar una activitat més o menys il·legal i s'inclinen per la cooperativa pels avantatges (fiscals, Seguretat Social) que poden oferir. Els joves, que és un col·lectiu cada cop més present en el món cooperatiu, tenen creixents dificultats per incorporar-se al mercat de treball. Alguns d'ells tenen suficient iniciativa i autonomia per, tot creant una cooperativa, cobrir una demanda i així aconseguir llur primer treball.

Darrerament, els serveis socials entesos en sentit ampli, tenen un fort increment i això dona lloc que, en funció de cobrir determinades necessitats socials (sanitari, disminuïts, vellesa), professionals d'aquest camp s'associïn sota la fórmula cooperativa. Un altre grup, connectat amb l'anterior sector, és el d'aquelles que també constituïdes per professionals volen ampliar o descentralitzar serveis ja existents. Un tercer grup, també relacionat amb els anteriors, però més específic, és el dels pares de persones deficients, els quals quan els seus fills deixen l'escola intenten trobar una sortida de cara a llur integració laboral i social.

"Un cop més, tornem-hi" podria ésser el lema d'aquelles persones que ha vent tingut ja una experiència en la cooperació, desdoblen o creen una altra iniciativa per raons diverses, però sempre en la perspectiva del desenvolupament cooperatiu.

Darrerament, algunes institucions privades i l'Administració Pública, sobretot els Ajuntaments, prenen protagonisme en la promoció de cooperatives sigui perquè volen crear treball especialment per a joves i dones, sigui perquè significa una reducció de costos o bé una millora de la qualitat dels serveis.

Un penúltim grup és el que agrupa les cooperatives que són el resultat d'una empresa en crisi que és assumida pels treballadors de cara a mantenir llurs llocs de treball. Per fi el darrer grup està compost per transformacions d'empreses sense problemes, però que per una o altra causa (jubilació empresari, etc....) abandonen la forma mercantil i esdevenen cooperatives.

Cada un d'aquests tipus queda caracteritzat pel col·lectiu promotor, les característiques dels socis (sexe, edat, situació laboral, nivell d'instrucció, lloc d'origen), la motivació fundacional i per les pròpies especificitats de les cooperatives (antiguitat, sector d'activitat, dimensió, vies de finançament, organització interna i problemes més rellevants). Això queda reflectit en la taula-resum que es troba al final d'aquestes conclusions.

La recerca conclou fent una panoràmica sintètica del cooperativisme de treball associat a Itàlia, bèlgica, França i Gran Bretanya. Es tracta d'una fotografia ràpida que enfoca aquelles qüestions que poden ésser més comparables amb les hipòtesis d'aquesta recerca. Potser l'element que contrasta més amb la situació d'aquí és que en aquests països existeix una llarga tradició no interrompuda i que el cooperativisme es troba en un grau prou elevat d'institucionalització i articulació. Això comporta que es pugui parlar d'un cooperativisme més tradicional, organitzat en les grans centrals i que davant la pèrdua d'elements més ideològics o davant del pes de la burocràcia, sorgeixin nous moviments que critiquin aquests aspectes i vulguin renovar el món cooperatiu buscant fórmules no anquilosades d'organització del treball.

En el rerafons d'aquest món en ebullició s'hi dibuixen unes línies que ara només s'obren però que constituïran els interrogants que han de vertebrar la futura recerca.

Un primer interrogant ve donat per la incidència que la reestructuració del món econòmic i productiu està generant sobre el cooperativisme. La desocupació estructural expulsa molta gent del mercat de treball, però també és un impuls per a autocrear-ne, una via vers el cooperativisme. La demanda de flexibilitat actual és un repte al qual poden respondre millor les petites unitats ben cohesionades. No és aquest un camí possible de les cooperatives? Aquestes, llavors, no tindrien un paper residual, d'aprofitament d'uns espais que ningú no vol ocupar?

Si cada cop és major la urgència de trobar fórmules d'una major integració dels treballadors en els mecanismes empresarials, les cooperatives no podrien constituir un banc de proves interessant? Si és així, què poden oferir en el camp de l'eficiència organitzativa? Aguanten millor els embats de la crisi, s'adapten amb més èxit a les diferents conjuntures?

Un segon interrogant se situaria en el món social, en el qual la creixent opacitat de les grans ciutats i les dificultats de l'estat del benestar fan aparèixer necessitats socials que no es resolen. Les cooperatives, a més de crear determinades formes d'identitat social, solventen a menor cost i amb un tracte menys anquilosat determinades situacions de risc i precarietat. En aquest sentit, no reagarien l'històric paper d'aglutinament defensiu davant les necessitats socials més peremptòries? No és aquesta una funció supletòria, però alhora recreadora de nous espais de solidaritat?

Uns tercers interrogants provenen del camp cultural. De fet, hom assisteix a una manca creixent de participació sindical, política en un sistema en el qual els poders constituïts estan més llunyans d'un ciutadà que ha passat a ésser un assistit permanent. Davant d'això s'aixequen veus demanant una recerca de vies més democràtiques i participatives. Les cooperatives o comparteixen aquelles posicions o esdevenen una escola permanent de comprensió dels conflictes i d'innovació social?

FONT: / Elaboració pròpia.

ANNEXOS

ANNEX 1

BIBLIOGRAFIA UTILITZADA

AA.VV.: "Cooperatives i sindicats davant la crisi". Ed. Fundació Roca i Ga
lès/Centre d'Estudis Socials. Barcelona, 1984.

AA.VV.: "Treball i atur". Ed. Fundació EMI. Barcelona, 1984.

AA.VV.: "Seminari internacional sobre el mercat de treball a l'àrea metropo
litana". Ed. Corporació Metropolitana de Barcelona. 1985.

AA.VV.: "Iniciativas locales para el empleo". CEUMT, la revista municipal.
Núm. 72. Barcelona, 1984.

AA.VV.: "Oggi l'autogestione". Ed. Lavoro. Roma, 1980.

AA.VV.: "Les entreprises alternatives: mythes et réalités". Ed. Université
Catholique de Louvain, 1983.

AA.VV.: "Sociedades anónimas laborales. Análisis jurídico-económica de la
ley". Ed. FUNDESCOOP. Madrid, 1986.

van den ABBELLE, Erik: "Perspectives per a una economia alternativa". Rev.
Via Fora, Núm. 3 i 4. Barcelona, 1984, i també a Quaderns d'Allibera
ment, núm. 11. Barcelona, 1986.

ANGULO, Joan: "La prestació d'atur i la societat cooperativa". Rev. Coope
ració Catalana, Núm. 59. Barcelona, setembre, 1985.

ANTONI, Antoine: "La cooperation ouvrière de production". Confédération gén
rale des SCOP, Paris, 1980.

AUTREMENT, núm. 34. París, octubre de 1981.

- BAGLIO, Angelo: "La coopérative ouvrière de production: Une initiative locale de création d'emploi", dins d'AA.VV: "Les entreprises alternatives: mythes et réalités". 1983.
- BARRERA, Juan J.: "Gestión empresarial de la cooperativa de trabajo asociado". Ed. Ministerio de Trabajo. Madrid, 1985.
- BENOIT, A. i FAYE, T.: "Las ideas de la nueva derecha". Ed. de Nuevo Arte. Saragossa, 1986.
- BLANCH, Joan: "Cooperativismo, economía social y fomento del empleo: el papel de las corporaciones locales", dins de FEMP "I Jornadas nacionales de cooperativismo y municipio". 1985.
- BONDU, Dominique: "Coopération et altérité". Revue des Etudes Coopératives, Núm. 208/5, 1982.
- BRADLEY, K./GELB, A.: "Cooperativas en marcha". Ed. Ariel. Barcelona, 1985.
- CARBOGNIN, Maurizio: "Le esperienze di cooperazione e di autogestione", dins d'AA.VV: "La Società Veneta". Ed. Liviana Editrice. Padova, 1985.
- CARBOGNIN, M./MASRIERO, A.: "Organizzare l'autogestione". Ed. Lavoro. Roma, 1985.
- CAÑIZARES, J.R. i altres: "Cooperativisme de treball associat i mercantil", dins de "Jornades sobre la cooperació a Catalunya". Ed. Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya". 1981.
- CASTAÑO, Josep: "Les cooperatives de treball i la crisi econòmica". Rev. Cooperació Catalana, Núm. 20. Barcelona, Abril de 1982.
- CELIER, Pierre: "Les S.C.O.P.: des organisations toujours d'actualité". Revue des Etudes Coopératives", Núm. 208/5, 1982.
- CIRIEC: "Les structures de soutien aux initiatives d'emploi de tupe coopératif a la communauté française de Belgique". Ed. CIRIEC. Liège, 1985.

- CORNFORTH, C.: "Le rôle des agences locales de développement coopératif dans la promotion des coopératives de travail". Rev. Annales de l'économie publique, sociale et cooperative, Núm. 3. 1984.
- CORNFORTH, C.: "Some Factors Affecting the Success or Failure of Worker Cooperatives: a Review of Empirical Research in the United Kingdom", "Economic and Industrial democracy, vol. 4. 1983.
- COLOMER, Margarida: "Cooperativisme i moviment obrer". Ed. Alta Fulla. Barcelona, 1986.
- DEFOURNY, Jacques: "Les nouvelles coopératives, espoir pour la Wallonie?". Ed. CIRIEC. Liège, 1982.
- DEFOURNY, Jacques: "Les nouvelles coopératives dix ans après". Ed. CIRIEC. Liège, 1985.
- DEFOURNY, Jacques: "Le renouveau des coopératives de travailleurs: une analyse économique". Ed. Centre Européen "Travail et Société". Maastricht, 1983.
- DEFOURNY, Jacques: "Une analyse financière comparative des coopératives de travailleurs et des entreprises capitalistes en France". IV Conferència Internacional sobre l'Economia de l'Autogestió. Liège, juliol de 1985.
- DEMOUSTIER, Danièle: "Nouveaux visages de la coopération de production" Revue des Études Coopératives, Núm. 208/5. 1982.
- DESLAURIERS, J. Pierre i altres: "Nouvelles coopératives et changement social". Rev. Communautés archives de sciences sociales de la coopération et du développement, Núm. 62. 1982.
- DIVAR, Javier: "La alternativa cooperativa. Una respuesta ante la crisis". Ed. CEAC. Barcelona, 1985.

DIRECCIÓ GENERAL DE COOPERATIVES: "Guia de les Cooperatives de Treball Associat de Catalunya". Ed. Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1982.

DIRECCIÓ GENERAL DE COOPERATIVES: "El Cooperativisme de Treball Associat a Catalunya". Ed. Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1986.

DONCY, A.: "L'économie sociale". Université libre de Bruxelles. Bruxelles, 1966.

ECHEVARRIA, Angel: "Las fórmulas jurídicas de la crisis: cooperativas de Trabajo Asociado y Sociedades Anónimas Laborales", dins d'AA.VV: "Treball i Atur". Barcelona, 1984.

ECHEVARRIA, Angel: "El cooperativisme: una eina contra l'atur?". Butlletí Ocupació i Formació, Núm. 3, 1986, ed. per l'Institut d'Estudis Metropolitans.

ESTIVILL, J.: "Bibliografia internacional selectiva sobre l'Estat del Benestar". Revista de Treball Social, núm. 99. Barcelona, 1985.

ESTIVILL, J.: "Cooperativismo y Política Social. Los orígenes". Revista de Política Social y Servicios Sociales, núm. 2. Madrid, 1985.

ESTIVILL, J.: "L'estat del benestar i el benestar de l'estat". Revista de Treball social, núm. 99. Barcelona, 1985.

ESTIVILL, J.: "Los papeles perdidos de las políticas sociales", a "Política Social y Servicios Sociales. Ed. Marsiega. Madrid, 1986.

FCTAC: "Catàleg 86: Oferta i demanda de les cooperatives de treball afiliades a la FCTAC". Ed. FCTAC. Barcelona, 1985.

FCTAC: "Resum de la història del cooperativisme de treball a Catalunya". Ed. FCTAC. Barcelona, 1985.

FEMP: "I Jornadas nacionales de cooperativismo y municipios". Zaragoza, 1980. Ed. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Madrid, 1985.

FERRER GARRIGA, Marcel·lí: "Akoop, sistema eficaç per a l'autogestió de cooperatives". Ed. Garraf, S. Coop. Vilanova i la Geltrú, 1982.

FERRÉS, Marta: "El cooperativisme entre els joves". Rev. Cooperació Catalana, Núm. 47. Barcelona, Agost de 1984.

FERNÁNDEZ VALLES, Benet: "El cooperativisme de treball associat: una força social i econòmica de futur". Rev. Cooperació Catalana, Núm. 42. Barcelona, Febrer de 1984.

FESALC: "Dossier informatiu". Barcelona, novembre de 1986.

FINNEGAN, Gerry: "Cooperative Development in Great Britain". Conference on Futur Co-operative Development in Northern Ireland. University of Ulster. Setembre, 1986.

FLORA, P. i HEIDENHEINER, A.J.: "Il nucleo storico e il cambiamento dei confini del Welfare State" a "Lo sviluppo del Welfare State in Europa e in America". Ed. Il Mulino. Bolonia, 1983.

FONDAZIONE CORAZZIN: "I fattori di successo delle imprese cooperative di produzione di lavoro". Università di Trento. Setembre, 1986.

FONDAZIONE CORAZZIN: "La Società Veneta". Liviana Editrice. Padova, 1985. Pàg. 123 i ss.

GARCIA NIETO, J.N.: "Exigencias para una política del empleo alternativo. Planificar el futuro". Ed. Fundació EMI. Barcelona, 1984.

- GORROÑO, Iñaki: "Les cooperatives del País Basc davant la crisi", dins d'AA.VV: "Cooperatives i sindicats davant la crisi". Barcelona, 1984.
- GORZ, A.: "Los caminos del paraíso". Ed. Laia. Barcelona, 1986.
- HAUBERT, Maxime: "Cooperativismo y crisis económica en Andalucía". Ed. Instituto de Desarrollo Regional. Sevilla, 1984.
- INSTITUT PER A LA PROMOCIÓ I LA FORMACIÓ COOPERATIVES: "Manual per a cooperatives de Treball Associat". Ed. Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1986.
- ISERN, Josep: "Diagnòstic del cooperativisme de treball associat a Catalunya", dins d'AA.VV: "Cooperatives i sindicats davant la crisi". Barcelona, 1984.
- JEFFERIS, R., THOMAS, A.: "Conditions for Financial Viability in Worker's Cooperatives: the Case of United Kingdom Clotting and Printing Co-ops". Estudi presentat a la IV Conferència Internacional sobre l'Economia de l'Autogestió. Liège, 15-17 juliol, 1985.
- LOUIS, Raymond: "Cooperativas de mano de obra (1982)". Ed. Ministerio de Trabajo. Madrid, 1986.
- MASCONALE, Bruno: "Noves perspectives del moviment sindical i cooperatiu a Itàlia", dins d'AA.VV: "Cooperatives i sindicats davant la crisi". Barcelona, 1984.
- MALUCELLI, Roberto: "La crisi i el moviment cooperatiu", dins d'AA.VV: "Cooperatives i sindicats davant la crisi". Barcelona, 1984.
- MEISTER, A.: "Los sistemas cooperativos: ¿democracia o tecnocracia? (1969)". Ed. Nova Terra. Barcelona.
- MILFORD, P.: "El interés de la CEE por las cooperativas de trabajo". Rev. de la Cooperación Internacional. Vol.: 15, Núm. 4. 1982.

- PÉREZ BARÓ, Albert: "Les cooperatives de treball associat en el context col·lectivista català durant la guerra". Rev. Cooperació Catalana, Núm. 63. Barcelona, Gener de 1986.
- PÉREZ BARÓ, Albert: "Empresa cooperativa". Rev. Cooperació Catalana, Núm. 21. Barcelona, Maig de 1982.
- PÉREZ BARÓ, Albert: "Autogestió obrera i altres temes". Ed. Pòrtic. Barcelona, 1974.
- PERO, Luciano: "Sindacato, cooperazione e autogestione", dins de CESOS: "La relazioni sindacali in Italia". Ed. Lavoro. Roma, 1985.
- PIRSON, R./TAYLOR, J.: "La scène alternative". Ed. 28 mars. Bruxelles, 1985.
- REVUE Internationale d'Action Communautaire, Núm. 10. Montreal, 1986.
- ROJO TORRECILLA, Maravillas: "Cooperativas: gestionar desde la solidaridad", dins d'AA.VV: "Treball i atur". Barcelona, 1984.
- ROSANVALLON, Pierre: "La autogestión (1976)". Ed. Fundamentas. Madrid, 1979.
- ROYO, Eugenio: "Cooperatives i sindicats davant la crisi", dins d'AA.VV: "Cooperatives i sindicats davant la crisi". Barcelona, 1984.
- SALABERT, Ramón: "La Sociedad Anónima Laboral como medio de promoción industrial y fomento al empleo". 1984.
- SCHAFF, A.: "La crisis de la civilización industrial". Ponència presentada a les Jorandes "Atur i ocupació juvenil". Barcelona, Maig de 1986.

SIBILLE, Hugues: "Les coopératives ouvrières de production en France et dans la CEE". Rev. Notes et études documentaires", Núm. 4.690-91. 1982.

SOTO, Francisco Alamo: "Las cooperativas como protagonistas de la economía social (1984)", dins d'AA.VV: "Jornadas de Estudio sobre universidad, cooperativismo y economía social". Ed. Ministerio de Trabajo. Madrid, 1986.

VALDES-DAL-RE, Fernando: "Las cooperativas de producción. Ed. Montecorvo. Madrid, 1975.

VARA, Mª Jesús: "Análisis de las cooperativas de trabajo asociado en Madrid". Ed. Ministerio de Trabajo. Madrid, 1985.

VENTOSA, J.: "Les cooperatives obreres (1918)". Recollit en el llibre "Antologia cooperativa de Joan Ventosa". Ed. Fundació Roca i Galès. Barcelona, 1980.

VIDAL, Isabel: "L'economia submergida i el sector cooperatiu". Rev. Cooperació Catalana, Núm. 35-36. Agost, 1983.

VIDAL, Isabel: "Crisi econòmica i transformacions en el mercat de treball: l'associacionisme de Treball a Catalunya". Ed. Publicacions Edicions Universitat de Barcelona. 1984.

VIDAL, Isabel: "El comportamiento de los municipios hacia las cooperativas de trabajo". CEUMT. Núm. 72. 1984.

VIENNEY, Claude: "Socio-économie des organisations cooperatives", Coll. Tiers secteur, CIEM, París, 1980.

WASTIAU, Patricia: "Les noves cooperatives en crisi". Rev. Alternatives Walones. Núm. 38. 1986.

gabinet d'estudis socials

ANNEX 2

FITXA GENERAL

Núm.

1. Nom de la cooperativa _____
2. Adreça _____ Tel. _____
3. Comarca _____
4. Any de constitució de la cooperativa _____
5. Activitat econòmica principal _____

6. Altres activitats _____

7. Sector _____

8. Nombre de socis:

- en el moment de la constitució.
- actualment

9. Nombre de treballadors no socis:

- en el moment de la constitució.
- actualment

10. Característiques dels socis actuals:

Per edats	Homes	Dones	Totals
16-20			
21-25			
26-30			
31-40			
41-50			
51-60			
61 i +			
TOTALS			

11. Nivell d'instrucció dels socis actuals:

- a) estudis primaris (EGB, Graduat Escolar, FP 1r. grau). . .
- b) estudis mitjans (BUP, COU, FP 2n. grau, diplomats, enginyers tècnics i similars). . .
- c) estudis superiors

12. Lloc de naixement/origen dels socis actuals:

- a) nascuts a la localitat
- b) " a la província de Barcelona
- c) " a la resta de Catalunya.
- d) " a la resta de l'Estat Espanyol

13. Situació professional dels socis, abans d'entrar a formar part de la cooperativa:

- a) professional/tècnic.
- b) administratiu.
- c) oficial.
- d) peó
- e) busquen la 1a. ocupació
- f) en situació d'atur
- g) altres (especificar) _____

14. Abans de formar part de la cooperativa, els socis mantenien alguna activitat sindical en comú:

- molta ☐
- poca ☐
- gens ☐

15. Abans de constituir la cooperativa, realitzaven els socis alguna activitat política en comú:

- molta ☐
- poca ☐
- gens ☐

16. Abans de constituir la cooperativa, realitzaven alguna activitat sòcio-cultural en comú, a través d'un mateix centre o institució:

- molta ☐
- poca ☐
- gens ☐

17. Origen de la cooperativa:

a) empresa de nova constitució:

- col·lectiu de joves en atur. ☐
- treballadors acomiadats i en atur. ☐
- recolzament en alguna institució/ad
ministració ☐
- iniciativa autònoma ☐
- altres (especificar) _____

b) transformació d'una empresa ja existent:

- empresa en crisi ☐
- proposta obrera. ☐
- canvi per iniciativa empresarial. ☐
- altres (especificar) _____

18. Motius de la constitució de la cooperativa:

- alternativa contra l'atur ☐
- raons ideològiques. ☐
- estratègia empresarial ☐
- beneficis fiscals ☐
- altres (especificar) _____

19. Dades sobre la persona que respon:

- Edat _____
- Càrrec que ocupa dins de la cooperativa _____
- Temps que fa que forma part de la cooperativa _____

DATA DE L'ENTREVISTA _____

NOM DE L'ENQUESTADORA _____

ANNEX 3LLISTA DE COOPERATIVES COMPLETADES

- . Barcanova Promoció Obrera, Stat. Coop.
- . Can Ensenya.
- . Col·lectiu Ronda, assessoria jurídica.
- . Cooperativa de Treballadors Emili Mira.
- . Replai.
- . Cooperativa ladrillera "Bòvila Torreblanca".
- . Cooperativa de Matarifes de Sabadell.
- . TEKNOKROMA.
- . Agrupació vidriera.
- . Modelistas reunidos.
- . Transportes Gavà.
- . La Valliramenca.
- . Coop. Catalan Nacreda.
- . Mare Nostrum.
- . AKO electrònica.
- . Cooperativa industrial de producció i serveis per la construcció.
- . Vidriera del Maresme, Coop. Obrera Vimaco.
- . Toasci, Tallers Oliva Artes.
- . Textil Samboiana.
- . Cooperativa industrial artículos de caucho.
- . Fusters de Mataró.
- . Construcciones generales.
- . Cooperativa industrial de promoción obrera, Cipo.
- . Cooperativa industrial textil, Cointex.
- . Fàbrica de vidre La Verneda.
- . La Llopa.
- . Taller Aguiló.
- . Cooperativa industrial obrera de forjadors.
- . Información técnica y formación.
- . Taller el Xop.

- . Cooperativa industrial de herramientas de corte.
- . Sondeos y anclajes.
- . Grupdem.
- . Cooperativa La Fageda.
- . Llar d'infants La Lluna.
- . Escola Maragall.
- . Net-Neteja i altres serveis de manteniment.
- . Ecotècnia.
- . Montajes Parets.
- . ETATEX.
- . Escuela Montessori.
- . Line Staff, grup d'assessors.
- . Cooperdiesel.
- . Escola Sant Josep.
- . Molduclarc.
- . La cuina.
- . Divisió i recollida de dades.
- . ILURO.
- . Obras y servicios del Vallès.
- . Joves Cuiners Nyam Nyam.
- . Bon Profit.
- . Nuaments mecànics.
- . Instituto Genus.
- . Cornellacons.
- . Trabajadores familiares.
- . Vila de Gràcia.
- . Mobba.
- . Eisa.
- . ITC.
- . Pasadoras de Sabadell.
- . Speaker's corner school of english.
- . Gràfiques Ara.
- . Copelco.
- . Canigó.
- . Ceprocoop.
- . Barsat.
- . Barcelonesa del vidrio.

- . Codema.
- . El Ciri.
- . Liber.
- . Granja escola "Can Pere".
- . Obras urbanas.
- . Fustam.
- . Mecamon.
- . Feines de casa.
- . Yuka.
- . Sant Roc.
- . Pozanco.
- . Todo baño.
- . Serveis pedagògics.
- . CEPA.
- . CONDUCTIL.
- . Lampisteria Nàpols.
- . Laboratoris LEPAR.
- . Muntatges elèctrics Vilanova.
- . L'Agulla.
- . Vilanova Ràdio.
- . MELACIC.
- . Centre tècnic elèctric Garraf.
- . BIOCOP.
- . HERMESA.
- . Forges Sant Just.
- . TIPLAY.
- . Gabinet Interconsulting.
- . Escola Guimbarda.
- . SLUPIN.
- . MONTGRÓS.
- . STUCK.
- . Sol solet.
- . Sant Cristòfol.
- . KAESAL.
- . MAYP.
- . Metal.lúrgica Rabarte.
- . TIMING.
- . TOBBER.
- . Transportes Muntaner.

- . Taller Ocupacional.
- . Metall Vic.
- . SOLC.
- . Calandra.
- . Aula Emi.
- . El Tinter.
- . Ambulàncies del Vallès.
- . Alsina.
- . Terrany.
- . Seima.
- . Vives.
- . Contex.
- . Exodo.
- . Les Ganxetes.
- . Cosip.
- . Tallers Grume.

ANNEX 4LLISTA DE COOPERATIVES NO LOCALITZADES

- . COBASA.
- . Xarxa.
- . Serpro.
- . Qualitat, gestió i serveis.
- . Gabinet d'estudis i serveis empresarials.
- . Autoescola equip.
- . Tallers blancs.
- . GIRSAT.
- . Garraf, S.C.L.
- . Productes refractaris Ibèrica.
- . Cooperativa industrial de construcció, Verge de la Mercè.
- . Cooperativa Grup d'Acció Teatral, GAT.
- . Cooperativa Obrera Hierbabuena.
- . Reproducciones Gráficas.
- . Gráficas Marló.
- . Lerum, S.C.L.
- . Màquinaria auxiliar de obras públics.
- . La Mercè, S.C.L.
- . Llar d'infants, coop. de treball associat.
- . Cooperativa industrial de minusvàlids Egarense.
- . Videoreport.
- . Conmatex, construcció de màquinaria tèxtil.
- . Aplicaciones informàtiques.
- . Eina informàtica.
- . Fruits La Cava.
- . Grupo de enseñantes autónomos.
- . Masfiel.
- . Melacic.
- . Obras urbanas.
- . Planing familiar de Manresa.
- . Surcisa.
- . Teca.
- . Trebbass.
- . La Cornisa.
- . Iluminación y rotulación.

- . Suministros y construcciones.
- . Indeco.
- . Mediterránea Tarraco. Cometa.
- . Cooperativa obrera Nou Barris.
- . Idees i edicions.
- . Spurco Pedagògic.
- . Amba.
- . Universal Motors.